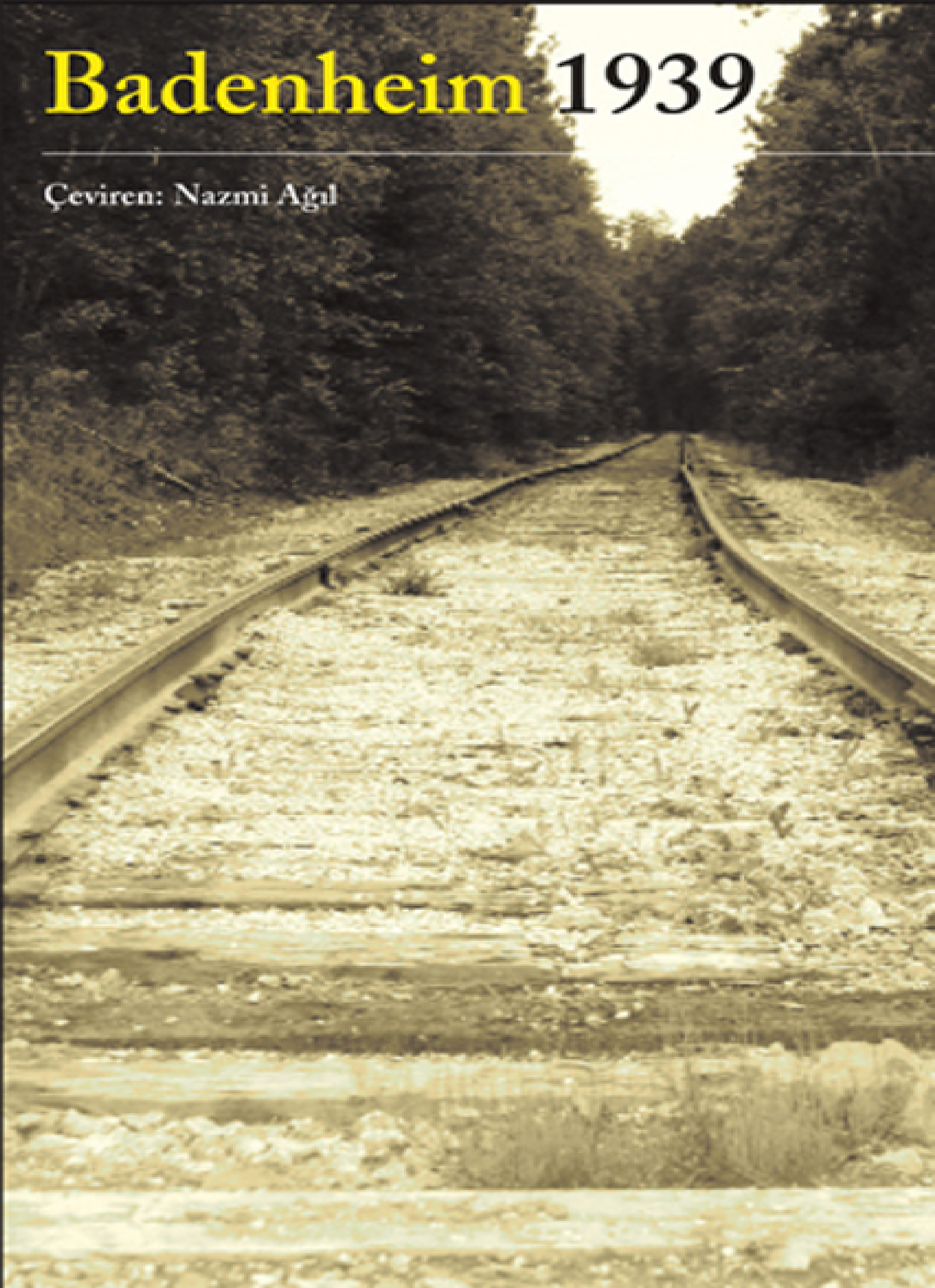
Aharon Appelfeld

Badenheim 1939

ROMAN

Çeviren: Nazmi Ağıl

YKY

BADENHEIM 1939
Aharon Appelfeld

Yapı Kredi Yayınları - 2533
Edebiyat – 783

Badenheim 1939 / Aharon Appelfeld
Özgün Adı. Badenheim İr Nofeş
Çeviren: Nazmi Ağıl

Kitap Editörü: Dürrin Tunç
Düzelti: Eylül Duru

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Şefik Matbaası
Marmara Sanayi Sitesi M Blok No: 291 İkitelli/İstanbul

Çeviriye Temel Alınan Baskı: Badenheim 1939, Penguin Books, 2005
YKY'de 1. Baskı: İstanbul, Temmuz 2007
ISBN 978-975-08-1268-2

Yapı Kredi Kültün Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi AŞ. 2007 Sertifika No: 1206-34-003513

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi AŞ.
Yap Kredi Kültür Merkezi İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yaplkredlyayinlari.com
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
internet satış adresi:
http://yky.estore.com.tr
http://alisveris.yapikredi.comtr
http://www.yapikredi.com.tr

Giriş

Aharon Appelfeld bir açılış ustasıdır. “Badenheim’a yeniden bahar geldi.” En ünlü romanına böyle başlıyor. Son derece düz görünen ama birazcık huzursuz edici bir ifade. Niçin Badenheim’a yeniden bahar gelmesin ki? Ama efsanelerin ve peri masallarının aksine, romanlar tekrarı ve ebedi dönüşü değil, yeni, taze olanı konu edinirler. Bu yüzden, bir romana baharın yeniden geldiğini söyleyerek başlamak, bir bakıma, beklentilerimizi kırma, bizi bu romanda nelerin yeni, nelerin süregelenin bir tekrarı olduğu konusunda daha dikkatli kılma amacını taşır.

Aslında romanın ana konusu da budur: Bir şeye alışmış olan bizler karşılaştığımız, hayal edilemeyecek derecede korkunç yeni bir şeyi anlamaya nasıl başlayabiliriz? *Bizler* diyorum çünkü Appelfeld’in üslûbu ve anlatım tarzı Badenheim’ın sakinleriyle ve misafirleriyle aramıza mesafe koymamıza izin vermiyor. Burnumuzu olayın gerçekliğine sürttüğü için değil, tam tersine, sürekli odak değiştiren anlatımı, gerçekçiliğin gerektirdiği sabit mesafeyi korumamızı güçleştirdiği ve bunun sonucunda, bu sayfaları dolduran figürler ve yaşadıkları kasaba bazen sahnedeki kuklalar, bazen de en korkunç kâbuslarımızdaki karakterler gibi göründükleri için.

Appelfeld 1932’de o zamanlar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, daha sonra Romanya, şimdilerdeyse Ukrayna topraklarında yer alan Czernowitz, Bukovina’da doğdu. On iki yıl öncesinde aynı kasabada şair Paul Celan doğmuştu, demek, savaş patlak verdiğinde Celan on dokuz yaşındaydı ve kader çoktan onun bir Alman yazarı olmasına karar vermişti. Naziler kasabaya gelip, annesini vurarak kendisini babasıyla birlikte toplama kampına gönderdiklerinde Appelfeld sekizindeydi. Kısa süre sonra oradan kaçtı, sonraki üç yılı Ukrayna ormanlarında saklanarak geçirdi, Rus askerleri onu bulup beraberlerinde götürdüler, nihayet 1946’da İtalya üzerinden Filistin’e gitmeyi başardı. Bugün İsrail’de yaşıyor, Negev Üniversitesi’nde otuz yıl öğretmenlik yaptıktan sonra zamanını yazmaya

ayırmış. Doğal olarak, İbranice yazıyor ama eserlerinin arka planı göz önüne alındığında, romanları, duygu bakımından, İsrail'in yerlileri olan Amos Oz ve A.B. Yehoshua'dan çok, Avrupa doğumlu şairler, Dan Pagis ve Yehuda Amihay'a yakındır. Celan ve Pagis'inkilerde olduğu gibi Appelfeld'in eserlerinde de Avrupa Yahudi kültürünün belirgin sesi duyulur, İncil ve Talmud'un yanı sıra, Hölderlin, Kleist, Kafka ve Proust'un izleri görülür.

Adından da anlaşılacağı gibi *Badenheim* 1939 İkinci Dünya Savaşı arifesinde bir kaplıca kasabasını konu alır. O açılış paragrafı, "Bir geçiş anıydı," diye devam eder. "Fazla sürmez, kasaba tatilcilerin işgaline uğrardı. İki müfettiş bir sokaktan borulardaki lağımın akışını inceleyerek geçtiler. Yıllar boyunca sakinlerini çok kere değiştirmiş olan kasaba mütevazı güzelliğini korumuştu." Avrupa'daki bütün eski ve güzel kasabalar turist çekmek için özenle korunduğundan, sanırız ki müfettişler (kasabanın sakinleri ve misafirleri de) kasabayı korumak için oradalar. Ama yanılırız. Müfettişler romanın kaynağı olan yeninin habercileridirler.

Turistler toplanıp yerli halkla karıştıkça, yavaş yavaş, buradaki herkesin Yahudi olduğunu fark ederler. Ve kısa süre sonra otelin ilan panosuna bütün Yahudi vatandaşların ay sonuna kadar Sağlık Dairesi'ne kayıt yaptırmaları gerektiğini bildiren bir duyuru asılır. Kasabadan çıkan yollar kapatılır ve Daire Badenheim'da ("Çalışmak hayat demektir", "Polonya'nın havası daha temiz", "Yolculuğunuzu Vistula ile yapın") diyen posterlerle süslü bir seyahat acentesi ile sakinlerin Doğu Avrupa'yı anlatan kitaplara bakabilecekleri bir kütüphane arasına bir şube açar.

Badenheim'da hayatın akışı giderek değişir. Yürüyüşler ya da piknikler bitmiştir artık. Hayat, otel, pastane ve yüzme havuzuna sıkışıp kalmıştır. İşin ilginç yanı, misafirler bunu tereddütsüz kabul ederler. Bir tür rüyada hareket ediyor gibidirler. "Bu yıl" denir, "açlıkları sınır tanımıyordu." "Havada tuhaf bir zehir vardı," bir tür "ateşli, heyecanlı coşkunluk". Orkestra "farkında olmadan" Yahudi ezgileri çalmaya başlar. Okullu kız birdenbire hamile olduğunu bildirir. Körkütük sarhoş olan garson kız organizatör Dr. Pappenheim'a etinden bir dilim teklif eder ve kibarca geri çevrilince ("Kasaba mı benziyorum?") organizatörün önünde eteğini kaldırıp kalçasını kesmeye başlar. Müzisyenlerden biri, Samitzky, onları rahatlatmaya çalışır: "Endişelenmeyin çocuklar. Yakında Polonya yolundayız. Bir düşünün -Polonya." "Polonya kokusu ona çocukluğunu geri

getirmişti,” yorumunu yapar. Ama bazıları onun kadar iyimser değildir. Dr. Langmann ısrarla: “Kendimi hala özgür bir Avusturya vatandaşı olarak görüyorum. Polonya’ya Polonyalı Yahudileri yollasınlar; ülkelerini hak ediyorlar. Bu karmaşanın içine yanlışlıkla düştüm. İnsan ara sıra hata yapamaz mı?” demektedir.

Ama sonuçta, protestolar ya da boyun eğme, iyi huylu ya da aksi birisi olmak, hepsi boşunadır. Geleneksel romanların aksine, anlatım, bu olaylar üzerine, bunların nelerden kaynaklandığı ya da dünya genelinde neler olduğu üzerine odaklanan bir bakış açısı sunmaz. Bu bakış açısından mahrum bırakılmak, bu talihsiz insanları pençesine almış olan çaresizlik duygusunun aynını bizim de fazlasıyla yaşamamıza neden olur. Yaz sona ermektedir. Kasabaya her gün daha çok insan gelmekle birlikte, haftalardır, kimsenin kasabayı terk etmesine izin verilmemektedir. Şartlar kötüleşmiştir. Şimdi yemek, içmek için sadece ekmek ve su kalmıştır, insanlar ölmektedir ama hayata benzer bir şey sürüyordur. Nihayet, herkesin otelin lobisinde toplanması istenir ve uzun bir bekleyişten sonra hareket işareti verilir. Epeydir hapsoldukları kasabayı terk edeceklerdir:

Islak, yeşil tarlalar etraflarında uzanıyordu. İnce bir sabah sisi ağır ağır yükseliyordu. Geçiş ne kadar yumuşaktı -neredeyse hiç fark edilmiyordu. Otel sahibi, hahamın tekerlekli sandalyesini sanki bu iş için doğmuş gibi itiyordu. Kimse yardım teklif etmiyordu... Polisler biraz arkadan geliyor, onları sıkıştırmıyordu. Profesör Fussholdt sevinçliydi. Yeni kitabının düzeltmelerini bitirmişti. Sayfalar bir sicimle balya yapılmıştı. Mandelbaum onun yanı sıra yürüyor, sorular soruyordu... Yürüdükçe daha yeşil tarlalardan geçiyorlardı. Mera karelere bölünmüştü; her birini cetvelle ölçmüşlerdi sanki. Tarlada bir at otluyor, çiftçinin karısı evinin kapısı önünde dikiliyordu. Hep böyle olmuştu ve şimdi de böyleydi...

“Ne kadar garip,” dedi garson kız ve gözleri doldu.

“Ne demek istiyorsun?” dedi şef. “Bu sadece bir geçiş süreci. Yakında Polonya’ya varacağız. Yeni yerler, yeni insanlar. İnsan ufkunu genişletmeli, değil mi?

Küçük taşra istasyonuna varırlar. Oradan “İstasyondan Badenheim’ı hala görebiliyorlardı: külah biçiminde kesilmiş bir tepecik, evlerin katlanmış kartona benzeyen çatılar. Sadece otel ve çan kulesi gerçek görünüyordu “ Bekleşirlerken, “birdenbire, bulutlar açıldı, gökyüzünden ışık yağdı. Bütün görkemiyle vadi ve etrafa serpilmiş olan tepeler ışıdı, istasyonun ucunda zavallı bir şekilde dikilen, titreşen çıplak ağaçlar sanki derin bir nefes aldı”. İki polisin önünde yürüyen biri görünür. Bu onlardan biri, emirlere kulak asmayıp kasabada kalmaya karar veren Peter’dir. Onu sevinçle aralarına alırlar fakat bu esnada:

Bir lokomotif, dört kirli yük vagonuna koşulmuş bir lokomotif, tepelerin arkasından çıkıp gelerek istasyonda durdu. Ortaya çıkışı sanki yerdeki bir çukurdan fırlamış kadar ani olmuştu. “Atlayın!” diye bağırdı görünmez sesler. Ve insanlar emildi. Hatta ellerinde limonata şişeleriyle, çikolata çubuklarıyla dikilenler, köpeğiyle dikilen başgarson bile - hepsi bir huniye dökülen buğday taneleri kadar kolayca emildiler. Yine de Dr. Pappenheim şu yorumu yapmaya vakit buldu: “Vagonlar çok kirli, demek ki, fazla uzağa gitmeyeceğiz.”

Eşitliğin Almanya tarafı Appelfeld'in ilgisini hiçbir zaman çekmemiştir, yalnızca Yahudi tarafı. Yıllar süren asimilasyonun götürdükleri ve getirdikleri ve Yahudilerin başlarına gelenlere verdikleri tepki romanları boyunca sürdüğü izlektir. *Mucizeler Çağı* gibi en yalın kitaplarında, son ana kadar Yahudiliğini reddetmeye çabalayan, bazen hayatlarını kurtarabilen -mesela ev sahipleriyle evlenerek- ve saklanarak, ama kalan ömürlerini kendilerinden önemli bir parçaya ihanet etmiş oldukları duygusuyla yaşamak zorunda kalan insanlarla Yahudiliklerini kabullenip şerefli bir şekilde ölüme gidenler arasında keskin bir karşıtlık kurar. *Şifacı* gibi daha karmaşık kitaplarında, daha dindar, doğulu kardeşlerinin basit inançlarını reddederek, karmaşa ve çelişkilerine sımsıkı sarılan, ama ne seküler adetlerde ne de Musevilikte huzur bulamayan Batılılaşmış seküler Yahudilerin tavrında hastalıklı, hatta mazoşist bir yan olup olmadığı sorusunu ortaya atarken; aynı zamanda, asimilasyonda başarısız olduklarını görerek, Hasidizmin basit inançlarına yönelenlerin bu "dönüş"lerinde fazlaca Hıristiyan bir koku bulunup bulunmadığını ve bunun Yahudiliğin özü olan, karışıklık ve çelişkiler içinde yaşamak esasını reddetmek anlamına gelip gelmediğini sorgular.

Ama *Badenheim* 1939 biraz farklıdır. Burada söz konusu olan bir ya da iki karakter değil, koca bir gruptur. Gerçekten de içlerinden hiçbirinin başarması gereken bir test yoktur, yalnızca idraklerini aşan olayların acımasız baskısı.

Bazı okurlar bunu kitabın ölümcül bir kusuru olarak görmüşler, Appelfeld'in Almanya ve Avusturya Yahudilerini, bizim şu anda bildiğimiz bir gerçeği yani, 1939'un vicdansız bir mantıkla 1943'e ve Auschwitz'deki gaz odalarına yol açacağı gerçeğini göremedikleri için haksız yere eleştirdiğini iddia etmişlerdir. Yine bu okurlara göre, bu bilgi uçurumu kitaba, tabiri caizse, kendi başına hak etmediği sahte bir patos katıyor. Böyle bir eleştiri bir bakıma Amerikalı editör / ya da çevirmenin (takdire şayan Dalya Bilu) aldığı bir karardan dolayı yazarı suçlamanın sonucudur, çünkü kitabın İbranice adı "Aylaklık Şehri" ya da daha günlük söyleyişle "Tatil Yöresi" ya da "Kaplıca" anlamına gelen *Badenheim ir Nofeş*'tir. Başlığa hem de böylesine yüklü bir tarih eklemek yazarın kendi düşlem ürününün etkisini artırmak amacıyla tarihe bağlı duyguları yardıma

çağırdığını ima etmek demektir. Oysaki özgün başlıkla bile, daha ilk sayfalarda, anlatılan olayların geçtiği bahar ve yazın sıradan bahar ve yaz olmadığını anlamak mümkündür.

Bana öyle geliyor ki, bu tür eleştiri sahipleri kitabı gerçekten okumamışlar. Kitap aslında onların kabul eşiklerini çok aşan bir seviyede rahatsız edici. Çünkü bir düzlemde, kitap hiç de Yahudileri konu almaz. Appelfeld yazlarını bir “aylaklık şehrinde” geçiren bu insan grubunu numune olarak alır; hoşça vakit geçirmek ya da başarısızlıklarımız, kayıplarımız, zamanın engellenemez geçişi gibi kabullenmesi çok acı verecek şeylerden kaçmak amacıyla hepimiz kendimize birtakım meşgaleler bulmaya çalışırız. Sonuçta, “İnsanoğlu çok fazla gerçekliği taşıyamaz,” diye yazan asla bir Yahudi sayılamayacak olan Eliot’tur. Appelfeld’in kitabı sadece Kierkegaard ve Heidegger’in araştırıp bizim dikkatimizi çekmeye ömürlerini adadıkları modern felsefenin ortak bir temasını işlemektedir. İnsanlık durumumuzun, ki en önemlileri ölümdür, gerçeklerini görmezden gelerek “sahte” hayatlar yaşıyoruz diyor bu filozoflar. İnsanın bunu fark edip kendisini kökten değiştirmesi gerekir doğrusu, çünkü yaşaması ancak böylelikle mümkün olacaktır.

Appelfeld’in bu konuya yaklaşımı tipik Yahudi özellikleri gösterir. “Sevgili Doktor Heidegger,” diye yazar Saul Bellov’un romanla aynı adı taşıyan kahramanı Moses Herzog,

“‘Sıradanlığa düşmek’le neyi kastettiğinizi bilmek isterdim. Bu düşüş ne zaman gerçekleşti? Bu olduğunda biz nerede duruyorduk?” Bu soruları daha sonra yine kendisi cevaplar: “Hiçbir felsefeci sıradanlığın ne olduğunu bilemez, yeteri kadar derinine düşmemiştir.” Başka bir deyişle, insan Heidegger’in hayal ettiğinden çok daha zengin ve karmaşıktır. Onu “sahteliğinden”, akıl karışıklıklarından ve çelişkilerinden kurtaracak hiçbir tek davranış yoktur. Bu açıdan bakıldığında, Badenheim’ın sakinleri sadece, bütün insanların yaptığı gibi, kaderlerinin karmaşasıyla boğuşan kişilerdir. Appelfeld’in sarsıcı etkisi onun tarafsızlığından kaynaklanıyor. Dr. Langmann’ın, bir hata olmuş diyerek, kendisini Yahudi arkadaşlarının kaderlerinden soyutlama çabasını eleştiriyor olabilir, ama ya Samitzky, Dr. Papenheim ve saklanıp zorunlu göçten son ana kadar kurtulmaya çalışan Peter’a ne demeli? Yaklaşmakta olanı görmedikleri için bu insanlarla alay etmek ya da onları eleştirmekten ziyade kitap, sadece, onların tarihin tuzağına düşmüş insanlar oldukları duygusunu verir. Onları mikroskop

altına yerleştirerek, Appelfeld, hepimizin, daha az trajik ve göze çarpmayan şekillerde de olsa, tarihin tuzaklarına nasıl yakalandığımızı açıklar: Kaçmaya, daha anlamlı hayatlar sürmeye çabalarız ama, aynı zamanda, her şeyin yanlış olduğunu reddetmeye de çalışır ve insan konumumuza kör bir şekilde yaşamaya devam ederiz.

Fakat *Badenheim* evrensel bir fabl olduğu kadar son derece özneldir de: Bu kitap Appelfeld'in bütün kitapları gibi Yahudiler hakkındadır. Ama, bana kalırsa, içlerinde en korkunç olanı. İnsanların kasabadan çıkıp Avusturya kırlarında istasyona doğru yürümelerini anlatan o son sahne -bütün sessizliğine ve sakinliğine rağmen- dünya edebiyatının en ürkütücü sahnelerindendir. Kaçış olmadığından, burada tabiatın kendisinin de nihayet Yahudilerden kurtulacağı, *Judenrein*[1] olacağı için rahatladığı iması vardır:

"Bütün görkemiyle vadi... ve hatta istasyonun ucunda zavallı bir şekilde dikilen, titreşen çıplak ağaçlar sanki derin bir nefes aldı." Ve son imgede hem tarihin hem de tabiatın içindeki gizli güçleri bir anlığına görür gibi oluruz. "Ve insanlar emildi... Hepsi bir huniye dökülen buğday taneleri kadar kolayca emildiler."

Tabiat ve tarih, içten içe, evreni Yahudilerden temizlemek için elbirliği mi yapmaktadırlar? Yazar gerçekten bunu kastediyor olabilir mi? Ama burada "kastetmek" derken kastettiğimiz nedir? Başlangıçtan itibaren, sezdirmeye çalıştığım gibi, kitap hiçbir şekilde gerçekçi değil. Öyle yoğun bir şekilde stilize edilmiş ki, komik bir kukla operası kisvesi altında bir kâbus olarak karşımıza çıkıyor. Başka bir deyişle, bu kitap, hayat değil, sanattır, Kafka'nın ilk hikâyeleri "Dava" ve "Dönüşüm" nasılsa öyle. Sadece sanatın kâbusları gün ışığına çıkarma yeteneği vardır. Karmaşık ve şaşkın hayatlarımızın yükünü daha iyi omuzlayabilecek güce belki bu şekilde erişebiliriz. Kafka ve Appelfeld daha fazlasını istemek çok daha azını istemektir diyorlar sanki: Çünkü bu, kâbusu görmezden gelen bir sanat istemektir. Ne mutlu bize ki, Kafka ve Appelfeld gibi bazı sanatçılar rüyalarını sürdürüp o çağrıya karşı koyacak güce ve yeteneğe sahipler.

Gabriel Josipovici

1

Badenheim’a yeniden bahar geldi. Kasabanın yamacındaki kır kilisesinde çanlar çaldı. Ormanın gölgeleri ağaçlara doğru çekildi. Güneş karanlığın kalıntılarını dağıtıp ana caddeyi, meydan meydan, ışığıyla doldurdu. Bir geçiş anıydı. Fazla sürmez, kasaba tatilcilerin işgaline uğrardı. İki müfettiş bir sokaktan borulardaki lağımın akışını inceleyerek geçtiler. Yıllar boyunca sakinlerini çok kere değiştirmiş olan kasaba mütevazı güzelliğini korumuştu.

Eczacının hasta karısı Trude, pencerenin kıyısına dikildi. Kronik hasta birinin kayıtsız bakışlarıyla etrafını süzdü. Yüzüne yumuşakça düşen ışıkla birlikte gülümsedi. Tuhaf, zor bir kış olmuştu. Fırtınalar kasabayı süpürmüş, evlerin çatılarını söküp almıştı. Söylentiler gırla gitmişti. Trude hep yatağında, sayıklamalarla dolu bir uykudaydı. Martin başından hiç ayrılmamıştı. Karısı sürekli evli kızından söz ediyor, Martin de onu endişelenecek bir şey olmadığına temin ediyordu. Artık kış sona ermişti. Kadın, pencerenin kenarında sanki ölmüş de yeniden dirilmiş gibi dikiliyordu.

Küçük, bakımlı evler sakin görünüşlerini yeniden takındılar. Bir yeşil denizinde beyaz renkli adalar.

“Posta geldi mi?”

“Bugün pazartesi. Posta yalnız öğleden sonra gelir.”

Organizatör Dr. Pappenheim’ın faytonu ansızın ormandan çıktı ve ana caddeye gelip durdu. Doktor faytondan inip el salladı. Selamına karşılık veren olmadı. Cadde sessizce uzanıyordu.

Trude “Kim geldi?” diye sordu.

“Dr. Pappenheim.”

Dr. Pappenheim beraberinde büyük şehrin rutubetli soluğunu getirdi, heyecan ve endişenin kokusunu. Zamanını postanede geçirecekti. Çekilecek telgraflar ve yollanacak mektuplar vardı.

Dr. Pappenheim’ın gelişi dışında hiçbir şey olmadı. Bahar ışığı her yılki gibi sükûnetle aktı. Öğleden sonra insanlar kafede toplaşıp iştahla pembe

renkli dondurmadan yediler.

Trude, “Posta daha gelmedi mi?” diye tekrar sordu.

“Geldi, ama bize bir şey yok.”

“Demek yok.” Şimdi, hastalığı sesinden belli oluyordu. Yatağa geri döndü, alnı ateşler içindeydi. Martin ceketini çıkartıp onun yanına oturdu.

“Endişelenme,” dedi. “Daha geçen hafta bir mektup aldık. Her şey yolunda.”

Ama sanrıları kadını rahat bırakmıyordu: “Kızımı neden dövüyor?”

“Kimsenin onu dövdüğü yok. Leopold iyi bir adam ve onu seviyor. Neler düşünüyorsun?”

Trude sustu, alınmıştı. Martin yorgundu. Başını yastığa koydu ve uykuya daldı.

Ertesi sabah ilk misafirler geldi. Pastanenin vitrini çiçeklerle süslenmişti. Otelin bahçesinde şu insanlar gölündü: Dr. Shutz, Profesör Fussholdt’la genç karısı ve Frau Zauberblit. Trude’ye bu kişiler tanıdık tatilciler gibi değil de, bir sanatoryumdaki hastalar gibi gelmişti.

Martin, “Profesör Fussholdt’u tanımadın mı?” diye sordu.

“Çok solgun görünüyorlar.”

“Şehirden henüz geldiler;” dedi Martin, onun kafasını dağıtmaya çalışarak. Martin artık karısının çok hasta olduğunu biliyordu. İlaçlar işe yaramıyordu. Bütün dünya ona şeffaf görünüyordu. Dünya zehirli ve hastalıklıydı; evli kızları tutsaktı ve dövülüyordu. Martin’in onu ikna çabaları boşa gidiyordu. Karısı artık dinlemez olmuştu. O gece Martin oturup kızı Helena’ya bir mektup yazdı. Badenheim’da bahar enfesti. İlk misafirler gelmişti. Ama annesi onu çok özlüyordu.

Trude’nin hastalığı damla damla Martin’in ruhuna sızıyordu. O da insanların yüzünde soluk renkli yamalar görmeye başlamıştı. Helena evlendiğinden beri evdeki her şey farklıydı. Koca bir yıl onu vazgeçirmeye çalışmışlardı ama ne yapsalar boştu. Helena, sırılsıklam aşıktı. Sonunda acele bir düğün yapıldı.

Bahar bahçelerden koyu yeşil bir sis içinde yükseliyordu. Kasabanın iki yosması, Sally ve Gertie yazlık giysiler giyip cadde boyunca salındılar. İlk günlerde kasabanın sakinleri onları kovdurmaya çalışmışlar, ama yıllar önce başlayan kampanya nihayetinde başarısız olmuştu. Kasaba Dr. Pappenheim’ın tuhaflıklarına ve hastalıklı kökler gibi yavaş yavaş içlerine sızan yabancılara nasıl alışmışsa, onlara da öyle alışmıştı. Sadece pastane

sahibi taviz vermiyor, onlara eşiğinden içeri adım attırmıyordu ve böylece ikili dünyanın en güzel kremalı pastalarından mahrum kalıyorlardı. Sally'ye karşı biraz zaafı olan çocuk ruhlu Dr. Shutz, bir keresinde, birkaç pasta alıp caddenin ortasında onlara vermişti. Pastane sahibi bunu öğrendi ve kıyamet koptu. Ama onun mücadelesi de boşa gidecekti...

Dr. Pappenheim nazik bir tavırla, "Hanımefendiler nasıllar bakalım?" diye sordu.

Kızlar zamanla şehirli havalarını kaybetmişler, kendilerine küçük bir ev satın almış ve kasabanın kızları gibi giyinmeye başlamışlardı. Önceleri çılgın partiler veriyorlardı. Ama geçen yıllar ve şehirdeki metresler onları bir kenara itmişti. Tasarrufları olmasa halleri haraptı. Tek karları hatıralardı ve uzun kış gecelerinde, dullar gibi, bu hatıraları mezarlarından kaldırıp getirirlerdi.

"Bu yıl neler oldu?"

"Olağanüstü hiçbir şey," dedi Dr. Pappenheim neşeyle.

"Tuhaf bir kıştı, değil mi?"

Dr. Pappenheim'ı severlerdi, hatta yıllar geçtikçe, onun tuhaf sanatçılarına ilgi duymaya bile başlamışlardı. Uzun sürgünlüklerinde önlerine çıkan her saman çöpüne sarılıyorlardı.

"Telaş yok, telaş yok! Festival programı bu yıl sürprizlerle dolu!"

"Bu sefer kim olacak?"

"Bir yanuka[2], bir alim çocuk. Onu kışın Viyana'da keşfettim."

Sally anaç bir sesle, "Bir yanuka ha," dedi.

Ertesi güne kalmadan Badenheim tatilcilerle dolup taşmıştı. Otel arı kovanı gibiydi. Bahar ışıkları ve insanların kahkahaları caddeleri dolduruyordu ve otelin bahçesinde hamallar bir kez daha parlak renkli çantaları taşıyorlardı. Dr. Pappenheim ürkmüş gibiydi. Zaman çizelgesi altüst olmuştu. Oradan oraya koşturup duruyordu. Sanatçılar yıllardır onu deli etmişlerdi, şimdiyse hepten çökertmek istiyorlardı.

Misafirler eşyalarını otele bırakıp ormana doğru aktılar. Profesör Fussholdt ve genç karısı, Frau Zauberblit'e saygılı bir şekilde yol gösteren uzun boylu bir adam. Frau Zauberblit "Sol tarafa gidelim," dedi ve herkes sola döndü. Dr. Shutz, büyülenmiş gibi, onların peşinden gitti.

Trude, "Neden bu kadar yavaş yürüyorlar?" diye sordu.

“Neden mi? Tatildeler de ondan, tabii ki,” dedi Martin, dünyanın en basit cevabını verir gibi.

“Frau Zauberblit’in yanında yürüyen adam kim? Kardeşi mi?”

“Hayır, canım. Kardeşi öleli yıllar oluyor.”

2

O gece orkestra geldi. Dr. Pappenheim bir mucize olmuş kadar mutluydu. Hamallar trompetleri ve davulları indirdiler. Müzisyenler ana kapının yanında, bir kirişe tünemiş evcil kuşlar gibi durdular. Dr. Pappenheim şeker dağıttı. Minibüsün sürücüsü hamallara çabuk olmalarını söyledi, müzisyenler ise sessizce şekerlerini yediler.

Dr. Pappenheim belirgin bir rahatlama duygusuyla, “Neden geciktiniz?” dedi.

“Minibüs geç geldi.”

Tadilat görmüş bir pelerin giyen şef, olup bitenler kendisini hiç ilgilendirmiyormuş gibi bir kenara çekilmişti. Geçen yıl boyunca Dr. Pappenheim’la ciddi bir zıtlaşma halinde olmuştu. Pappenheim onu kovmayı düşünmüş, ama emektar müzisyenler şeflerinin tarafını tutunca, bir şey yapamamıştı. Şef, her zamanki şartlarda, ayrıntılı, üç yıllık bir sözleşme istedi. Sonunda uzlaştılar.

O güne kadar. Dr. Pappenheim, müzisyenleri otelin zemin katındaki küçük, karanlık odalarda misafir ediyordu. Yeni sözleşmede müzisyenlere nezih odalar verileceğini belirten bir madde yer alıyordu. Şimdi hepsi yeni odalarını görmek için bekliyorlardı. Pappenheim şefe yaklaşıp kulağına fısıldadı: “Odalar hazır. En üst katta, geniş, havadar odalar.”

“Ya çarşaflar?” diye sordu şef.

“Çarşaflar da.”

Pappenheim sözünü tutmuştu. Odalar güzeldi. Müzisyenler odaları görünce çabucak soyunup mavi üniformalarını giydiler. Dr. Pappenheim bir kenara dikildi ve onları hızlandırmaya çalışmadı. Odalardan birinde kavga çıktı, yatak kavgası. Şef onları azarladı: Böyle güzel odalar sükûnet gerektirirdi. Ayrıca, aşağıya inmeden evvel bütün eşyalarını yerleştirmiş olmalıydılar.

Saat onda her şey hazırdı. Müzisyenler, çalgıları ellerinde, üçlü gruplar halinde dikiliyorlardı. Ama Pappenheim kızgınlığını gizleyemiyordu. Ah,

bir parası olsaydı, hesaplarını kapatır, hepsine yol verirdi. Bu adamlar ona her şeyden çok başarısızlıklarını hatırlatıyorlardı. Otuz yıl. Her zaman geç. Prova filan arama. Bütün bildikleri gürültü çıkarmaktı. Bir de her yıl yeni yeni istekler.

Akşam başladı. Misafirler orkestranın etrafında arı gibi kaynaşıyordu. Müzisyenler borularını üfleyip davullarını çalarak sanki onları uzaklaştırmak istiyorlardı. Dr. Pappenheim salonda oturmuş, kupa kupa biraları deviriyordu.

Ertesi gün her şey sakin ve rahattı. Martin erken kalktı, girişi süpürdü, rafları sildi ve stokların ayrıntılı bir dökümünü hazırladı. Zor bir gece geçirmişti. Trude sakinleşmiyordu. İlacını almayı reddetmiş, sonunda Martin onu kandırıp bir uyku hapını çaktırmadan yutturmak zorunda kalmıştı.

Saat on civarında Sağlık Dairesi'nden bir müfettiş elinde bir teftiş emriyle çıkıp geldi. Bir ton tuhaf ayrıntıyı merak edip sorular sordu. İşyeri kime aitti, Martin'e miras mı kalmıştı, ne zaman ve kimden devralmıştı, değeri ne kadardı? Martin, şaşkınlıkla, her yerin badanalandığını ve baştan aşağı ilaçlandığını belirtti. Müfettiş bir metre çıkardı ve ölçtü. Martin'den özür dilemeden, teşekkür bile etmeden çekip gitti.

Martin'in bu ziyarete canı sıkılmıştı. Yetkililere güveniyor, doğal olarak da, kendini suçluyordu. Belki de arka kapı ihmal edilmişti. Bu ani ziyaret bütün sabah keyfini kaçırdı. Çimenlerde dikildi. Sıradan bir sabah. Sütçü ağır, köylü adımlarıyla yol boyunca yürüdü, müzisyenler bahçeye çıktılar. Pappenheim onları rahatsız etmedi, çimenlerin üstüne serilip güneşlendiler. Şef bir köşeye oturup kendi kendine iskambil falı açtı. Öğleden sonra, Frau Zauberblit eczaneye uğrayıp Badenheim'da tatil yapmak gibisinin olmadığını ilan etti. Üstünde puanlı poplin bir elbise vardı. Ama Martin'e, kadının rahmetli erkek kardeşi, ablasının hemen arkasında duruyormuş gibi geldi.

"Tuhaf değil mi?" diye sordu.

Kadın, sanki sorusunu anlamış gibi, "Her şey mümkün," dedi.

Martin öfkelenmişti; hepsi Trude'un yüzündendi.

Müzisyenler bütün öğleden sonrayı çimenlerde yayılarak geçirdiler. Üzerlerinde üniformaları yokken etkileyici görünmüyorlardı. Yıllardır Dr. Pappenheim'la tartışmışlardı. Şimdi de kendi aralarında tartışıyorlardı. Şef müdahale etmedi. Kartlarını açıp baktı. Müzisyenlerden biri, yüzünde sert

bir ifadeyle, yelek cebinden bir maaş çeki çıkartıp arkadaşlarına gösterdi. Öteki müzisyenler ona yanıldığını gösterdiler. Belki de sönükleşen ışık ve yeşil çimenler üstüne birbiri ardına düşen gölgeler nedeniyle, Martin'in bahçesinden her şey serap gibi görünüyordu.

Hava karardığında şef müzisyenlere yukarı çıkıp üniformalarını giymelerini işaret etti. Onlar da, uzun hizmet yıllarının yorduğu askerler gibi, yavaşça kımıldandılar. Şef Pappenheim'la biraz lafladı. Dr. Pappenheim, uzun uzun, festival programından söz ediyordu.

"Duyduğuma göre Mendelbaum da geliyormuş. Olağanüstü bir başarı. Nasıl yaptınız?"

"Arı gibi çalıştım," dedi Dr. Pappenheim ve yemek salonuna yöneldi.

Misafirler içkileri devirmeye başlamışlardı bile. Garson kız sık sık mutfağa doğru sert bakışlar fırlatıyordu: Siparişler zamanında çıkmıyordu. Ama daha yaşlı garsonlar kendilerine yapmacıklı bir önem atfederek, alaycı bir ifadeyle yemekleri övüyorlardı.

Trude'nin durumunda düzelme olmamıştı. Martin konuştu, konuştu ama sözleri bir işe yaramadı. Karısına her şey şeffaf ve hastalıklı görünüyordu. Helena Leopold'un konağında tutsaktı ve Leopold, her akşam, kışladan dönünce, onu dövüyordu.

Trude, "Bunu kendin göremiyor musun?" diye sordu.

"Hayır, göremiyorum."

"Yani, hepsi benim kuruntum."

Martin sinirlendi. Trude sürekli olarak anne babasından söz ediyordu, Vistula kıyısındaki küçük evden. Anne babası ölmüşlerdi. Erkek kardeşleriyle bağı kopmuştu. Martin karısının hala o dünyada, dağlarda, Yahudilerin arasında çakılıp kaldığını söylüyordu. Bir bakıma haklıydı da. Trude'ye kendine ait olmayan, gizli bir korku musallat olmuştu ve Martin onun sanrılarının kendisine de bulaştığını hissediyordu.

3

Ertesi gün Sağlık Dairesi'nin teftiş süresinin uzatıldığı ve daireye bağımsız soruşturma yürütme yetkisi verildiği halka duyuruldu. Bu maksatla belediyenin ilan panosuna mütevazı bir duyuru asıldı. Duyurunun asılmasıyla birlikte müfettişler etrafa dağılıp, teklifsizce, haritalarında işaretli yerleri soruşturmaya koyuldular. Soruşturmalar bölge merkezinden gönderilen anketler doğrultusunda, titizlikle yürütülüyordu. Müzisyenlerden, Polonyalı adını tuhaf bir gururla taşıyan biri, müfettişlerin kendisine bir tiyatrodaki kuklaları hatırlattığını söyledi. Adı Leon Samitzky idi. Elli yıl önce, daha çocukken, ailesi Polonya'dan göç etmişti. Çocukluk günlerinden sahneleri ince bir hüzünle hatırlardı. Ara sıra, coştuğunda, oturur Polonya'dan söz ederdi. Ve onun hikâyelerinden hoşlanan Dr. Pappenheim da müzisyenlerden biriymiş gibi oturup dinlerdi.

Bulutlar eridi ve bahar güneşi sıcacık ışınlarını boşalttı. Yaşlanan müzisyenlerin yüzlerinde gizli bir endişe kıpır kıpır dolaşıyordu. Birlikte, konuşmadan oturuyorlardı.

Samitzky aniden sessizliği bozarak, "Polonya'yı özledim," dedi.

Pappenheim, "Neden?" diye sordu.

"Bilmiyorum," dedi Samitzky. "Polonya'dan çıktığımda yedi yaşındaydım, şimdiyse daha geçen yılmış gibi geliyor."

Birisi, "Orada insanlar çok yoksul," diye fısıldadı.

"Yoksul olabilirler ama ölümden korkmazlar."

O akşam Badenheim'da hiçbir şey olmadı. Dr. Pappenheim melankoliye gömülmüştü. Gözlerini Samitzky'den ayıramıyordu. Kendisi de büyükannesinin Karpatlardan kalkıp gelerek yaptığı nadir ziyaretleri hatırlıyordu. Uzun boylu, yapılı bir kadındı ve Viyana'ya geldiği zamanlar, beraberinde, ormanların ve akdarı tarlalarının kokusunu getirirdi. Babası ondan nefret ederdi.

Söylentiler gırla gidiyordu. Kimisi, müfettişlerin halkın sağlığını tehlikeye atan bir şeyi tespit etmeye çalıştıklarını söylüyor, kimisi onların kılık değiştirmiş gelir vergisi memurları olduğunu düşünüyordu. Müzisyenler tahminlerini paylaştılar. Kasabanın kendisi sakin kalıp

yetkililerle işbirliği yaparak Sağlık Dairesi'nin istediği her şeyi verdi. Kibirli pastane sahibi bile anketi mırın kırın etmeden doldurdu. Bu arada, solgun yüzlü tatilciler pastaneyi istila ettiler. Pastane sahibi siparişlere yetişemez oldu. Bu yıl açlıkları sınır tanımıyordu. Ellerine ne geçirirlerse dişliyorlardı. Pastane sahibi ustasını dürtükledi. Fırın gün boyu gürledi durdu. Pastalar daha sıcakken kapışılıyordu. "Bir tane daha al... Neden bir tane daha almıyorsun? Beni buradan yaban atları bile sürüyüp çıkartamaz..." Sarhoş kelimeler saatlerce havada uçuştu. İnsanlar orada gece yarısından sonraya kadar kaldılar.

Pastane sahibi onları yatıştırmaya çalıştı ama gücü yetmedi. İştah ve enerji kendisine karşı el ele vermişlerdi. Bir önceki yıl uzun boylu, zarif, güzel bir kadın Badenheim'a gelmişti. Birkaç gün sonra ormana girdi ve kayboldu. Geri döndüğünde bir mayo giyip balkona çıkarak şöyle seslendi: "Özgürüm! Sonsuza dek özgürüm!" O artık insanlara değil, ormanın kokularına aitti ve gözlerinde deliliğin soğuk ışığı parıldıyordu.

Badenheim'da bahar böyleydi. Havada gizli bir zehir vardı. Saygın işadamları karılarını buraya getirmezlerdi, ama insan havayı bir kez soluyup da zehirlenince artık uzak duramazdı. Her bahar, tavlaya dönen atlar gibi, geri gelirlerdi. Burada okul kaçkını bir kız çocuğunu, kayıtsız tavırlı, kafası kitaplardan yorulmuş, yorgun yüzlü bir adamı, alınlarına müphem sırların deri gibi yapıştığı uzun boylu kadınları bulabilirdiniz.

Bir kadın sesi, "Buradan mektup göndermek mümkün mü?" diye sordu.

"Elbette," dedi Pappenheim.

"İlginç," dedi kadın. "Buranın tamamen sapa bir yer olduğunu sanıyordum."

Müzisyenler birer bira içmek için bara indiler. Tatil yörelerinde, Dr. Pappenheim'ın hizmetinde geçen yıllar kanlarını kurutmuştu. İçki olmasa, hayatları yaşamaya değmezdi. Başlarda şef onları bu küçük zevkten mahrum ediyordu, ama son yıllarda, onları bara inip bir şey içmeleri konusunda bizzat teşvik eder olmuştu. Bira neşelerini artırıyordu. Şefin provalardan umudu kalmamıştı. Nerdeyse, Pappenheim bile prova istemiyordu artık.

Önceki yıl, orkestra aniden Yahudi melodilerine geçerek her zamanki dinleyicileri rahatsız etmişti. Ne çaldıklarını belli ki kendileri de bilmiyorlardı. Ezgileri ya çok eskilerden hatırlıyorlardı ya da bir yerlerde

duymuş olmalıydılar. Bira onları tüketiyordu. Şişmanlamışlardı, aralıksız içiyorlardı ve mevsim sonunda daima borç içindeydiler.

“Yola gelmeyecekler,” dedi Pappenheim.

Sadece yarı Yahudi garson kız onlara nazik davranıyor, “çocuklar” diye hitap ediyordu. Başgarson dinlenirken ya da izinliyken onları mezelere boğuyordu.

4

Sağlık Dairesi’nin müfettişleri şimdi kasabanın her tarafına dağılmışlardı. Ölçümler alıyor, çitler çekip bayraklar dikiyorlardı. Hamallar dikenli tel yumakları, beton direkler ve bir halk eğlencesine hazırlık yapıldığını düşündüren türlü malzemeler indiriyorlardı.

“Bu yıl eğlenceye ve oyuna doyacağız.”

“Nereden biliyorsun?”

“Bu yılki festival muhtemelen büyük bir olay olacak, yoksa Sağlık Dairesi bu kadar zahmete neden girsin?”

“Haklısın, fark etmemiştim.”

Güney kapısı kapatıldı ve nesiller boyu kapalı duran başka bir kapı yayalara açıldı. Sağlık Dairesi’nin memurları çekiç sesleri ve projektörlerin parıltısı eşliğinde gece gündüz çalıştılar. Bir keresinde Pappenheim’ın bir organizatör olarak yeteneğinden kuşku duyduğunu belirtmiş olan bir eski toprak, “Dr. Pappenheim nihayet adını tarihe yazdırıyor,” dedi.

Ilık yumuşak rüzgârların esmeye başlamasıyla herkes kendini sağlıklı ve yenilenmiş hissediyordu. Bahçelere hamaklar, tenis sahalarına fileler gerildi. İnsanlar kışlık giysilerini çıkarıp spor gömlekler giydiler. Martin kendi içine çekildi. Herkes ulaşabildiği her şeyi satın alıyordu. Kozmetik tezgâhı boştu. Yeni siparişler gecikmişti. İyi ki stoklar vardı. Sert yağmurların yağdığı bir kıştan çıkan kasaba, şimdi heyecanlı, hummalı bir coşkuyla çalkanıyordu.

Organizatör sabahtan akşama dek telefonun başında oturdu. Sanatçılar onunla temas kurmuyor, mektuplarına cevap vermiyor, sözlerini tutmuyorlardı. Programına nasıl uyacaktı? Müşteriler paralarının iadesini isterlerdi, haklıydılar da. Şimdilik bunu dert eden tek kişi oydu. Herkes kendi coşkusuna ve onları gür ormanların derinlerine çeken bahara yakalanmıştı. Ama Dr. Pappenheim biliyordu ki, bu coşku biter bitmez onun üstüne çullanır, paralarının karşılığını isterlerdi. “Sanatçılar, sanatçılar!” diye bağırırlardı. Postanede dikilip birbiri ardına telgraf çekti: İmdat, kurtarın beni, beni böyle zor bir durumda terk edemezsiniz. Telgraflar uzaklara gidiyor ama bir cevap gelmiyordu.

Ve pastanede kahveler içiliyor, pastalar yutuluyordu. Müzisyenlerden nüktedan biri, pastane sahibinin bu yıl bir servet kazanacağını hesapladı. Misafirler paralarını çilekli turtalara yatırıyorlardı. Pastane sahibi memnundu, ama tamamen tatmin olmuş değildi. Ustası tembelin, uyuzun tekiydi ve talepleri karşılamak için gece boyu kendisinin de çalışması gerekiyordu.

Gece yarısından sonra Dr. Pappenheim pastaneye geldi. Herkes uyuklamaya başlamıştı bile, işini kaybetmekten korkan yaşlı müzisyenlerden biri yanına oturdu ve misafirlerin bu yılki hazırlıkların yoğunluğundan çok etkilendiğini söyledi. Onları bir ton sürprizin beklediğinden emindi. Artık kimse Badenheim'ı hafife almaya cesaret edemezdi. Pappenheim bunun sadece işini kaybetmekten korkan yaşlı bir müzisyenin yalakalığı olduğunu biliyordu ama onu hakir görmedi. Yorgundu ve acıkmıştı. Adamın sesi içine boş bir varili döven yağmur damlaları gibi damlıyordu.

5

İki okuyucu Nisan sonunda geldiler. Dr. Pappenheim onların şerefine mavi takımını giydi. İnce uzundular ve keşişe benziyorlardı. Rilke, tutkularıydı. Onları Viyana'da keşfeden Dr. Pappenheim, seslerinde titreşen hastalıklı melodiyi sezmiş ve büyülenmişti. Bu yedi yıl önceydi, belki daha da önce ve o günden beri de onlarsız yapamaz olmuştu. İlk günlerde okumalarına coşkulu bir tepki alamadılar ama seslerindeki gizli melodiyi bir kez keşfettikten sonra herkes sarhoş oldu. Frau Zauberblit sonunda rahat bir nefes aldı: İşte varmışlardı.

Okuyucular yıllar içinde birbirlerinden ayırt edilemez hale gelen ikiz erkek kardeşlerdi. Ama tarzları değişikti; sanki hastalıklarının iki ayrı sesi vardı. İlkinin sesi yumuşak ve teselli ediciydi; sesten çok ses kalıntısına benziyordu. İkincinin sesi net ve keskindi. Frau Zauberblit onların iki sesi olmasa hayatının anlamını yitireceğini söylerdi. Okuyuşlarına bayılıyordu. Şifalı bir iksir gibiydi ve Frau Zauberblit aylak bahar akşamlarında, kendi kendine Rilke mırıldanıyordu.

Kışın dans kulüplerinde, yazın tatil yerlerinde çalan müzisyenler, insanların bu hastalıklı seslerde ne bulduğunu anlayamıyorlardı. Pappenheim onları büyüleyen şeyi açıklamaya çalışarak boşuna nefes tüketti. Sadece Samitzky onların sesinin hastalıklı hücrelerine dokunduğunu söyledi. Şef onlardan nefret ediyor ve onlara "modern çağın palyaçoları" diyordu.

Ve bu arada bahar, büyüsünü yaptı. Dr. Shutz, aşk delisi bir oğlan gibi, okullu kızın peşi sıra dolaşıyordu. Frau Zauberblit, Samitzky'yle uzun tartışmalar içine giriyordu ve Profesör Fussholdt'un genç karısı mayo giyip çimenlerde güneşleniyordu.

İkizler sürekli çalışıyorlardı. Anlaşılan, provasız yapamıyorlardı. Frau Zauberblit, "Ben de saf saf her şeyin içlerinden taşıverdiğini sanmıştım," dedi.

"Çalışmak, çalışmak," dedi Samitzky. "Ben de gençliğimde onlar kadar çalışsaydım bu acınası kılıkta olmazdım. Ben burada doğmadım. Polonya'da doğdum ve ailem bana müzik eğitimi aldırmadı." Dr.

Pappenheim, gece yarısından sonra, Mandelbaum’ın hastalandığını ve sözünü tutamayacağını bildiren bir telgraf aldı. Ayağa halktı, kafasını salladı ve “Felaket,” dedi.

“Mandelbaum!” dedi Frau Zauberblit.

Pappenheim, “Sanat Festivali çöküyor,” dedi. Samitzky onları teselli etmeye çalıştı, ama Pappenheim “Mandelbaum gösterinin yıldızıydı,” dedi. Bir taş gibi kederine gömüldü. Frau Zauberblit Pappenheim’a sevdiği Fransız şarabından ısmarladı ama o elini sürmedi ve bütün gece “Mandelbaum, Mandelbaum” diyerek yas tuttu.

6

Ve soruşturmalar gerçeği gün yüzüne çıkardı. Bundan sonra kimse Sağlık Dairesi'nin yetersiz kaldığını söyleyemezdi. Yabancılaşma, şüphe ve güvensizlik kasabayı işgale başladı. Ama herkes hala kendi işleriyle meşguldü: misafirler zevkleriyle, yerli halk dertleriyle. Dr. Pappenheim, Mandelbaum'u kaybettiğine hayıflanmaktan kendini alamıyordu. Telgraf geldi geleli hayatı yaşamaya değmez olmuştu. Profesör Fussholdt'un genç karısı Badenheim'da bir şeylerin değiştiğini ilan etti. Profesör Fussholdt odasından çıkmıyordu. Şaheseri yayınlanmak üzereydi, düzeltmelerle meşgul oluyordu. Bir kedi eniği gibi şımarttığı genç karısı onun çalışmalarından hiçbir şey anlamıyordu. Varsa yoksa giysiler ve kozmetik. Otelde ona Mitzi diyorlardı.

Mayıs ortasında, ilan panosuna, bütün Yahudi vatandaşların en geç ay sonuna kadar Sağlık Dairesi'ne kayıt yaptırmaları gerektiğini bildiren sade bir duyuru asıldı.

“Yani ben,” dedi Samitzky.

“Ben de,” dedi Pappenheim. “Herhalde Yahudiliğimi bana çok görmeyeceksin.”

“Keşke,” dedi Samitzky, “ama burnun senin bir Avusturyalı olmadığını kanıtlıyor.”

Yıllar boyunca ters giden her şey için Pappenheim'ı suçlamaya alışmış olan şef, “Onun yüzünden gidip bu bürokrasi batağına dalmak zorunda kaldım. Memurları delirmiş, sıkıntısını ben çekiyorum,” dedi.

Herkes Dr. Pappenheim'dan vebadan kaçar gibi kaçmaya başlamıştı ama o onların düşmanlığını sezmiyor, her zamanki gibi, otelle postane arasında mekik dokumaya devam ediyordu.

Son iki haftadır Trude'nin hastalığı kötülemişti. Sürekli ölümden söz ediyordu, artık korkuyla değil, bir çeşit samimiyet duygusu içinde. Her gün aldığı ağır haplar onu uykudan uykuya sürüklüyor ve Martin'e, karısı, hayatının öteki bölümlerinde geziniyormuş gibi geliyordu.

İnsanlar, saklanmasına gerek kalmamış eski bir hastalıktan söz edercesine birbirlerine içlerini boşaltmaya başladı; herkesin tepkisi ise

farklı oluyordu: utanma ve gurur. Frau Zauberblit hiçbir şey demiyor ve tek soru sormuyordu, kasıtlı bir umursamazlık içindeydi. Neden sonra Samitzky'e yaklaşıp sordu: "Kayıt yaptırdınız mı?"

"Daha değil," dedi Samitzky. "Doğru fırsatın doğmasını bekliyorum. Yahudi kökenli bir Avusturya vatandaşına hitap etme şerefine mi eriyorum?"

"Evet, efendim."

"öyleyse, pek yakında ailecek bir kutlama yaparız."

"Şüpheniz mi vardı?"

Başgarson mevsim kirazlarının servisini bizzat kendisi yaptı, sarı kirazlar. Leylak dalları verandanın korkuluklarına tırmanmışlardı ve arılar mavi çiçekleri oburca tüketiyorlardı. Frau Zauberblit hasır şapkasının etrafına ipek bir eşarp bağlamıştı. Kirazlar daha o sabah Aldenheim'dan gelmişti; bu yıl erken olgunlaşmışlardı. Frau Zauberblit "Harika değil mi?" dedi. Bu kırsal esintilere bayılıyordu.

Samitzky "Ne düşünüyorsunuz?" diye sordu.

"Dedemin evini düşünüyorum. Kirchenhaus'un hahamıydı, Tanrı'nın yolunda biri. Yaz tatillerimi onun yanında geçirirdim. Akşamları nehir kıyısında yürüyüşe çıkardı. Doğayı severdi."

Samitzky çok içiyordu. "Endişelenmeyin çocuklar. Yakında Polonya yolundayız. Bir düşünün: Polonya."

Dr. Shutz ortalıkta deli gibi koşturuyordu. Okullu kız onu çileden çıkarıyordu. Frau Zauberblit, "Dr. Shutz akıllıca bir sohbet için neden akıllı bir gruba katılmıyorsunuz?" dedi. Akademik çevrelerde Shutz bir dahi sayılırdı, biraz *enfant terrible* idi ama olsun.

Samitzky "Kaydoldunuz mu?" diye sordu.

"Ne?" dedi Shutz, şaşırmıştı.

"Kaydolmak zorundasınız. Duymadınız mı? Sağlık Dairesi'nin kurallarına göre. İyi bir daire, yetkisi son aylarda uzatılan bir hükümet dairesi... Bu daire Dr. Shutz'un kaydolmasını içtenlikle rica ediyor."

"Bu şaka değil hayatım," dedi Frau Zauberblit.

"Öyle mi?" dedi Shutz, tamamen şaşkın. O Badenheim'ın şımartılmış sevgilisiydi. Herkes tarafından sevilirdi. Pappenheim onun boşa giden müzik yeteneğine yanar dururdu. Shutz her mevsim sonunda, borçlarını yaşlı, zengin annesine ödeten iflah olmaz bir müsrifti.

Müzisyenlerin gözlerinde uzak bir korku çöreklendi. “Endişelenecek ne var?” dedi, Dr. Pappenheim, havayı dağıtmaya çalışarak. “Bu kadar kasvet yeter.”

Müzisyenlerden biri, “Burada misafiriz, değil mi? Biz de kayıt yaptırmak zorunda mıyız?” diye sordu.

Dr. Pappenheim, “Sanırım,” dedi “Sağlık Dairesi önemli misafirleriyle övünmek istiyor ve bu yüzden onların adlarını Altın Defter’ine yazıyor. Ne kadar nazikler değil mi?”

Müzisyenlerden biri, “Belki de hepsi *Ostjuden*[3] yüzündendir,” dedi.

Bu noktada, Samitzky ayağa kalkıp bağırdı: “Mesele nedir, benden hoşlanmıyor musunuz? Ben kelimenin tam anlamıyla bir Ostjude’yim. Bana karşı bir kininiz mi var?”

7

Badenheim'ın sarhoş edici baharı tatilcileri yine allak bullak ediyordu. Dr. Shutz beş parasız kalmış ve annesine iki acele mektup yazmıştı. Okullu kız, belli ki, ona bir servete mal oluyordu. Frau Zauberblit gün boyu Samitzky ile oturuyordu. Dünyada kendisine kalan tek şey bu adamdı sanki. Dr. Pappenheim kedere gömülmüştü; bahar onu hep hüzünlendirirdi. Frau Zauberblit onu azarlayıp, "Fireyi ben telafi ederim. Bir liste hazırlayın yeter. Mandelbaum size oyun oynamaya devam ederse Kraus'un Oda Orkestrasını getirtirim." İkizler alınlarında kazılı bir sırla kasabada dolaşıyorlardı. Otelde, fısıltıyla, onların hasta oldukları konuşuluyordu. Hiçbir şey yemiyor ve akşamlara kadar kahve içiyorlardı.

Başgarson, "Rilke'nin Ölüm Soneleri'ni sunsam belki yerler. Anlaşılan, başka hiçbir yiyeceği sindiremeyecekler," dedi.

Kahvaltıdan sonra, Frau Zauberblit, Dr. Pappenheim ve Samitzky gidip Sağlık Dairesi'ne kaydolmaya karar verdiler. Katip, Zauberblit'in açıklamalarına şaşırdığını belli etmedi.

Frau Zauberblit daireyi göklere çıkartıyor, düzen ve güzellik açısından bir tane daha olmadığını söylüyordu. Boşuna terfi ettirilmemişlerdi. Samitzky, anne bahasının buraya elli yıl önce geldiklerini ve o gün bu gündür, sürekli, sıla hasreti çektiğini bildirdi. Memur istenen bilgileri, bir stenograf gibi, duygusuz bir şekilde not etti.

O gece Samitzky üniformasını giymedi. Orkestra çaldı. Ve herkes açıkça gördü ki Frau Zauberblit yeni bir hayran kazanmıştı. Âşık bir kadın gibi etrafına ışık saçıyordu. Profesör Fussholdt'un genç karısı çıldırmak üzereydi. Kocası yeni kitabına gömülmüş, masasından kalkmıyordu. Badenheim'daki insanlardan bıkıp usanmıştı. Yapacak ne vardı ki burada? Yine şiir okumaları. Onu depresyona sokuyorlardı. Müzisyenlerden birisi, alaycı biri, ona üzülmemesini söyledi. Polonya'da her şey güzeldi, her şey ilginçti.

Ertesi gün Trude çığlıklarıyla caddeyi ayağa kaldırdı. Otel misafirleri verandaya dikilip umutsuz boğuşmayı izlediler. Kimse inip yardım etmedi.

Zavallı Martin, çaresizlik içinde diz çöküp yalvardı: “Sakin ol, Trude, kendine gel. Burada orman filan yok. Kurt filan yok.”

Badenheim’ın üstüne tuhaf bir akşam indi. Kafeler boşalmıştı, insanlar caddelerde sessizlik içinde yürüyorlardı. Düşünmeden hareket eder gibiydiler, onları birisi yönlendiriyor gibi. Sanki kasabanın üstüne uzaylı bir ruh inmişti. Dr. Shutz uzun boylu okullu kızı peşine takmıştı, elinde olsa kızı kendine zincirle bağlayacak gibiydi. Sally ve Gertie genç kızlar gibi el ele dolaşıyorlardı.

Bahar gecelerinin nemli ışığı kaldırımlara usulca çöktü. Müzisyenler verandaya oturup keskin, sinirli bakışlarla kasabayı taradılar. Dr. Pappenheim yalnız başına bir köşeye çekildi, kendi kendine dertlendi: Üçlü onu satmıştı. İnsanlar onu asla affetmezlerdi. Hakları da vardı. Ah bilse, programı baştan sona farklı hazırlardı.

8

Mayıs ayı ağaçları bir kez daha allak bullak ediyordu. Kaldırımlar, kar yağmış gibi, çiçeklerle kaplanmıştı. Güneş göklerdeki otoyolundan ışıyıp geldi ve sokaklara daldı. Ormanın gölgeleri geri çekilip kasabayı ışığa terk ettiler. İlk sarhoşluk geçti. Bir kadın, uzaklarda bir evi olduğunu hatırladı. Burada ne arıyordu? Onu kim ayartmıştı?

“Banliyö treni oldukça yakından geçer,” diye açıkladı Martin, kadına istikameti göstererek. “Geceleri durur.”

Kadın umutsuzca, “Doğrudan giden bir otobüs yok mu, doğrudan giden bir tren?” diye sordu.

Dr. Pappenheim, yüzünde ikna edici bir gülümsemeyle açıklıyordu: Yalnızca biraz zamana ihtiyacı vardı. Sanatçılar sonunda gelirlerdi. Hep gelmişlerdi. Ama konuşmanın ne yararı vardı ki? ilk korku, bahar kokularıyla gelen ilk korku, kalpleri vurmuştu.

Bir erkek sesi “Burada kalın,” dedi.

Kadın bir an için ona kulak verip, “Beni burada tutacak ne var?” dedi. “Buranın neyi öyle muhteşem anlayamıyorum.”

“Festival, festival. Festivali elbette kaçırmak istemezsiniz.”

Kadın sihirli kelimeyi duyar duymaz sanki bir erkeğin baştan çıkarıcı sözlerini değil de uzaktan gelen bir sesi dinliyormuş gibi başını yana eğdi.

“Nerede yapılıyor?” diye sordu ve bu teklifi kabul ettiği anlamına gelebilir diye de hemen pişman oldu.

“Salonda, büyük salonda.”

“Kalmayacağım,” dedi kadın ve gitmeye davrandı.

“Ne harika olduğunu tahmin edemezsiniz. Gelen büyük sanatçıları, atmosferi...”

“Bana istasyona giden yolu gösterin. Sizden tek ricam bu. Bana yalnızca istasyona giden yolu gösterin.”

“Ama vakit gece. Her yer karanlık.”

“Beni neden buraya getirdiniz?”

Yalvaran bir sesle, ”İnanın bana,” dedi adam, “hiçbir kötü amacım yoktu. Size sanatsal bir tecrübe yaşatmak istemiştim.”

“Sanatsal tecrübe filan istemiyorum. Kasabaya dönmek istiyorum.”

“Kalmanızı ve sadece bir sanatçıyı dinlemenizi tavsiye ederim. Ondan sonra gidebilirsiniz. Böyle büyüleyici bir tecrübeyi kaçırırsanız yazık olur.”

İşin ilginç yanı, son cümle kadını ikna etti. Dönüp adama baktı ve tek kelime etmedi.

Adam tekrar, “İnanın bana,” dedi ve başka bir şey demedi.

Pastaneye girdiler. Pastalar, köy tarzı mobilya, kahvenin buharı kelimelerden daha etkiliydi. Adam ona sanatçılardan, Mandelbaum’dan, hevesli sanatçıların hamisi, harika organizatör Dr. Pappenheim’dan söz etti.

Adamın adı Karl’dı, kadınınki Lotte. Lotte’nin kocası büyük bir firmanın baş bayisiydi. Dağlarda gezerken hayatını kaybetmişti. Karl eşinden boşanmıştı. Çocukları Berlin’de emekli bir general olan dedeleriyle yaşıyorlardı. Dedeleri her gün onları çimende koşturuyordu. Onları askeri okula yollamak istiyordu. En büyüklerinin hassas, melankolik bir oğlan olduğunu söyledi Karl. Nasıl dayanırdı? Orada ne yapardı? “Elimden ne gelir? Anneleri doğma büyüme Prusyalı.”

Lotte sessizce dinledi. Karl bu hüzünlü düşünceleri ona aktardığı için biraz pişmandı. Başka kelimeler aradı ama bulamadı. Birkaç dakikalık bir suskunluktan sonra, “Badenheim’da konaklamanın size vereceği canlılığı hayal edemezsiniz. Kalmaya karar verdiğiniz için çok mutluyum. Kaçırılmaması gereken bir olay.”

“Olay mı?” dedi Lotte.

“Aklıma daha iyi bir kelime gelmiyor. Gördüğüm kadarıyla kelimelere karşı hassassınız.”

Dışarıda yeni bir çiçek açma dalgası vardı, usulca yere düşen ve keskin bir koku salan mor çiçekler. Çalıların arasından köpekler çıktı ve Lotte çığlık atarak geriledi. Karl ona sarıldı, güldü. “Korkmayın,” dedi, “köpekler iri ama çok uysallar. Bir zamanlar avcıydılar sanırım ama şimdi kesinlikle evciller. Çok sokulganlar ve okşanmak istiyorlar.”

“Bu kadar çok köpeği bir arada görmemiştim,” dedi Lotte.

“Sadece dört taneler. Oldukça uysallar, önceki hayatlarından iz bile kalmamış içlerinde.”

Lotte, ansızın, şimdiye kadar hayatında olan her şeyin ölüp temelli yittiğini sezdi. Mutlu değildi. Yavan bir hüzün boğazını tıkadı.

“Gidin, yatın artık,” diye seslendi Karl ve köpekler yeniden çalıların arasına daldılar.

Müzisyenler salonda davullarla ritim tutmaya başlamıştı bile. Herkes kayan adımlarla vals yapıyordu. Karl Lotte’nin koluna girdi ve ona çoktandır tanıdığı bir kadına eşlik eden bir erkek gibi yol gösterdi.

9

Sağlık Dairesi posterlerle kaplı bir seyahat acentesine benzemişti: ÇALIŞMAK HAYAT DEMEKTİR... POLONYA'NIN HAVASI DAHA TEMİZ... YOLCULUĞUNUZU VİSTULA İLE YAPIN... GELİŞEN BÖLGELERİN SİZE İHTİYACI VAR... SLAV KÜLTÜRÜYLE TANIŞIN. Bunlar ve başka sloganlar duvarları süslüyordu.

Frau Zauberblit aşık bir genç kız kadar neşeliydi. Samitzky'nin aksanına güldü, bundan böyle onu kendilerine rehber atadığını söyledi. Birkaç hafta önce sanatoryumdan kaçmıştı. Öğleden sonraydı, doktorlar vizite sırasında ateşini ölçmüş, balgamındaki kan miktarını tespit etmiş ve her şeyi çizelgesine kaydetmişlerdi. Zemin kattaki nöbetçiler uykuya dalmışlardı ve ölüm, Ölüm'ün ta kendisi, çıplak ve ayan beyan, lavabonun yanı başındaki koridorda görünüvermişti. Frau Zauberblit, birdenbire eşiğinde beliren eski bir sevgiliye bakan bir kadın gibi, bir an için ona bakmış, sonra ayağa kalkıp giyinmiş, makyajını yapıp, hasır şapkasını da taktıktan sonra tren istasyonuna gitmişti. Daha yolculuk sırasında her şeyin değişmekte olduğunu fark etti. Ve tren Badenheim'da durduğunda, Frau Zauberblit eski arkadaşlarıyla karşılaşıp tanıdık faytonları görünce, ölüm ansızın yanından uzaklaştı. Acıları da dinmişti.

Her yıl birkaç hasta firar eder ve her yıl geri dönerlerdi. Sanatoryum gitmelerine izin vermezdi. Eski bir sanatoryumdu, son derece resmi. Yönetim sıkıydı ama can sıkıcı değildi. Yeni hastalar için resepsiyonlar verilir, günah çıkarmaları için haftada bir rahip gelirdi, her yerde olduğu gibi dostluklar ve düşmanlıklar vardı. Sanatoryumun çevresi geniş bir sahil gibiydi. Ölüm orada elini kolunu sallayarak dolaşırdı, gül bahçesinde ve bekleme salonunda; onlar da onunla evcil bir hayvanmış gibi, gülerek ve şirinlikle konuşurlardı. Ve vakitleri geldiğinde bu dünyadan çekip giderlerdi, bazıları feryat figan, bazıları sessizce.

Frau Zauberblit gülme, yemek yeme, koruda dolaşma isteğinin eski günlerde olduğu gibi geri döndüğünü hissediyordu. Samitzky onun neden bahsettiğini anlamıyordu. Orkestrada geçen uzun yıllar duygularını köreltmişti. İçmeyi, uyumayı ve davul çalmayı öğrenmişti. Başı borçtan

kurtulmazdı. Ve şimdi de meşhur Frau Zauberblit onu prensi ilan ediyor, kırık Almancasına gülüyor, Polonya’nın bütün ülkelerden güzel olduğunu söylüyor, Yidce’nin hoş, melodik bir dil olduğunu belirtiyordu.

Sağlık Dairesi geceleri de açıktı. Kapıları çepeçevre ışıklarla donatılmıştı; içeride dergiler, posterler, tarım, endüstri, sanat ve eğlence hakkındaki broşürler sehpalara serpiştirilmişti. Bir koltuğa oturup müzik dinleyebilir, bir dergiye göz atarken Polonya düşleri kurabilirdiniz. Uzak, yabancı Polonya pastoral bir cennet gibi gelmeye başlamıştı.

Karl, “Bizimle birlikte Polonya’ya gelmek istemez misiniz?” diye sordu.

Lotte’nin kederli bakışı yumuşadı. Ona sevgiyle bakarak, “Sen istersen,” dedi.

Garson kız otelin kapısında dikildi, olanca sesiyle bağırarak insanları davet etti:

“Buyurmaz mısınız? Bu yıl misafirler fazla kalabalık değil, sizi kimsesiz çocuklar gibi şımartırız.” İnsanlara “saygıdeğer bayanlar baylar, Badenheim’ın ünlü misafirleri” diye hitap etti ve Dr. Pappenheim göründüğünde yerlere kadar eğilip selam vererek, “Organizatörün bizzat kendisi,” dedi. Organizatör garson kız kadar neşeli değildi, ama yüzünden kaygılarını bir an için silip kızın yanağından bir makas alacaktı. Kız da “Ah!” diye çığlık atacaktı. Öğle sonraları barda ya da pastanede geçiyordu. Müzisyenler kafayı çekip çekip derin hüzün ve melankoliye batmasalar her şey daha güzel olurdu. Ama onlar çok şey görüp geçirmişlerdi ve bildikleri şeylere verimli kara toprağa işlemiş kökler gibi tutunuyorlardı.

10

Bölge bürosundan üç özel müfettiş Sağlık Dairesi'ne çıka geldi. Şefin yelek cebinde ilginç bir belge vardı: Anne babasının vaftiz sertifikaları. Dr. Pappenheim şaşkınlık içinde, "Hayatta inanmazdım," dedi. İşin ilginç yanı, şef mutlu görünmüyordu.

"Şef arzu ederse Yahudi Topluluğu'na katılabilir, gerçekten çok nezih bir topluluk," dedi Pappenheim.

"Dine inanmam."

"Şef arzu ederse dinsiz bir Yahudi olabilir."

"Kim söyledi bunu? Sağlık Dairesi mi?"

Öğleden sonra gök boşaldı. Herkes lobiye doluştu. Daha sonra, sanki sonbaharmış gibi, sıcak şarap ikram edildi. Dr. Pappenheim Samitzky ile satranç oynamaya dalmıştı. Akşama Frau Zauberblit'in kızı geldi. Dik duruşunu, lepiska saçlarını, pembe yanaklarını ve sert sesini babası General Von Schmidt'ten miras almıştı. Annesinden uzakta, bir kız lisesine devam ediyordu.

General Von Schmidt Badenheim'da hala hatırlanıyordu. Buraya evliliklerinin ilk yılı sonunda gelmişlerdi. Fakat Von Schmidt kasabaya dayanamamış, oraya organizatörün adını vermişti: Pappenheim. Ona göre, burası hasta insanlara göreydi, sağlığı yerinde olanlara göre değil. At yoktu, ava çıkmak yoktu, hatta bira bile halis bira değildi. Ondan sonra da gelmez oldular. Hatıraları soluklaştı. Bir kızları oldu. Yıllar geçti ve askerlik kariyerine küçük rütbeli bir subay olarak başlayan Von Schmidt, askeri hiyerarşi basamaklarını istikrarla tırmandı. Ardından boşanmanın gelmesi gecikmedi. Boşanmadan sonra Frau Zauberblit Badenheim'da tek başına boy gösterdi -uzun, ince ve acılı. Ve ilişki de böylece son buldu.

Kız, gelir gelmez, bir belge getirdiğini bildirdi. Frau Zauberblit'in "Annelik hakları" diye anılan şeylerden vazgeçtiğini yazan bir belge. Frau Zauberblit formu inceleyip, "Bunu sen de istiyor musun?" diye sordu.

Ezberlediği bir şeyi tekrarlar gibi, "Babam da ben de istiyoruz," diye cevap verdi kız. Frau Zauberblit içini çekti. Vedalaşma zor ve soğuk oldu. Kız "Özür dilerim, acelem var," diyerek apar topar ayrıldı. Otel, kızın

ortaya çıkmasıyla, sus pus olmuştu. Frau Zauberblit bir köşede ağzını bıçak açmadan oturuyordu. O anda yüzünde yeni bir gurur büyüyor gibiydi.

Otelde ve civarında bir sır insanları bir araya topluyordu sanki. Şef kendini rahatsız hissetti ve dışarı çıkarak müzisyenlerin yanına oturdu. O akşam ikizlerin gösterisi vardı. Otel sahibi küçük salonu hazırlatmıştı. İkizler iki gündür verandaya çıkmıyorlardı. İnzivadaydılar. Birisi, “Yukarda ne yapıyorlar?” diye sordu. Başgarson iki gündür hiçbir şey yemediklerini doğruladı. İnsanlar cam kıyısında dikilmişlerdi ve akşam ışığı yüzlerinde yanıp sönüyordu.

Pappenheim sahne fısıltısıyla, “Prova yapıyorlar. Harikalar,” dedi.

Akşamleyin küçük salon bir mabet sessizliğiyle doldu. Herkes erkenden geldi ve Dr. Pappenheim sanki sanatçıları saatinden önce aşağıya getirmek elindeymiş gibi kapıdan kapıya koşturup durdu. Saat sekiz olunca ikizler aşağıya inerek sehpanın başındaki yerlerini aldılar. Pappenheim koşturmayı bırakıp kapının yanında nöbetçi gibi durdu.

Oturup iki saat boyunca ölümden söz ettiler. Sesleri duygusuzdu. Cehenneme gidip gelmiş ve korkularını atmış insanlar gibiydiler. Okuma bittiğinde ayağa kalktılar. Herkes bakışlarını eğmiş oturuyordu. Alkış yoktu. Pappenheim kapıdan yaklaşarak şapkasını çıkardı. Diz çökmeye hazır bir hali vardı.

11

Öğleden sonra elmalı turta servisi yapıldı. Frau Zauberblit hasır şapkasını kafasına geçirdi, Samitzky tenis şortunu giydi ve Dr. Pappenheim mesaisini bitirmiş bir aktör gibi kapıya dikildi. Sanki eski günler geri gelmiş ve her şey tekrar yoluna girmişti.

Bir gün önce, gece yarısı yanuka gelmişti. Kapıcı otel kayıtlarında adı görünmüyor diyerek onu içeri bırakmıyordu. Şakacılığı üzerinde olan Dr. Pappenheim, “Onun bir Yahudi olduğunu görmüyor musun?” dedi.

Konuşmaya kulak misafiri olan Frau Zauberblit de, “Her şey plana göre gidiyor. Harika değil mi?” dedi.

“Onu sizler de seveceksiniz,” dedi Pappenheim alçak bir sesle.

“Organizatör görevlerini yerine getiriyor. Bu arada, hangi dilde söyleyecek?”

“Amma da yaptın! Yidce tabii ki, Yidce!”

Daha sonra, yanuka takdim edildiğinde, insanlar yarı çocuk yarı genç birini gördüler. Yanakları kırmızı kırmızıydı. Yeni takımı üstünde çok bol duruyordu.

Frau Zauberblit yaklaşıp sordu: “Adın ne senin?”

“Adı Nahum Slotzker. Hem yavaş konuşun” diye müdahale etti Pappenheim, “Almanca anlamıyor.”

Aniden göz kenarlarında titreyen yetişkin hatlarını fark ettiler ama yüz hala bir çocuğun yüzüydü. Büyüklerin yanında utanıyordu.

Samitzky, Lehçe konuşarak, “Neredensin? Lodz’dan mı?” diye sordu.

Oğlan gülümsedi, “Kalashin’den,” dedi.

Tuhaf bir akşamdı. Frau Zauberblit aşık bir genç kız kadar neşeliydi. Samitzky emekli bir beden eğitimi öğretmeni gibi koridoru arşınlayıp duruyordu. Şef iskambil falı açıyor ve kendisine taze gelincik tohumu keklerinden getiren garson kızla şakalaşıyordu. Kız yarı Yahudi’ydi ve anne babasını daha çocukken kaybetmişti. Birkaç yıl boyunca Graf[4] Shutzeim’ın metresi olmuştu. Sonra Graf olmuştu.

“Benim de sizinle gelmeme izin verilecek mi?” diye sordu kız.

“Amma da yaptın! Sen gelmezsen kuzeyde bize kim servis yapacak?”

“Ama ben saf kan Yahudi değilim.”

“Ya ben, ben öyle miyim?”

“Anneniz de babanız da Yahudi’ydiler, değil mi?”

“Evet, tatlım, Yahudi olanak doğmuşlardı ama sonradan Hıristiyan oldular.”

Ertesi gün ikizlerin hamisi Frau Mübaum geldi. Soylu bir havası olan, uzun boylu, zarif bir kadındı. Dr. Pappenheim’ın neşesine diyecek yoktu. Ne zaman kasabaya biri dönse mutlu olurdu. Sır yavaş yavaş insanları kuşatıyordu ve havada yeni bir sezgiden doğan, belirsiz bir endişe vardı. Usulca yürüyor ve fısıltıyla konuşuyorlardı. Garsonlar çilek ve krema taşıyorlardı. Yaz sarhoş edip akılları baştan alan koyu yeşil gölgesini geniş verandaya sermişti. İkizler hamilerinin yanında yüzleri kızararak oturuyorlar ve ağızlarını açmıyorlardı. Topluluk içinde çocuk gibiydiler. Dr. Pappenheim dolu bir program hazırlamıştı ve herkes tuhaf bir bekleyiş içindeydi. İlk teftişten ikincisine kadar geçen zaman içinde yaşlılar öldü. Kasabayı keskin bir alkol dumanı sardı. Önceki gece, Herr Furst kafede yığılıvermişti. Yıllarca tertemiz kıyafetleri içinde caddeleri adımlamıştı. Ve komşu binada, kumarhanede, rulet çarkının yanında bir başka adam daha. Havada farklı bir özellik vardı, civardaki ormanlardan kaynaklanmayan müthiş bir berraklık.

Ve Sağlık Dairesi’nde teftişler sessizce sürüyordu. Burası şimdi merkezdi ve ağ merkezden her yana doğru yayılıyordu. Sağlık Dairesi’ndekiler her şeyi biliyordu. Büyük bir harita, gazete koleksiyonları ve bir kütüphaneleri vardı. Canınız istediği zaman oraya uğrayabilir ve bir şeyleri araştırabilirdiniz. Şef kaydolmaya gitti ve neşeli döndü. Ona koca bir dolap dolusu sözleşmeler, lisanslar ve belgeler göstermişlerdi. İlginçtir, babası İbranice bir aritmetik kitabı yazmıştı. Her şeyi biliyorlardı ve size geçmişinizi göstermek hoşlarına gidiyordu, böyle dedi şef.

Kasabanın yolu kapatılmıştı. Giriş çıkış yoktu. Ama istisnalar oluyordu. Sütçü sabahları süt getiriyor ve meyve kamyonu sandıklarını otelin önüne indiriyordu. Her iki kafe de açıktı ve orkestra her gece çalıyordu ama yine de sanki başka bir yerden gelen, başka bir zaman kasabayı işgal etmiş, sessizce yerleşiyordu.

12

Ve hayatın akışı değişti: Artık orman, yürüyüşler, piknikler, anında kararlaştırılan ya da organize geziler yoktu. Hayat bundan böyle otelle, pastane ve yüzme havuzuyla sınırlıydı. Su, okullu kızın vücudunu güzelleştirmişti. Ustalıkla ve sessizce dalıyordu. Dr. Shutz gürültülü ve biraz yavaş yüzüyordu. Ama kız onunla alay etmiyordu; dikkatini fazlasıyla kendi üstüne odaklamıştı. Sally ve Gertie de öğleden önceki birkaç saati havuzda geçirmeye başladılar. Bir zamanlar bu köşe sınırları dışında kalıyordu ama sonra, sadakatini koruyan yaşlı Graf, her ikisine de havuz ve tenis kortlarına tam üyelik hakkı tanıdı. İlkin, öteki misafirler bozulmuşlardı ama sonra dargınlıkları geçti. Sally ve Gertie yüzmeyi, topu havaya atmayı ve su sporlarının tadını çıkarmayı öğrendiler.

Öğleden sonra insanlar birer birer Sağlık Dairesi'ne uğramaya başladı. Hediye dükkânında bir Polonya haritası satışa çıkarılmıştı bile. Maceraperestler coşkuyla Vistula'dan ve Karpat dağlarından söz ediyorlardı. İlk şok çoktan geçmişti. Müzisyenler bile soru sormaya çekinmiyordu artık. Sadece Dr. Langmann öfkeliydi: "Kabul etmelisiniz ki, Dr. Pappenheim bütün hayaletleri uykularından uyandırmayı başardı."

"Neden bahsediyor, Allah aşkına," diye fısıldadı Karl.

"Açıklamaya gerçekten gerek kaldı mı?"

"Belki de Dr. Langmann çocuklarımızı askeri okula göndermemizi istiyordur."

"Delikanlıların sporla uğraşmasının ne zararı var?"

"Spordan nefret ederim."

"Öyleyse neden Polonya'ya, Lodz'a, *Ostjude'lerin* yanına gitmiyorsun? Spordan onlar da nefret ederler. Akılları fikirleri küçük dükkânlarındadır."

"Küçük dükkân sahipleriyle bir alıp veremediğim yok şahsen. Bana kalırsa, askeri öğrencilerden çok daha nezihler. En azından lahana yemiyorlar."

"Tam dediğim gibi, Pappenheim hayaletleri uykularından uyandırdı."

“Yine küçük dükkân sahiplerinden söz ediyorsanız, şunu bilin ki onlardan biri olmak isterdim. Spordan nefret ederim. Avlanmak midemi bulandırır. Kaslarım gevşek, yüzüm solgundur. Bir domuz gibi tıkınmam, bira içmem. Yaşama tarzıma bir itirazınız varsa söyleyin.”

“Var.”

“Madem öyle neden buraya kaydoluyorsunuz?”

Lotte tartışmanın tamamen dışında kaldı. Sanki konuşan yeni tanıştığı Karl değil de küçük tuhaflıklarını avucunun içi gibi bildiği kocasıydı.

Geçmişte aynı avluda organize geziler için kayıt yaptırırlardı. Yan avluda binicilik dersleri verilirdi. Karlsheim’daki operaya giden faytonlar da buradan kalkardı. Yıllar önce, bu avluda, daha sonraları “Mavikuş” adıyla bilinen bir adam peydahlanmıştı. Doğaya Dönüş’ün Rusça bir versiyonunu vaaz eden keşiş yüzlü, kuru bir adamdı. Kendisiyle birlikte dağlara inzivaya çıkacak birkaç mürit bulmuştu. Bunlar döndüklerinde herkese nefes almayı ve egzersiz yapmayı nasıl öğrendiklerini anlattılar. Topluca, Herman Hesse’nin kitabından bölümler okumuşlardı. Adam belli ki hepsini ezbere biliyordu.

Geçen yıllar içinde bu hoş avlu serserilerden, sihirbazlardan, çeşitli diplomalar gösteren şarlatanlardan payına düşeni almıştı. Her yıl bir skandal çıkıyordu ve Dr. Pappenheim göreve başlayalı skandallar kat kat artmıştı.

Aynı avlu, birkaç yıl öncesinde, pazarlamacılara benzeyen, ucuz bir takım giymiş, tıknaz bir adamın ortaya çıkışma tanıklık etmişti. Ama kısa zamanda onun gezgin bir satıcı değil, mesaj taşıyan bir gezgin olduğu anlaşıldı. Birkaç gün boyu avluda durup, gelip geçene, “Hala vakit varken ruhlarınızı kurtarın!” diye bağırdı. O da birtakım müritler buldu. Ama bu iş bir skandalla bitti. Adam güzel bir okullu kıza göz koydu ve onu baştan çıkardı. Kızlarını aramaya gelen anne baba ise Dr. Pappenheim’ı küçüklerin ahlakını bozmakla suçlayarak mahkemeye verdiler.

Şimdi aynı avluda herkes Polonya’ya gitmek için kayıt yaptırıyordu. Detaylar belirsizdi. Pappenheim şakacı bir tavırla, “Ne fark eder?” dedi, “Ne farkı var, burası ya da orası? Belki bizim için doğru yer gerçekten orasıdır.” Samitzky bir oğlan çocuğu kadar neşeliydi. Polonya kokusu ona çocukluğunu geri getirmişti. Ama ötekiler kaçmak için ellerinden geleni yaptılar. Postane telgraflarla ve acele mektuplarla dolmuştu ve herkes Dr. Pappenheim’a küfrediyordu.

Ama yapılacak pek bir şey olmadığı da kısa zamanda anlaşıldı. Otelde yeniden hafif bahar yemekleri servis etmeye başladılar. Peynirli hamur tatlıları ve Rus usulü, ekşi kremalı sebze çorbası. Başgarsonun sevincine diyecek yoktu. Yarı Yahudi garson kızsa uyumuyor, geceleri aç müzisyenlere sürekli sandviç ve şarap taşıyordu.

13

Yanukanın şerefine verilen ziyafet geç başladı. İnsanlar bir koridordan öbürüne dolaşıyorlar, elektrik ışığı yüzlerine düşüyordu. Halıların üzerindeki karanlık yumuşak ve tüylüydü. Garson kız buzlu kahve dağıtıyordu. Salona uzun masalar kurup üstlerine beyaz örtü sermişlerdi. Birkaç müzisyen bir köşede toplanmış, kendi aralarında çalıyordu. Karanlığın dilleri yüksek, dar pencereleri yalıyordu.

Frau Milbaum yüksek koltuğuna kurulmuştu ve yeşil gözlerinden yeşil kıvılcımlar saçıyordu. Herkes onunla göz göze gelmemeye dikkat ediyordu. “İkizlerim nerede?” diye mırıldandı. Kimse cevaplamadı. Herkes bir ağa yakalanmış gibiydi. İkizler Sally’yle sohbet ediyorlardı. Sally’nin üzerinde uzun, çiçekli bir elbise vardı ve elini kolunu bir şarkıcı gibi sallıyordu. Kadınlarla konuşmaya alışkın olmayan ikizler mahcup mahcup gülüyorlardı.

Sally onlara ilk festivalleri anlatıyordu. Gertie yanlarına gelip, “Demek buradasınız,” dedi.

“İzin verirsen, seni bu iki gerçek beyefendiyle tanıştırmak isterim,” dedi Sally.

İkizler uzun, beyaz ellerini uzattılar. Yanuka bir köşede hiç konuşmadan oturuyordu. Dr. Papenheim ona kırık Yidce’siyle ziyafetin birazdan başlayacağını anlattı. İnsanlar onun sesini duymak için bekliyordu.

Herkes çok içiyordu. Frau Milbaum kraliyet koltuğundan kımıldamadı. Yeşil gözleri şimdi nefretle yanıyordu. Hayatı her yerde zorluklarla dolu olmuştu, işte şimdi burada da öyle oluyordu. Ona öyle geliyordu ki kendisine karşı bir komplo söz konusuydu. O sabah Sağlık Dairesi’ne kaydını yaptırmıştı. Katip kendisine ilk kocasından miras aristokratik unvanların hiçbirini dikkate almamış, ne de kral soyundan bir zat olan ikinci kocasının adını anmıştı. Formda babasının adından başka hiçbir şey yoktu.

Onun yanındaki koltukta oturan Samitzky kırık Lehçesiyle bir oğlan çocuğu kadar neşeyle muhabbet ediyordu. Ve böyle coşku içindeyken, Frau Milbaum’a dönerek, “Grubumuza katılsanız ya Madam. Eğlenirdiniz,” dedi.

Ötekininse, gözlerini çelikten bir zar kapladı. “Teşekkürler,” dedi.

“Nezih arkadaşlar, Yahudi aristokrasisi,” diye üstüne gitti Samitzky.

Frau Milbaum ona bakmadan, “Anlıyorum,” dedi.

Samitzky “Eşlik etmeniz bize şeref verir,” diyerek ısrarını sürdürdü.

Müzisyen Zimbelman, “Merak etmeyin. Düşes bize alışacaktır,” diye fısıldadı.

Birisi bir köşeden, “Kaydını yaptırdı değil mi? O zaman, böyle soğuk durmaya ne gerek var?” diyerek laf attı.

Frau Milbaum adamı yeşil gözleriyle süzdü. “Ayaktakımı!” Nihayet kelimeyi ağzından bir taş gibi fırlatmıştı.

“Bize ayaktakımı diyor,” dedi Zimbelman. “Ayaktakımı diyor bize.”

Garson kız peynir ve Bordo şarabı servisi yaptı. Dr. Pappenheim yanukanın yanına oturmuş, onu yüreklendiriyordu. “Korkacak hiçbir şey yok. Herkes çok dostça. Sahnede durup okuyacaksın.”

“Korkuyorum,” dedi çocuk.

“Korkacak hiçbir şey yok. Herkes çok dostça “

Şef kadehleri art arda deviriyordu. Yüzü kızarmıştı. “Ana yurdumuza gidiyoruz, Samitzky, içmeyi öğrenmemiz lazım.”

“Orada gerçek alkol içilir, bira çorbası değil.”

“Peki orada benim gibi bir kafiri[5] ne yaparlar?”

“Endişelenme, sünnet dışında korkacak bir şey yok,” dedi Zimbelman ve biraz fazla ileri gittiğini hissetti. “Korkmayın, her şeye rağmen, Yahudiler barbar değildir.”

Dr. Langmann Frau Milbaum’a yaklaşıp, “Yarın buradan gidiyorum,” dedi.

“Sağlık Dairesi’ne kayıtlı değil misiniz?”

“Kendimi hala özgür bir Avusturya vatandaşı olarak görüyorum. Polonya’ya Polonyalı Yahudileri yollasınlar; ülkelerini hak ediyorlar. Bu karmaşanın içine yanlışlıkla düştüm. İnsan ara sıra hata yapamaz mı? Aynısı sizin için de geçerli. Bir hata yüzünden seyahat özgürlüğü hakkımızdan mı olacağız?”

Şimdi Sally ve Gertie de Frau Milbaum’un görüş alanı içindeydi. İkizleri peşleri sıra bir köşeye çekiyorlardı. “Orospular” diye tısladı Düşes. İkizler bir seks partisine davet almış yeni yetmeler gibi mutlu ve heyecanlıydılar.

Vakit gece yarısını geçince yanuka sahneye çıktı. Titriyordu. Dr. Pappenheim babaç bir tavırla yanına dikildi. Çocuk kurdun yaşadığı karanlık ormanları anlatan bir şarkı söyledi. Bir tur ninniydi bu. Müzisyenler sahnenin etrafını sarmışlar, aptal aptal bakıyorlardı. Dünyaları yıkılıyordu. “Harika,” dedi birisi.

Samitzky sarhoş gözyaşları döktü. Frau Zauberblit yanına gidip “Neyiniz var?” dedi.

Aynı anda Sally’i gizli bir korku almıştı. Dr. Papenheim’a yanaşarak, “Sevgili Dr. Pappenheim, bizim de gitmemize izin verilecek mi? Bize de yer olur mu?” diye sordu.

Pappenheim onu, “Neden söz ediyorsun?” diyerek azarladı. “Krallığımızda bütün Yahudilere ve Yahudi olmak isteyen herkese yer var. Bizimkisi uçsuz bucaksız bir krallık.”

“Korkuyorum.”

“Korkacak bir şey yok tatlım, hepimiz yakında buradan ayrılacağız.”

Gertie bir kenarda dikiliyor, hakkı yokmuş gibi, hiç soru sormuyordu.

14

Yazın en parlak zamanıydı. Kır çiçekleri sarhoş bahçeler boyu yayılıyor, çitlere tırmanıyordu. Dr. Shutz bir oğlan çocuğu gibi hoplayıp zıplıyor, okullu kızı güldürüyordu. Son zamanlarda kız biraz huysuzlaşmıştı, havuz yüzünden. Havuzda yüzmek ona sadece hayvanların bildiği türden bir mutluluk veriyordu. Şimdiyse bu mutluluk elinden alınmıştı. Sağlık Dairesi havuzun suyunu kesmişti. Okullu kız sızlanıyordu. Shutz ona kutu kutu şekerleme aldı, Alpler'de bir gezi, Paris seyahati, Mayorka'da bir hafta sonu, Baltık Denizi'nde bir tur sözü verdi. Onu memnun edecek ne varsa denedi. Kelimelerin yetersiz kaldığını görünce de çocuk gibi zıplayıp, ayı gibi dans etti.

Sally ve Gertie kırmızı eteklerini, hasır şapkalarını giydiler ve otelin yolunu tuttular. Dr. Pappenheim kapıda dikiliyordu.

"Hayatın zevklerinden mahrum ediliyoruz," dedi Sally.

Dr. Pappenheim şaşkınlıkla, "Neden söz ediyorsunuz?" diye sordu.

"Yüzme havuzunu kapadılar."

"Öyleyse," dedi Dr. Pappenheim, "ders çalışmaya zamanımız kalır."

Güldüler, "Bizimle bara gelmez misiniz? Biraz Malaga'ya ne dersiniz?" dedi Sally.

"Her şeye hazırım."

Barda herkes hoşça vakit geçiriyordu. Müzisyenler garson kızı yanlarında getirmişlerdi, yarı Yahudi garson kızı. Sahnede dansözler gibi bacaklarını sergileyerek oynuyor, kalçalarının Sağlık Dairesi'nde kayda geçmediğini söylüyordu: Kalçaları Avusturya etindendi.

Bar sahibi pencere kıyısındaki çiçek saksılarını suluyordu. Eğlenceden etkilenmemişti. Onların çılgınlıklarının içini dışını bilirdi, ama bu yıl bütün sınırları aşmışlardı. Şimdiye kadar garson kızı defalarca kovmuş, fakat müzisyenler barı boykot etmekle tehdit edince vazgeçmişti. Bu yıl işler çok iyi sayılmazdı. Pastane rekabet yaratıyordu: şu karşı konulmaz çilekli turtalar.

Dansından sonra garson kız ikizlerin taklidini yaptı. Mandelbaum olup hayali bir kemanı çaldı, yanuka gibi ufacık oldu. Herkes neşeyle coşuyordu.

Pappenheim bunun harika bir dönem olmasını beklediğini söyledi. Birçok sanatçı onu yarı yolda bırakmıştı, kabul, telgraflarına cevap vermemişlerdi - kuşkusuz, bütün bunlar bürokratik karmaşadan kaynaklanıyordu.

“Ya göç etmek zorunda kalırsak?” diye sordu Sally.

“O zaman göç edeceğiz,” dedi Pappenheim. “Polonya’da nefis yerler var.”

Barın kokusu Dr. Pappenheim’ın morali üzerinde mucizeler yaratıyordu. Endişelerinden arınmıştı. Garson kız zapt olunamaz bir şeydi. Fıkralar anlatıyor, Avusturya lahanasına küfrediyor ve Dr. Pappenheim’ın Yahudi Topluluğuna sadakat yemini ediyordu.

Bara aniden bir sessizlik çöktü, karanlıkla karışık bir sessizlik. Kelimeler yere düşüp ezildiler. Dr. Pappenheim hasır şapkasını çıkardı. Başka ünlü bir sanatçıyı tanıştıracak gibiydi.

“Ne ısmarlayalım?” diye sordu Sally.

Gertie, Dr. Pappenheim’a danışmadan, “Sert bir şey,” dedi.

Birden, garson kız ayağa kalktı, çoraplarını çıkardı ve bütün susamışların ve oburların oracıkta, şu gördükleri Avusturya etinden, doya doya yemeye davetli olduğunu duyurdu. Körkütük sarhoştu. Onu mahzene indirmek istediler ama bar sahibi oranın şişe dolu olduğunu söyleyerek bu teklifi geri çevirdi.

“Etim lezzetli değil mi?” Kız, doğruca, Pappenheim’a geldi.

“Elbette,” dedi Pappenheim.

“Öyleyse neden şu bıçağı alıp bir dilim kesmiyorsun?”

“Kasaba mı benziyorum?”

Sally: “Ondan ne istiyorsun? Sahiden onun bunu yapabileceğini mi sanıyorsun?”

“Öyleyse, ben kendim keserim,” dedi kız ve bıçağı kalçasına sürtmeye başladı.

Bir gürültü koptu. Martin’i çağırmaya koştular. Kan yerlere sıçradı. Kız, “Beni burada bırakmayın,” diye çığlık attı. “Ben de geliyorum!” Şaşkın müzisyenler orada ne yapacaklarını bilemeden dikildiler. Gözlerinde korku pıhtılaşıyordu.

Sonra Pappenheim ayağa kalkıp şöyle dedi: “Neler uyduruyorsun? Biz nereye gidersek sen de gideceksin.” Ama kız onu duyacak gibi değildi.

Martin yarasını sardıktan sonra kızı lobiye taşıyıp üstüne yeşil bir yün battaniye örttüler. Otelden soğuk bir titreme geçti: Umutsuzluk kızı

delirtmişti. Ertesi gün otel soğuk, buz gibi bir sessizliğe gömülmüştü. Garson kız uyuyor, uykusunun üzerinde gri gölgeler dönenip duruyordu. Müzisyenler ürkmüş bir sürü gibi birbirlerine sokulup çimenlerde oturdular. Kilise kulesi Kraliyet Bahçeleri üstüne uzun bir gölge serdi. Shutz okullu kızın yanından ayrılmadı. Şimdi onun duru bakışından korkuyordu. Kızın gözleri sanki her şeyi emiyordu. Shutz ona, yarı Yahudi garson kızın çok iyi bir kadın olduğunu söyledi ama ne yazık ki, bir tür huzursuzluk ona rahat vermiyordu. “Peki ya yara?” diye aniden sordu kız. Shutz bütün olan biteni önemsizleştirmeye çalışarak, her şeye rağmen, yaranın çok yüzeysel olduğunu söyledi.

Karl bir koltukta oturmuş, ışıklandırılmış akvaryuma bakıyordu. Başgarson yanına gelerek geçen yıl akvaryumda yaşanan korkunç felaketten bahsetti. Doğa aşığı birisi birkaç mavi Cambium balığı getirmiş ve onları öteki balıkların yanına koyması için otel sahibini ikna etmişti. Otel sahibi bu mavi balıklar konusunda biraz ikirciklenmiş ama sonunda kabul etmişti. İlk birkaç gün mavi Cambium balıkları suda neşeyle oynaşmışlar ama bir gece, aniden saldırıp öteki balıkları korkunç bir şekilde katletmişlerdi. Sabaha akvaryumun dibi ceset doluydu.

“Peki bunlar da katillerin torunları mı?” diye sordu Karl.

“Hayır. Otel sahibi katillere ölüm cezası verdi.”

“Öyleyse, bunlar başka balıklar mı?”

“Evet, yenileri. Onlara çok düşkünüm. Bak suda ne muhteşem süzülüyorlar. Sizce de harika değiller mi?”

Karlı “Kendi aralarında barış içinde yaşıyorlar mı?” diye sordu.

“Sanırım,” dedi başgarson. “Yeşil olanlar çok mütevazı ve kendi hallerindeler, hiç de kavgacı değiller.”

“Onları ayırmak gerekmiyor mu?”

Başgarson, “Belki gerekiyordur,” dedi.

15

Sakin yumuşak geceler Badenheim’a geri geldi. Yanukayı çifte battaniyeye sararak verandaya oturttular. Otel misafirleri ona evlat edinilmiş bir çocuk gibi bakıyorlardı. Ara sıra bir acele mektup nasılsa kasabaya ulaşıyor ve küçük bir karmaşaya sebep oluyordu: yerine getirilmemiş bir yükümlülük. Kısıtlamalardan haberi olmayan bir pazarlamacı, yolu kasabaya düşünce şaşıp kaldı: Köylerde ortalık son derece sakindi. Burada ne dönüyordu?

“Demek gerisingeri Polonya’ya,” dedi gülerek, “Oysa bir zamanlar oradan kaçmıştım.”

“Hepimiz bir zamanlar Polonya’da yaşadık, şimdi de oraya dönüyoruz,” dedi Pappenheim.

“Şimdi oraya dönmenin ne anlamı var? Ben iyi tanınan bir şirketin temsilcisiyim. Oraya geri gitme fikri şu anda hiç mi hiç çekici gelmiyor.”

Dış dünyadan gelen bu uzak selamlar olmasa tecride alışmak daha kolay olabilirdi. Ama ara sıra yolunu şaşırıp kasabaya ulaşan mektuplar sükûneti bozuyor ve geçici bir karmaşa yaratıyordu.

“Ne yazıyor?”

“Mektupsuz ve gazetesiz yaşamayı çoktan öğrendim.”

“Bense maalesef onlarsız yaşamayı öğrenemedim,” dedi Dr. Pappenheim.

“Mektuplar ve gazeteler. Otelde artık kâğıt hışırtısı duyulmuyordu. Sessizlik koyuydu ve gün be gün daha da koyulaşıyordu.

Pazarlamacı, neşesini tekrar bularak, “Umurumda değil,” dedi. “Her şey şirketin kasasından, onlar endişelensin. Ben sözleşmenin payıma düşen kısmını yerine getirdim. Yolunda gitmeyen işlerin faturasını ödemeleri gerekiyor. Bunca yıl beni yeteri kadar sömürdüler. Şimdi de onlar benim masraflarımı karşılasınlar bakalım.”

“İş seyahatlerin sırasında yolun buraya düştüğü için şanslısın.”

“Yıllar önce, bir keresinde, bahar karları yüzünden bir köyde mahsur kalmıştım. Tam bir ay yattım orada. Tamamı şirketin kasasından.”

“Ama Polonya’ya gitmeyeceksin, değil mi?”

“Böyle uzun bir yolculuğun faturasını ödemeye hazırlarsa, bence mahsuru yok.”

Ertesi gün pazarlamacı beyaz bir takım giyip pastanenin girişine kuruldu. Hizmette geçen uzun yıllar içinde önüne çıkan her dinlenme fırsatını değerlendirmeyi öğrenmiş bir asker gibiydi. Haftanın bitiminde kapıdaki nöbetçilere kâğıdını imzalatırdı. Burada alıkonuyor olması onun suçu değildi.

Günler günleri kovaladığı ve kapıdaki nöbetçiler kendisine halihazırda kapıyı trafiğe açmak gibi bir niyetin olmadığını (kapının açılmasının hali hazırda söz konusu olmadığını) söyledikleri için bir otelin arka odalarında hırsız gibi yaşamanın anlamsızlığına karar verdi ve kendisine, tanınmış bir şirketin temsilcisine yakışır bir oda buldu. Öteki misafirler de uzak diyarlardan güzel haberler getiren bir haberciymiş gibi onunla olmaktan çok mutluydular. Kıyafetine büyük özen gösteriyor ve zaman zaman yüksek sesle, “Salo şimdi şirketin kasasından bir istirahat çekecek. Şirket kasasından istirahat kilosu kadar altın değerindedir,” diye duyuruda bulunuyordu. Daha sonra bahçelerde yürüyüşe çıkacaktı, o da şirketin kasasından. O sıra yaptığı her şey kesinlikle şirket yönergesi dahilindeydi. Şirket onun istirahat etmesini istemişti, çünkü sağlığını böylelikle koruyabilir, zamanı geldiğinde de sağlıklı bir şekilde emekliye ayrılırdı.

Sonunda mektupların arkası tamamen kesildi. Müzisyenler kafa kafaya verip alçak sesle müzakere ettiler: Gelecek mevsim ne olacak?

“Prova çocuklar, prova,” diye onları dürtükledi Pappenheim “Yakında Polonya yollarında olacağız ve siz prova yapmıyorsunuz. Polonya’da sanat standartları yüksek.”

Ertesi gün Dr. Pappenheim onlara terfi ettiklerini bildirdi, ayrıca, bundan sonra kendilerine en yüksek tarife üzerinden ücret ödeyecekti. Çok sevindiler. Şef fırsatı değerlendirip onları tembellikleri yüzünden azarladı ve organizatörün olağanüstü cömert davrandığını belirtti. Kendisine kalsa onları terfi ettirmezdi. Herkes, durduk yerde, alışılmadık ölçüde cömert davranıyordu. Başgarson sık sık yemek salonunda boy gösteriyor, misafirlere yemekten memnun olup olmadıklarını soruyordu. Besbelli onu otel sahibi gönderiyordu -ya da kendisi bunun görevinin bir parçası olduğunu düşünüyordu.

“Burası hoş değil mi?” diye sordu Karl.

“Çok hoş,” dedi Lotte.

“Yerel zevklere alışmak biraz zaman alır.”

Karl, sürekli, General’in kışlada hapis tuttuğu iki oğlundan söz ediyordu. “Şu anda spor yapıyor olmalılar,” diyordu. “Koşuyorlardır.”

16

Günler akıp gidiyordu. Kuzeyden soğuk bir ışık patladı ve uzun koridorda yayıldı. Işık değildi de sanki halıyı kesip karelere bölen bir sürü iğneydi. İnsanlar gölgeler gibi duvarlara yapışıyorlardı.

Okullu kız epey boy atmıştı. İncecik vücuduna oturan deri ceketi çok yakışıyordu ama yanakları, pembe, dolgun yanakları rengini kaybetmişti. Dr. Shutz onu kendi ceketine sarmak istedi ama kız izin vermedi.

Lobide ince bir camın kırılmasını andıran bir gülüş duyuldu. “Artık sizi görmeyecek miyiz?” diye sordu yüksek tınılı bir kadın sesi. Cevap yoktu ve bir an için, ses kendi kendine soruyor gibi oldu.

Okullu kız ayağa kalkıp, “Gel Shutz’cuğum, dışarı çıkalım. Neden burada oturuyoruz ki?” dedi. Sesinde onun ince, kırılgan görüntüsüne hiç de uymayan tuhaf bir iddiacılık vardı.

Onun ani davranışlarını torpillemeye çabalayarak, “Birazdan dondurma servisi var,” dedi Shutz. Kız tekrar oturdu ve kocaman yeşil gözleriyle, fısıldayan sesleri bakışıyla susturmak ister gibi, etrafa bakındı.

Saatlerdir orada oturuyorlardı. Sönükleşen ışıkta camın kıyısında büyüyen sarı süpürge otu görünüyordu. Lobi karardı ve anlık bir rahatlama oldu.

İnsanlar bakıştılar. Okullu kız ellerini dizlerinden çekmedi. Şimdi parmakları biraz şeffaf ve her zamankinden uzun görünüyordu.

Başgarsonun bariton sesi, “Dondurma servisi birazdan,” diye anons etti. Daha anons bitmeden o ve maiyeti kapıda, sahnedeki kuklalar gibi dikiliyorlardı. Bir an için orada durup, içindekiler yenip yutulmadan önce tabakları bütün ihtişamlarıyla sergilediler: ananas ve dondurma.

“Bak, sana dememiş miydim?” dedi Shutz, yeni yetme kızıyla konuşan bir babanın ses tonuyla. Okullu kız kafasını kaldırdı ve ona soğuk, azarlayan bir bakış fırlattı.

İnsanlar sessizce yiyorlardı, küçük zevklerine gömülmüşlerdi. Karanlığın taneleri odanın köşelerini dolduruyor ve alanı daha da daraltıyordu. Karl ve Lotte uzak bir köşeye oturmuşlardı.

Karl aniden, “Akvaryumdaki balıklar... akvaryumdaki balıklara ne oldu?” diye fısıldadı.

“Hiçbir şey, her zamanki gibi yüzüyorlar.”

“Yeşil renklileri kastediyorum; yeşil olanlar nereye kayboldular?”

“Ne tuhaf,” dedi Lotte, “Sürekli onları izliyorsun.”

“Karl küçük tabağı alıp dudak hizasına kaldırdı ama dondurmanın tadına bakmadan önce, “Yeşil olanlar, akvaryumdaki en güzel balıklar, kimsenin ruhu bile duymadan kayboldular,” dedi. Dondurmayı tattı ve tabağı, dikkatlice, yeniden sehpaya bıraktı.

Kahve gecikmedi -nefis, aromalı kahve. Frau Zauberblit, “Başgarson bize yiyecek yağdırıyor, ömrümüzün sonuna kadar kendisine minnet borçlu olacağız,” diye yorum yaptı.

“Bizi öteki dünyanın nimetlerinden mahrum bırakmak istiyor,” dedi Samitzky.

“Bu nasıl olacak?”

“Kahve değil ki bu, mür.”

Başgarson bunun stoktaki Brezilya kahvesi olduğunu söyleyerek özür diledi.

Karanlık çöktü. Işıldayan şömine etrafında oturanları aydınlattı ve tanıdık müzik odaya tekrar yerleşti. Okullu kız kendi düşüncelerinde kaybolmuştu. Shutz piposunu yaktı, bacak bacak üstüne attı, kendini alacakaranlığın yumuşak ellerine teslim eder gibi arkasına yaslandı ve hepsi orada, sessizlik içinde oturuyorken, bastonuna yaslanarak gelen Dr. Langmann’ı gördüler.

Dr. Langmann kapıda durup, “Müdürü görmek için Daire’ye uğradım ve yeniden bir inceleme istedim,” dedi.

“Neyi yeniden inceleyecekler?” Shutz gözlerini açtı.

“Durumumu, şahsi durumumu.”

“Peki, sana nasıl yardımcı olabiliriz?”

“Yardım istemiyorum.”

Bunaltısının sebebi, şüphesiz, çıkış arayan, gecikmiş bir öfkeydi. Girişte dikilip birinin kendisine sataşmasını bekledi ama kimse ona kızgın değildi. “Benim düşüncem ne olursa olsun değişmeyecek,” diye açıkladı.

“Peki, nedir sizin düşünceniz?”

“Ben doğma büyüme Avusturyalıyım ve yaşadığım sürece, benim için Avusturya yasaları geçerlidir.”

“Ama aynı zamanda bir Yahudi’siniz de, yanılmıyorsam.”

“Bir Yahudi. Bu ne demek? Belki nezaket gösterip, bunun ne anlama geldiğini açıklarsınız.”

“Bizi ilgilendirdiği kadarıyla,” dedi Frau Zauberblit, “bağı istediğiniz zaman reddedebilirsiniz.”

“Ben de tam bunu iddia ediyorum.”

“Öyleyse neden bize bu kadar kızgınsınız?”

“Ama Pappenheim, peki Pappenheim’a ne demeli? Onun bize Yahudi Soylular Topluluğu dediğini duymadınız mı?”

“Dr. Pappenheim’ın mizah duygusunun bu kadar gelişmiş olduğunu hiç bilmiyordum,” dedi Shutz.

Dr. Langmann sertçe, “Bu tarz açıklamaları hafife almamak gerekir,” dedi.

Shutz ateşi beslemek için biraz kömür getirmek üzere dışarı çıktı. Okullu kızın yüzü renk değiştirdi. Shutz ona yaklaşmadı. Bakışlarını ateşten uçuşan kıvılcımlara daha çok odakladı. Karanlık lobi üstüne tuhaf bir samimiyet çöktü, sözsüz bir samimiyet. Dr. Langmann piposunu yaktı ve tütünün hoş kokusu etrafa yayıldı.

Okullu kız aniden ayağa kalkarak: “Neden beni buradan çıkarmıyorsun? Artık dayanamadığımı görmüyor musun?” dedi. Shutz ayaklandı ve panik içinde kızın yanında durdu ama daha elini bile uzatamadan kız bayılarak yere düştü.

“Çocuk iyi değil,” diye bağırdı Frau Zauberblit. “Biraz brendi getirin.”

Alacakaranlık saati böylece parçalandı. Shutz diz çöküp kızı sofanın üstüne kaldırdı. Diğerleri onun etrafında suçlanmış yüzlerle durdular, sanki hayatın gerçekleri ansızın yüzlerine bir tokat atmıştı.

Sır ortaya çıktı. Okullu kız üç aylık hamileydi. Dr. Shutz utanmıştı ve kafası karışıktı. Oturup, annesine uzun bir mektup yazarak, hayatında önemli bir değişiklik meydana geldiğini anlattı. Kibar bir kadınla evlenmek üzereydi; seçiminden şüphesiz o da hoşnut kalırdı. Ama şu an için cebinde tek kuruşu kalmamıştı. Acele posta ya da özel ulakla bir miktar para yollayabilirse minnettar olurdu. Mektubu katlayıp bir zarfa koydu ama postaneye giderken, postane de dahil, her yerin kapandığı aklına geldi.

17

Trude'nin sanrıları kayboldu. Yeniden açık camın önüne dikildi. Martin bahçeyi suluyor ve arka kapıyı boyuyordu. İhmal edilen arka kapı müfettişin ziyaretinden beri kafasında bir yük olmuştu. Çoktan kendisini ve Trude'yi kaydettirmişti. İşlem kısa sürüyordu.

"Yahudi mi?"

"Yahudi."

"Yahudi kadını mı?"

"Yahudi kadını."

"Ya Helena?" diye sordu katip.

"O artık Yahudi değil," diyerek gülümsedi Martin.

Katip pek çok soru sordu, özellikle Helena hakkında. Martin'in aklı karıştı ve nasıl cevap vereceğini bilemedi: Eve dönüp olanları Trude'ye anlattığında karısı kendisine, sanki Martin başka bir dünyadan haber getiriyormuş gibi, şefkat dolu gözlerle baktı. Trude şimdi tamamen çocukluk anılarıyla meşguldü. Hafızasında bir sürü Lehçe kelime su yüzüne çıkıyordu ve o geri gelen her kelimeyle birlikte gülümsüyordu. Helena yazmıyordu. Çok az mektup gelmişti ve gelenler de peşleri sıra sadece üzüntü getirmişlerdi. Yüzme havuzunun müdavimleri şimdi tenis sahasında eğleşiyorlardı. Şef spor yapmaya çok zaman ayırıyordu.

Trude artık, "Ne kadar şeffaf, ne kadar da inceler," demez olmuştu. Polonya'da geçen çocukluğundan söz ediyordu. Aptalca bir dürtüyle evden kaçmıştı. Anne babası onu asla affetmemişti. Yıllardır bundan ilk kez söz ediyordu.

Trude nihayet konuşmaya başladığında Martin, "Hala orada, dağlarda yaşıyorsun," dedi. Şimdi de oturmuş düşünüyordu: Karısının sesinde bir melodi vardı, sanki uzak bir müzik yüzüne canlılık katıyordu.

Trude ayrıca, "Tanrı isterse, insan doğduğu topraklara yeniden döner," dedi.

"Beni affederler mi?" Bu soru her yemekte artık düzenli olarak soruluyordu. Arkasından, Trude yine pencereye gidiyor ya da bir derginin

sayfalarını karıştırıyordu. Hatta bir keresinde, “Helena geri dönecek. Eminim geri dönecek,” dedi.

Profesör Fussholdt kitabının düzeltmelerini yapıyordu. Bir zamanlar konferansları akademik çevrelerde epey tartışma koparmıştı. Theodore Herzl için “uydurma mesihvari mesajları olan, sıradan bir yazar,” etrafındakilere de “altın yaldızlı arabaya doluşan adi memurlar” diyen oydu. Martin Buber da iğnelemelerinden nasibini almıştı. Onun peygamber mi yoksa profesör mü olduğuna karar veremediğini yine Fussholdt söylemişti. Ona göre, büyük Yahudi unvanına layık biri varsa, o da Karl Kraus’tu: Hicvi yeniden canlandırmıştı. Ve işte profesör oturmuş, son kitabını gözden geçiriyordu. Peki bu sefer kime saldırıyordu? Gazetecilere, sıradan yazarlara, sözde “Yahudi sanatına? Belki de kitabı Theodore’un Hıristiyan olan oğlu Hans Herzl’i konu alıyordu. Ya da belki hayatlarımıza uygun tek sanat biçimi olan hiciv hakkındaydı.

Frau Zauberblit odasında oturuyordu. Derece 38.5’i gösteriyordu ve balgamındaki kan şeritleri kurtçuklar kadar kalınlaşmıştı. Artan ağrıları kaburgalarında geziniyordu. Aklı başında olarak ölmek ve asla sanatoryuma dönmemek -kesin kararı buydu. Ölüm aklında yer işgal etmez olmuştu. Artık, zorlanmadan ve içtenlikle, öteki dünyaya inanmaya başlamıştı.

Lüksemburg bahçelerindeki çiçekleri, kısa yürüyüşleri, “Badenheim” adıyla anılan her şeyi seviyordu: bakışları ve sözleri. Samitzky durmaksızın içiyordu. Lehçeyle karışık bir Almanca konuşuyor ve sürekli olarak doğduğu kasaba hakkında hikâyeler anlatıyordu.

Önceki gece, Frau Zauberblit vasiyetinin bir taslağını hazırlamıştı:

Mücevherler -yanukaya, müzik eğitimi için;

Nakit -ikizlere;

Elbiseler -Sally ve Gertie’ye;

Ev eşyaları -başgarsona;

Cesedi yakılmayacaktı. Dr. Pappenheim, İbranice, Ölüm Duası’nı okuyacaktı.

Kağıt parçasını bir çekmeceye kaldırdı. Ateşi yavaş yavaş yükseldi. Ateşindeki her iniş çıkışı not etmek sanatoryumda kazandığı ve nefret ettiği bir alışkanlıktı ve bundan kimseye söz etmemişti. Notunu alır, önüne geçemediği aptal bir alışkanlıktan dolayı kendisiyle alay eder gibi gülerdi.

Bir sürü mektup yazdı. Eski hemşiresini hatırlamış, ona para yollamıştı ama her şeyden çok Samitzky ve onun hastalıklı melodisini seviyordu.

Sanki dostlukları günler değil de yıllar öncesine dayanıyordu. Eski müdavimlerden pek çoğu bu yıl gelmemişlerdi. Hepsine karşı şefkat duydu, Mitzi'ye bile.

"Mandelbaum bizi yolda bırakırsa Kraus'u davet ederiz, masraflar benden -yeter ki siz üzülmeyin, Dr. Pappenheim." Samitzky içiyordu ve Frau Zauberblit ona durmasını söylemiyordu. Onu ve onun sarhoş halini seviyordu.

18

Işık yer değiştirmiyordu. Havada donup kalmış bir dikkat vardı. Yabanıl, turuncu bir gölge sardunyanın yapraklarını gizlice dişliyordu. Sarmaşıklar keskin, sinsi rutubeti emiyordu. Pappenheim müzisyenleri şımartıyor, onlara çikolatalar ve kremalı pastalar alıyordu. Müzisyenler uysal ve minnettardılar. Kavgalar dinmişti. Ve tuhaf, yeni ışık bulutlardan süzülüyor, geniş verandayı aydınlatıyordu. Dr. Shutz'un aşkı artık geçmiş günlerdeki gibi uçarı değildi. Turuncu gölge şimdi onun ve sevgilisinin üzerine düşüyordu. Okullu kız yazlık ceketine sanki ani bir ayrılıktan korkar gibi sarılıyordu.

Postane kilitliydi. Soğuk ışıklar pürüzsüz mermer basamakları okşuyordu. Ana kapılar gotik oymalarıyla harabe bir anıtı hatırlatıyordu. Dün gece, kapalı postanenin yanında durup gülmüştü. "Her şey kapandı."

Dr. Pappenheim postanenin yanında dikilirken eczanede şiddetli bir kavga devam ediyordu. İki yabancı zorla içeri girmiş, "toxica" dolabını yağmalıyorlardı. Martin onları püskürttü, ellerinden ilaç şişelerini alıp bağırdı: "Müsaade etmem!" Kasabaya iki gün önce gelmiş, bitkin görünümlü adamlardı. Yüzlerinde buz gibi bir çaresizlik okunuyordu.

Mandelbaum ve üçlüsü hırsız gibi geceleyin geldiler. Pappenheim onları zemin kata aldı ve çay ikram etti.

"Ne oldu?"

"Nakil yaptırdık," dedi Mandelbaum.

"Bunu siz mi istediniz?"

"Tabii ki, biz istedik. Genç bir adam, küçük rütbeli bir subay belgelerimizi çoktan yolladı. Festival'e gitmek zorunda olduğumuzu anlattık. Güldü ve onayını verdi. Biz hazırız, ne diyorsunuz?"

"Harika," dedi Pappenheim. "Asla gelemeyeceğinizi düşünmüştüm. Şimdi istirahat etmelisiniz."

Ağ onları Reizenbach tatil kasabasında yakalamıştı. İlkin her şey şaka gibi geliyordu, ama kısa zamanda ortaya çıktı ki, Avusturyalılar da Almanlar kadar çalışkandılar. Yerli halk evlerine gönderildi ve Yahudiler - evet efendim, yalın, net bir şekilde ve lafı dolandırmadan- Yahudiler

karantinaya alındılar! Mandelbaum Akademi'ye birçok mektup göndermişti ama cevap yoktu. O genç subay olmasa asla kaçamazdı. Mandelbaum, "Birazcık girişim. Yahudiler oldum olası girişimleriyle ünlüdür, değil mi Dr. Pappenheim?" diyerek şaka yaptı.

Dr. Pappenheim neşe içinde başgarsonu çağırmaya koştu. Başgarson oraya gelip, sanki bizzat İmparator Franz Josef'e hizmet etmek üzere çağrılmış gibi hayretten ağzı açık bir halde dikildi.

Pappenheim yıllardır Mandelbaum'u Badenheim'a çekmeye çalışıyordu. Ama seneler geçmiş, o gelmemişti. Pappenheim onun verdiği sözleri dostluk belirtisi ve gelecek için umut olarak görür, sık sık bunlarla hava atardı - ve geçen yıl, nihayet, duvarı aşmayı başarmış, Akademi'de büyük adamın ofisine kabul edilmişti. Mandelbaum ona bu yaz geleceğine dair söz vermişti. Dr. Pappenheim kulaklarına inanamamıştı. Ve işte büyük sanatçı nihayet buradaydı. Gelmeyi gerçekten istediği şüpheliydi. Ama, ne olursa olsun, o buradaydı, burada olduğu su götürmez bir gerçekti.

"Burada hepimiz Yahudi miyiz?" diye usulca sordu Mandelbaum, sanki büyük Mandelbaum o değildi.

"Hizmetçiler kaçtı ama başgarson doğma büyüme Yahudi, çok şükür, ayrıca bir garson kız."

"Öyleyse her şey koşer,[6]" diye şaka yaptı büyük adam.

Başgarson kendisine, "Burada Badenheim'da maestronun birçok hayranı var," deme iznini verdi.

Ardından, kapsamlı bir geziye çıktılar. Mandelbaum hayranlığını ifade etti. Badenheim'ın Reizenbach'tan çok daha güzel olduğunu söyledi. Bilseydi daha önce gelirdi. İnsan gerçek güzelliğin ya da gerçek hayranlarının nerede gizli olduğunu asla bilemiyordu. Geziden sonra salonda oturdular ve Mandelbaum aniden kahkaha atarak: "Akademi mektuplarımı cevaplamıyor! Duyuyor musunuz, Akademi, Başkanını görmezden geliyor, Kurucusunu inkar ediyor! Düşündürücü değil mi?"

"Bir gün pişman olacaklar," dedi Dr. Mandelbaum. Oturup açıkladı: "Buradaki misafirler son derece hoş insanlar. Ve bu yıl, kısıtlamalar nedeniyle, hava çok samimi. Maestro sahne almayı kabul ederse bu hayatımızın olayı olacak."

"Ben mi? Ben sadece bir Yahudi'yim, bir sayı, bir dosya. Eğer o genç subay olmasa hala Reizenbach'ta çürüyor olacaktım. Bana neden ihtiyacınız

var? Ben bir haham, bir kantor[7] muyum?”

“Siz bizim maestromuzsunuz, biricik ve tek istediğimiz maestromuz.”

Mandelbaum, üçlüsüne dönerek dedi ki: “Sizin için bir Yahudi saz şairleri grubu gibi çalacağız. Akademi, Başkanını cevaplamayı reddediyor, taahhütlü mektuplarını görmezden geliyor, acele mektuplarını görmezden geliyor. Biz sizin Yahudi saz şairleriniz olacağız.”

Ağır, hantal müzisyenler bir kenarda duruyor, ağızlarını açmıyorlardı. Büyük sanatçı onları dehşete düşürmüştü. Evcil kuşlar gibi, bir arada oturuyor, onun her hareketini izliyorlardı. Şef de onu büyülenmiş gibi izliyordu. Viyana’daki bütün ünlü sanatçıları tanıyan ve Mandelbaum’ın gelişini duymuş olan Prenses Milbaum tahtından inerek, “Profesör Mandelbaum!” dedi, “Demek Profesör Mandelbaum da aramızda!”

Mandelbaum ayağa kalkıp onun elini öptü. “Sonunda ayıbım toplum içinde ifşa olundu,” dedi.

“Peki Kraliyet Akademisi ne diyor?”

“Mektuplarımı görmezden geliyorlar.”

“Ben olsam onlarla bütün bağlarımı koparırdım, birdenbire ve temelli. Bu onlara ders olurdu, bu onlara biraz terbiye öğretirdi.”

Dr. Pappenheim kendinden daha büyük güçler araya girmiş gibi rahatsız oldu.

Mandelbaum Prenses’e Reizenbach’ı anlattı. O da grotesk hikâyeyi dinledikten sonra, “Bunu ödeyecekler,” dedi. Gurur dolu gözlerinde bir şimşek parladı.

“Peki ya burası?” diye sordu Mandelbaum.

Prenses, “Her şeyin cılkı çıkmış,” diye açıkladı.

O gece Mandelbaum kendini odasına kilitledi; temiz, parlak notalar sessizliği böldü. Şimdi herkesi yeni bir korku almıştı: Mandelbaum.

19

Kurşun güneş soğuk ufukta bütün ağırlığıyla hattı.

“Viyana buradan ne kadar uzakta?” diye sordu birisi, amaçsızca.

“Sanırım iki yüz kilometre ya da daha az.” Kelimeler boşlukta yorgun, neşesiz kuşlar gibi süzüldü. Aşağıda, mutfakta, çok sevilen elmalı turtayı yapıyorlardı. Nefis koku verandayı doldurdu.

Müzisyenlerden, gençliğinde biraz yer gezmiş olan biri, “Neden gidip vize başvurusunda bulunmuyoruz?” diye sordu.

“Peki, vizen olsa nereye gitmek isterdin?” Adam kendisine utanç verici bir soru sorulmuş gibi suskun kaldı.

Şef kartlarını elinden bıraktı ve “Kendi adıma, neresi olursa gitmeye hazırım,” dedi.

Martin kışlık giysileri dolaptan çıkardı ve naftalin toplarının kokusu bütün eve yayıldı. Polonya rüyası Trude’yi sakinleştirmişti. Martin onun yanı başında oturuyor, her şeyin yoluna gireceğine söz veriyordu. “Polonya’dan geldik, şimdi de Polonya’ya dönmek zorundayız. Orada doğan herkes oraya dönmek zorunda,” diye şarkı söyler gibi tekrarlıyordu.

Bir grup öfkeli kalabalık, telefonun başında durmuş, kendilerini aniden ve uyarmaksızın sevdiklerinden koparan bürokrasiye sövüp sayıyorlardı. “Düzen!” diyorlardı buruk bir sesle. “Düzen!” Hatta, birkaçı, hattın kesilmesiyle yaşadıkları rahatsızlığı şikayet eden uzun, detaylı mektuplar yazmak için kalemi kâğıdı eline aldı. Seyahat acentelerinden, onları orada alıkoyan yetkililerden tazminat istiyorlardı. Bütün bu şikayetler boşunaydı elbet. Hatların tamamı kesilmiş, postane kapatılmıştı. Hizmetçiler sanki evleri yangın sarmış gibi kaçmışlardı, Kasaba hayatını kendi içinde yaşamaya başlamıştı.

Müzisyenlerden biri, “Orada Polonya’da bize ne yapacaklar?” diye sordu.

Yanında, oturduğu yerde uyuklayan arkadaşı, “Ne demek istiyorsun? Sen müzisyen olacaksın, her zamanki gibi,” dedi.

“Öyleyse, bizi neden oraya gönderiyorlar ki?”

Arkadaşı etkileyici bir formül aradı. “Tarihsel gereklilik,” dedi.

“Canım çıksın ki anlamıyorum. Ortalama sağduyu bunu kavrayamaz.”

“Öyleyse, ortalama sağduyunu öldür, belki ondan sonra anlamaya başlarsın.”

Evler yavaş yavaş sessizlikle doldu. Her yana yayılmış sarmaşıklar azdı. Akasyalar patır patır çiçek açtı. Güz ve bahar garip bir şeklide birbirine karıştı. Geceleri soluyacak hava yoktu. Samitzky içkiyi sünger gibi emiyordu. Bir köylü gibi içiyor ve Lehçeyle Yidce karışımı bir dilde konuşuyordu. Bildiği dillerden geriye, yalnızca, gençliğinde konuştuğu bu dil kalmış gibiydi.

Frau Zauberblit kibarca, “Neden bu kadar çok içiyorsun, hayatım?” diye sordu.

“İnsan eve giderken mutlu olmalı.”

“Burası soğuk, gerçekten soğuk.”

“Evet, ama sağlıklı bir soğuk, duru bir soğuk, gelecek için umut veren bir soğuk.”

Kayıt işlemleri bitmişti. Memurlar şimdi Sağlık Dairesi’nde oturuyor, çay içiyorlardı. Onlara denileni yerine getirmişlerdi. Artık talimatları bekliyorlardı.

Ama caddeler hala sürpriz doluydu. Birkaç gün öncesinde, bir Badenheim sakini ve Birinci Dünya Savaşı’nda binbaşı olan bir adam, postanenin önünde durmuş, kesin orduda kullandığı bir ses tonuyla, neden kapalı olduğunu sormuştu. Ve kapalı postaneyi her gün ziyaret etme alışkanlığında olan Dr. Pappenheim, belki de tedbirsizlikle, kasabanın karantina altında olduğunu söyleyivermişti.

“Anlamadım,” dedi binbaşı, “bir salgın mı var?”

“Bir Yahudi salgını.”

“Şaka mı şimdi bu?”

“Şakası filan yok. Kasabadan çıkmayı deneyin de görün.”

Adam başını çevirdi ve kısık, keskin bakışları, harita ve geniş arazileri incelemeye alışkın bir adamın bakışları, Dr. Pappenheim’ın kısa boylu görüntüsüne sanki onu azarlayacakmış ya da huzurundan kovacakmış gibi odaklandı.

Dr. Pappenheim kışkırtıcı ses tonunu koruyarak, “Binbaşı henüz Sağlık Dairesi’ne kayıt yaptırmadı mı?” diye sordu.

İki gün boyunca Binbaşı Sağlık Dairesi’yle savaştı. Yahudilere ve bürokrasiye sövüp saydı ve kasabanın terk edilmiş sokaklarına korku saldı.

Sonunda başına bir kurşun sıktı. Penceredeki yerinden kımıldamayan Dr. Langmann kendi kendine, “Kabul etmelisiniz ki, Yahudiler çirkin bir ırk. Onların kimseye bir yararı olacağını sanmıyorum,” dedi.

Şef kartlarını elinden bırakarak, “Evle ilgili herhangi bir şey hatırlıyor musun?” dedi.

“Hangi ev?” dedi hayata şaşkınlıkla bakan, saf bir adam olan müzisyen Blumenthal. Başlarda, orkestranın ilk günlerinde, şef ona kaba davranmış ve onunla alay etmişti. Ama hiçbir şey işe yaramamış, o yine her zamanki gibi hülyalı kalmıştı.

“Senin Yahudi evin.”

“Hiçbir şey.”

“Benim annem babam Hıristiyan oldular,” dedi şef, “lanet olsun.”

“Öyleyse, neden her şeyi burada bırakıp Viyana’ya dönmüyorsun?”

“Sevgili dostum, benim adım Sağlık Dairesi’nin kayıtlarında onur listesinde yer alıyor.”

“Bizden ne istiyorlar?”

Eline okunamayacak kadar karmaşık bir sayı verilmiş gibi, “Anlaması zor,” dedi şef.

“Eğer Polonya’ya gönderileceğimiz söylentisi doğruysa, her şeye yeniden başlamak zorunda kalacağız. Hiçbir şey bilmiyorum.”

“Bu iş için biraz yaşlı değil miyiz?”

“Başka çaresi yok. Lehçeyi öğrenmek zorundayız.”

“Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?”

20

Sonraki günler sakin geçti. Pastane kapatıldı ve sarmaşıklar yeşil panjurlar üzerinde rahatça büyüdüler. Barda içki servisi durdu. Akvaryumdaki balıklar çoğalıp şişmanladı. Havada asılı keskin tütün kokusu olmasa bar mütevazı bir tartışma kulübüne benzerdi.

Dr. Pappenheim kâğıtlarını bir düzene sokmaya karar verdi ve hepsini art arda yırttı: dosyalar, eski mektuplar, sözleşmeler, tanıtımlar ve odaya dolup taşan onca evrak. Her şeyi temizleyip bitirdikten sonra Sally ve Gertie'yle yürüyüşe çıktı. Sally'nin üstünde yaşlı Grafın kendisine Venedik'ten getirdiği bir dantel elbise, Gertie'nin üstündeyse kısa bir şey vardı.

"Çıkalım," dedi Dr. Pappenheim, "Bugünlük bu kadar çalışma yeter."

Pastanenin girişinde mavi takımıyla, yaşlı pasta ustası dikiliyordu. Pastane sahibiyle geçirdiği yılların ardından kendine ait bir iradesi kalmamıştı. Yüzünde aptal bir çaresizlik okunuyordu.

"Hazırlanıyoruz, değil mi?" diye sordu Dr. Pappenheim.

Bu soru üzerine, yaşlı adam yanlarına geldi, "Ben hazırım."

"Acele etme, daha zaman var."

Pasta ustası çok saygılı bir şekilde, "Doktora naklin neyle olacağını sormak istiyordum," dedi.

"Trenle. Tren yolculukları hoştur, öyle değil mi?"

Fırında geçen yıllar yaşlı adamın köylü bedenini eğmemişti. Kızlarını çoktan evden uçurmuş ve artık dinlenmekten ve anılardan başka şeyi kalmamış bir köylü gibi görünüyordu.

"Şahsi bir soru sormama izin verir misiniz?" dedi pasta ustası. "Burada otuz yıldır aralıksız çalışıyorum. Emekli maaşım orada da devam edecek mi?"

"Her şey oraya aktarılacak," dedi Dr. Pappenheim. "Kimse mağdur edilmeyecek."

Usta, "Ben de öyle düşünmüştüm," dedi.

Yürümeye devam ettiler. Kestane ağaçları yaprak döküyordu. Esneyen bir boşluk meydandan bu yana sessizce bakıyordu. Badenheim'da geçen

bunca yıl. Kendine tek bir an bile ayırmadan. Sanatçıların kaprislerine köle. Pappenheim şimdi, ilk kez, zamanın kendine ait olduğunu hissediyordu. “Araştırmalara geri dönmek isterdim,” dedi birdenbire, hiçbir yere bağlamadan.

“Peki biz ne yapacağız?” dedi Sally. “Ne önerirsiniz Dr. Pappenheim? Sanırım, gece derslerine katılabiliriz. Sizin fikriniz ne? Bütün büyük şehirlerde gece seminerleri var. Viyana’da gece seminerleri hakkında reklamlar olduğunu hatırlıyorum.”

“Elbette,” dedi Dr. Pappenheim.

Prenses Salpina’nın bahçesinde güller, çürüyen pancarlardan besleniyor gibi, gürültüyle büyüyordu. Ev boş duruyordu. Kapıda, ahşap kapıda, havlayan bir köpek yoktu. Son yıllarda Prenses, Badenheim’ın hızlı hayatına katılmamış, Viyana’da yaşamayı tercih etmişti. Ve biçimli, küçük ev şatafatını kaybetmişti ama sırrını değil. Önceleri Prenses de ikizlere ilgi duymuştu, ama bir akşam, ortada görünen hiçbir sebep yokken, Badenheim’dan ayrılıvermiş, daha sonra da ikizler hakkındaki bütün şikayetlerini sıraladığı, öfke kusan, uzun bir mektup yazmıştı. Dr. Pappenheim cevap yazarak kızların namusunu savunmuştu.

“Bize neden kızıyor?” diye sordu Sally.

“Bilmiyorum. Keşke bilseydim,” dedi Pappenheim, omuzlarını silkerek.

“Buradan hep birlikte gidebilirdik. Buradan hep birlikte gidebilsek hoş olmaz mıydı?”

“Prenses Salpina Slav sanatına çok düşkündür. Berlin’de okumuş,” dedi Gertie ve bu yorumu yaptığı için utanarak derhal sustu.

“Slav sanatı konusundaki bilgisi gerçekten çok derindir,” dedi Dr. Pappenheim.

“Ona yazamaz mıyız?”

“Ben kendisine uzun bir mektup yazdım ama o cevap vermedi.”

Uzun süre yürüdüler. Pappenheim’ın neşesi yerindeydi ve onlara Dresden’de geçen öğrencilik günlerini anlattı. Dresden sevimli bir kasabaydı ama Viyana daha da güzeldi. Viyana’da doğan biri için başka bir yerde yaşamak zordu. Otele döndüklerinde yanukayı ağlar buldular. “Eve gitmek istiyorum.”

“Sally ona pembe bir kutu dolusu şekerleme aldı ama çocuğun susacağı yoktu. Tatlıların işe yaramadığını gören Gertie ayağa kalkıp bağırdı: “Sana gerçek rayları olan bir elektrikli tren alacağım.”

Çocuk sakinleşti. Gertie onun yanına oturdu ve Varşova'nın oyuncak dükkânlarıyla dolu, kocaman bir şehir olduğunu söyledi. Varşova'ya varır varmaz ona elektrikli bir tren alacaktı. Oğlan bir sürü soru sordu, Gertie de uzun uzun cevapladı. Varşova Polonya'nın başkentiydi ve bir insanın isteyebileceği her şey orada bulunurdu.

21

Birkaç yolunu şaşırmış mektup daha geldi ve unutulmuş bir dünyayı yeniden canlandırdı. Mitzi'nin eski aşıklarından biri kompliman dolu resimli bir kartpostal yollamıştı. Mitzi ağladı. Salo onun yanında durdu ve kâğıt üzerindeki sözleri fazla önemsememek gerektiğini söyleyerek onu teselli etti, ama çabaları boşunaydı. Mitzi küçük bir kız gibi ağlıyordu.

Şef bankadan hesap dökümünü aldı. Odasına kapanıp inceledi. Hisseleri değer kazanmıştı.

Karl da bir mektup aldı, en büyük oğlundan. Oğlan uzun uzun, büyük hassasiyetle yazmış, yeni okulundaki, askeri okuldaki tecrübelerini anlatmıştı. Başvurmuş, giriş sınavlarını kazanmış, şimdi de yeni okulundaki ilk adımlarını atıyordu. Derslerine gelince, şimdiden iki yüksek not almıştı ve uygulamalı derslerde de ilerleme kaydediyordu. Bol bol lahana ve sosis yiyordu, bira içiyor ve spor yapıyordu. Yakında ilk zorunlu intihallerine çıkacaklardı. Oğlanın atletik bir yapısı vardı ve okulda popüler olan argo ifadelerden bir kısmını şimdiden kapmıştı. Bir takma adı vardı, "Adem Elması" ve engelli parkurdaki engellerin tamamını hatasız aşmıştı. Karl mektubu Lotte'ye gösterdi. Lotte okudu ve oğlanın üslubunun kusursuz olduğunu söyledi. Baba bir an için öfkesini unuttu. Kalbi gururla doldu.

"Çok hassas bir oğlandır. O kadar kabalığa nasıl dayanır?"

"Görmüyor musun? Oğlan şimdiden kendi kararlarını verebilecek durumda." Sakin ve doğal bir şekilde söylenmiş bu cümle Karl'ı sevgili oğlunu kaybetmediğine yeniden inandırdı.

Shutz'a mektup gelmedi. Okullu kız bütün zamanını verandada yatarak ve yumuşak güneşi emerek geçirdi. Kendisiyle ve içindeki ceninle meşguldü. Shutz onu konuşturmak için boş yere çabalıyordu. Aralarındaki her şey tüketilmiş gibiydi. Kız güneşi her şeyden çok seviyordu. Shutz şimdi onun dünyasının dışındaydı, aralarındaki kelimeler giderek azalıyordu. İşin ilginç yanı, Shutz bunun farkında görünmüyordu.

Tek tük gelen mektuplar soğuk bir umutsuzluğa neden oldu. Görünen o ki, insanlar ancak şimdi, olup bitenlerin farkına varıyordu. "Telefon,

telefon!" diye bağırıyordu bazıları.

Eczane arı kovanı gibiydi. Herkes bulduğu her ilacı alıyordu. Martin önce sevindi ama sonradan onların niyetini anladı. Kendilerine zehirli ilaç ve uyuşturucu stoku yapıyorlardı. Dehşete düşerek kapıyı kilitledi. Yalvar yakar oldular. "Aç, aç!" Yakarışlarının bir yere varmadığını görünce sessiz bakışlarla bir anlaşma yapıldı ve sonunda kapıyı kırarak eczaneye girdiler.

İnsanlar özlemleri yüzünden çıldırıyordu. Nizamiyelerde durup soruyorlardı: "Ne zaman gideceğiz? Ne zaman?"

"Şikayet edecek ne var?" dedi nöbetçi. "Eğitime çıkmak ya da nizamiye nöbeti tutmak zorunda değilsiniz ya."

Hastalıkları hakkında sorular soran hastalara benziyorlardı. Madem doktor açıklama yapmıyor, onlar da belki hemşireden bir şey öğrenebilirlerdi.

Başka sanatçı gelmedi Dr. Pappenheim her gün kapıya gitti. Meclis tamam olmadıkça kurtuluş da olmazdı. Bizler birbirimizi tamamlarız ve içimizden biri eksik olduğu sürece kurtulamayız -mutsuzluğunun sebebi buydu.

Umutsuzluğun neredeyse tamamen hâkim olduğu o anda, Frau Zauberblit ayağa kalktı ve o akşam ikizlerin gösterisi olduğunu duyurdu.

İkizler boy atmıştı, iki alız oğlanı gören onları atlet ya da dansçı sanırdı. Sahneye çıkar çıkmaz alız gövdelerine inanılmaz bir güç eklenmişti. İcraatları öyle kusursuzdu ki kelimeleri kelimeye benzemiyordu hiç: Sanki insan ağzı değmemiş gibi saf ve soyuttular.

Bütün bir saat boyunca, orada, sahnede, kendilerini tamamen sanatlarına vermiş olarak dikildiler. Ve bir saatin sonuna doğru, kelimeler alevden kuşlar gibi havada uçuşarak, işlerini yalnız başlarına yapar oldular.

"Başardılar, size başaracaklarını söylemiştim!" dedi Dr. Pappenheim. Gözlerinde yaşlar vardı. Sally limonata getirmeye koştu. Gösteriden sonra ikizlerin yüzündeki ciddiyet kayboldu. Şimdi, bir yarışı kazandıktan sonra az önce eve dönen iki oğlan çocuğu gibiydiler, kendilerinden memnun ama biraz boşlukta. Fıkralar anlattılar, herkes de güldü. Prenses Milbaum mucizeyi görmek için aşağıya inmedi. Düşmanlığı zehirliydi. Birkaç gün önce birdenbire ayağa kalkmış ve hala birkaç çirkin ilişkiyi açığa çıkarma niyetinde olduğunu söylemişti. Pappenheim için uluslararası bir suçlu diyordu. Daha sonra odasına kapanıp Badenheim'ı ele geçiren ve gerçek

kültürün her bir parçasını çamurlar içinde sürüyen şu palyaçolar, *Ostjuden* hakkında uzun, detaylı mektuplar yazmıştı.

22

Erzak ikmali yapılmadı ve otel sahibi depoyu açtı. Başgarson kapıda durup içeriyi bir el feneriyle aydınlattı. Öteki dünyanın hazineleri ansızın gözleri önüne serilmiş gibi parmakları titriyordu. Antika mobilyayla dolu geniş bir odaydı. Sadece mühürlenmiş yerlere has bir sessizlik havada donmuş, asılı kalmıştı.

Başgarson saygıyla, “Buradan mı?” diye sordu.

“Evet,” dedi otel sahibi, pişmanlık duyacak hiçbir şey kalmamış gibi gülümseyerek.

Başgarson terfi almış kadar sevinçliydi. Oteli şimdi likörlerin, İsveç çikolatasının, Fransız şarabının, cevizlerin ve nefis şeftali reçellerinin kokusu sarmıştı. Herkes masalara oturmuş, tadını çıkara çıkara yiyordu. Müzisyen Zimbelman, “Bu anı hiç unutmayacağız,” dedi coşkuyla.

Şef, “Merak etme, hepsini peşin olarak ödemek zorunda kalacağız,” dedi.

İkizler yeni yiyeceklerin tadına bakmak için inziva yuvalarından indiler. Çok zayıflamışlardı. Beyaz ceketleri dar omuzlarından dökülüyordu. Birbirlerine ne kadar da benziyorlardı!

Sally sordu: “Sanatçılar nasıllar?”

Başgarson da mutlulukla, “Sanatçıları aramızda görmek güzel,” dedi.

İkizler şimdi temiz bir ailenin iyi yetiştirilmiş delikanlıları gibi görünüyordu. Güldüler ve detayları merak ettiler, başgarson da onlara uzun uzun Fransız yemek sanatını anlattı. Kendisi Fransız mutfağının tutkulu bir havarisiydi ve yıllardır, ağır Avusturya kokularını otelin mutfağından kovmaya çabalıyordu.

Akşam çöktü. Yanuka meşhur “Rosinkes Mandleh’le” ninnisini söyledi. Son zamanlarda melankoliye gömülmüştü ve şarkı söylemeyi reddediyordu. Pappenheim kendisiyle defalarca konuşmuştu ama çocuk yatışacak gibi değildi; kızgın ve üzgündü. Başgarson için en güzel saatti. Fransızca kelimeleri, her heceyi diliyle okşar gibi, sanki yiyeceklerden değil de, şefkat gösterilmesi gereken canlı yaratıklardan bahseder gibi telaffuz ediyordu.

Sally ve Gertie’nin yüzlerine eski, tanıdık ifade geri döndü, zarif birer genç kadınken ve ihtiyatla müşterilerini davet ederken takındıkları ifade. Yaz sonu şaşırtıcı derecede güzeldi ve verandadan, Badenheim altın ışıklarla bezeli bir halı gibi görünüyordu. İlan tahtasında yeni bir duyuru yoktu. Şef müzisyenleri aletleriyle baş başa bıraktı. Yarı Yahudi garson kız üzerinde mavi bir elbise, müşterileriyle oturdu. Dudaklarında şüpheci bir gülümseme vardı. Martin ona özenle bakmış, o da iyileşmişti. Başgarson ise onu yiyecekler ve sıcak sözlerle şımartıyordu.

Ve havada tuhaf bir durgunluk vardı. İnsanlar çoğunlukla koltuklarında uyuklayarak vakit geçiriyordu. Salo şefin yanına oturdu ve burada geçen günleri çok sevdiğini söyledi. İşleri hızlandırmanın anlamı yoktu. Böylece otel sahibi de kırılmazdı.

Şef rahatsız oldu ve Salo’nun haksızlık ettiğini söyledi. Ama Salo onu kızdırmaya devam etti ve bütün bu karmaşayı gerçekten sevdiğini, bunun kimseye yararı olmayan, kötü bir esinti olduğunu söyledi. Son yıllarda fiyatlar artmıştı. Şirket zenginleşiyor ama o bir türlü borçtan kurtulamıyordu. Burada hiçbir eksiği yoktu, kalacak bir dam, müzik, hoş arkadaşlar. Umurunda değildi. Her şeyi faturaya eklesinlerdi. Şef Salo’nun sözlerine ve ses tonuna kızmıştı ama sesini çıkarmadı.

Ansızın herkes bir tür transa geçti. Başgarson “Kim bilir bir daha size böyle nefis yiyecekler sunabilecek miyim?” diyerek masadan masaya dolaşıyordu. Gözlerinde yaşlar vardı. Ama kimsede iştah kalmamıştı. Gözlerini akvaryuma ve yanındaki yağlıboya tabloya dikmiş, oturuyorlardı. Otel sahibi, sessizce, kapıda dikiliyordu.

Mandelbaum, üçlüsüne çok eziyet ediyordu. Azarlıyor, tehdit ediyor ve masayı yumrukluyordu. Sessiz lobide bu, sanki yukarıda korkunç şeyler oluyormuş gibi algılanıyordu. Okullu kız ansızın, “Biri yukarı çıkıp onları kurtarsın. Mandelbaum onlara bir sadist gibi işkence ediyor” dedi. Ama kimse yerinden kalkmadı. Hepsi boşluğa bakmaya devam ettiler ve kimse kımıldamadı. Hatta küçük kahve fincanlarının gelmesi bile onları harekete geçirmedi. Okullu kız ayağa kalkarak buradaki gruptan bıkıp usandığını söyledi. Yukarıda bir sadist insanlara işkence ediyordu ve buradaki herkes sanki her şey yolundaymış gibi oturuyordu.

23

Mevsimin bitişini kutlamak üzere, her zaman incecik bir melankoli duygusu veren, altın renkli elma şarabı servisi yapıldı. Başgarson kendi özel tarifinden yapılan bu içkiyle gurur duyuyordu. Genellikle bu saatte herkes eşyalarını toparlamakla, dostlarına veda etmekle ve ertesi gün ayrılmadan önce verandadan Badenheim'a son bir bakış atmakla meşgul olurdu.

Başgarsonun büyük bir özenle sunduğu elma suyu bu defa keskin ve hafifçe baş döndüren bir tattaydı. Herkes kaba kesimli kupalarındaki içkilerini tuhaf, kaçamak bir haz alarak yudumluyordu.

Genellikle bu saatte Dr. Pappenheim oturur, "mevsimin dersleri" dediği şeyleri listelerdi: sorumsuz müzisyenler, hiç kapanmayan bütçe açığı ve mutluluğunu bozan irili ufaklı bir sürü sorun. Ama bu yıl, öfkeli halinden eser yoktu. Kimseye gücenik değildi. Ayağa kalkıp herkese güvenleri, dostlukları, katkıları nedeniyle teşekkür etmek; katılamayan sanatçıların isimlerini saymak ve onlar hakkında övücü birkaç söz söylemek; bundan sonra Badenheim'la Viyana, yerli halkla yazlık misafirler arasında, ne zaman ne mekan bakımından, hiçbir fark olmayacağını bildirmek istiyordu. Bundan sonra her yer Badenheim'dı, burada ya da başka bir yerde, fark etmezdi.

Bu kelimeler Dr. Pappenheim'ın kafasında cirit atarken, otel sahibi kapıda göründü ve aksaklıklardan dolayı herkesten özür dilemek istediğini söyledi. Şahsen onun da bu aksamalarda payı olabilirdi, bu nedenle, her ihtimale karşı, herkesten özür diliyordu. Sözlerini cetvelle ölçer gibi sakin ve yavaşça konuşuyordu.

Verandada kısa süreli bir karışıklık oldu. Frau Zauberblit yerinden doğrulup otel sahibinin kendini suçlaması için bir neden bulunmadığını söyledi. Her yıl Badenheim'da bir kutlama olurdu ve bu yıl da bir istisna değildi.

Başgarson elma suyunu dağıtmaya devam etti. Veranda serindi ve herkes bacaklarına yün battaniyeler örtmüştü. Eski, tanıdık sıcaklık verandaya geri geldi. Otel sahibi misafirlere katıldı. Biraz mahcup duruyordu. Birazdan birisi ayağa kalkarak, her yıl olduğu gibi, "Pekala

çocuklar, haydi eşyalarınızı toplamaya, eşya toplamaya!” diyebilirdi. Ama kimse ayağa kalkmadı. Sanki o an, zaman içinde donup kalmıştı.

Güneş ışığı verandayı ve insanların yüzlerini aydınlattı. Martin dışarıya, Trude’un yanındaki bir koltuğa oturdu. Hiçbir şey olmamış gibi tek laf etmeden oturuyorlardı. Müzisyenler çimenler üstünde tembelce uzanıyorlardı. Şef her an seslenebilirdi: “Yukarı, çocuklar, yukarı çıkın ve üniformalarınızı giyin!” Ama kımıldayan olmadı. Başgarson elma suyunu, şimdi tuhaf bir şekilde, metalden yapılmış gibi ağır duran kaba kesimli bardaklara boşaltmaya devam etti. Shutz okullu kızı fazladan iki battaniyeye sardı. Güneş ardında uzun, soğuk ışınlarını bırakarak, yavaş yavaş batıyordu.

Shutz, “Bir içki almaz mısın?” diye rica etti kızdan, “başgarsonun duygularını incitiyorsun. Elma suyu onun gururu ve mutluluğu.” Okullu kız oturduğu yerde doğruldu ve uzun bir yudum aldı. Yüzü öyle şeffaftı ki çene kemiklerinin hareketini görebilirdiniz.

Sally ve Gertie gruba katılıp yanukanın yanına oturdular. Yanukanın neşesi yerindeydi, onlara adlarını sordu. Pappenheim yanukanın Almanca bilmediğini söyledi, ama o sanki anlıyordu. Şarkı söylemesini rica ettiler: O ise onlara üniversiteye mi gittiklerini sordu ve onlar da bir kahkaha patlattılar.

Karl bile sakindi. Kupaları ardı ardına boşaltıyordu, ama elma şarabı onu sarhoş etmemişti. Hayatından memnun görünüyordu: “Burası güzel değil mi?” diye sordu Lotte’ye, başlarda olduğu gibi.

“Çok güzel,” dedi Lotte.

Karanlık çöktü ve kelimeler söndü. Okullu kızın yüzü daha da şeffaflaştı. Gözlerinde hiçbir korku ya da pişmanlık yoktu. Sanki okul kaçkını bir kız değil, hayatın hem zevklerini hem hayal kırıklıklarını tatmış bir genç kadındı: Battaniyelerin içinde, cansız nesnelerin değerini bilir gibi bir havayla kıvrılmış, yatıyordu.

“Çocuğa ne oldu?” Herkes bakıştı. Aynı soru aşığın kendi bakışlarında da okunuyordu.

Uzun süre kıza bakmaya devam ettiler. Ama yüzü hiçbir ipucu vermiyordu. Yüzünden belli belirsiz, hastalıklı bir ışık yayılıyordu. Sonra bu ışık da söndü ve yüzü soğudu.

Shutz, “Bu akşam yürüyüşe çıkalım mı?” diye sordu.

“Nereye?” dedi kız, bu kelime bir soru değil de, gerçeğin sert bir ifadesiydi sanki.

24

Artık geceleri gökyüzü açık ve duruydu. Otel müzik sesleriyle titreşiyordu. Müzisyenlerin en tembeli bile çalışıyordu. Bundan böyle kimse, “Neden prova yapmıyorsunuz?” diyemezdi. Badenheim daha önce hiçbir zaman seslerin bu kadar yoğunlaştığına tanık olmamıştı.

“Kulaklara bayram değil mi!” diye haykırdı Dr. Pappenheim.

“Beni deli ediyorlar,” diye sızlandı Mitzi.

“Polonya’da sahneye provasız çıkmamızı istemezsiniz, sanırım. Millet ne der?”

Yaz Mitzi’nin yüzüne gülmemişti. Âşık yok, arkadaş yok. Birisi prova yapmakla, öteki tasarruflarını hesaplamakla meşgul. Hantal, ağır müzisyenler bile prova yapmayı kafaya koymuşlardı. Fussholdt kendini tamamen düzeltmelerine vermişti. Mitzi ağlıyordu. Bunca kadınsılıkla beslenen zavallı gururu yerle bir olmuştu -ve bu küçük gurur olmadan ne yapardı yeryüzünde? Yine Fussholdt, Fussholdt ve onun bitmek bilmez düzeltmeleri. Olmuşu olacağı bu kadardı işte. Öyleyse, burada ya da Polonya’da olmuşlar, onun için ne fark ederdi? Gözyaşları yakıcıydı. Bütün geçmiş yıllar, canını yakan tek bir düğüm olmuştu.

Pappenheim, sözlerini dikkatle seçerek “Birkaç gün içinde her şey değişir. Köklü bir değişimin eşiğindeyiz,” dedi.

On yıl öncesinde Fussholdt parlak bir konferansçıydı, pinpon oynayan, dost canlısı biri. Mitzi o günlerde bile ona sadık kalmamıştı ama Fussholdt’un şöhreti her şeyi telafi ediyordu. Gittikçe çalışmalarında daha derinlere dalmış ve Badenheim’da, kendini bir ayyaşın şişeye dadanması gibi, kitaplarına adamıştı. Fussholdt’la geçen on yıl Mitzi’nin içindeki bütün umut kıvılcımlarını söndürmüştü. Yalnızca sonsuz bir perişanlık.

“Seyahat fikri beni çok korkutuyor,” dedi Mitzi.

“Korkacak bir şey yok,” dedi Dr. Pappenheim. “Polonya’da yaşayan çok sayıda Yahudi var. Son tahlilde, insan köklerine dönmeli.”

Pastane sahibi dışarıda dikilip öfkesini dışa vurdu: “Bütün kasabayı delirtecekler. Bırakın Pappenheim göç etsin, biz değil. Kime, ne zararımız

dokunmuş? Buraya tek bir kokuşmuş sanatçı getirmedik, sapkınlığı teşvik etmedik.”

Pappenheim Mitzi’ye, “Müzik ilginizi çekmez mi?” diye sordu.

Mitzi boş bir vazo gibi duruyordu, kısık gözlerinde umuda ve çıkış yoluna yer bırakmayan bir korku vardı: Polonya’da ne olacaktı? Her şey sil baştan. Fussholdt kitaplarıyla ve Mitzi yine yalnız başına.

“Tamamen farklı olacak,” dedi Pappenheim. “Ne kadar farklı olacağını tahmin edemezsiniz.”

Samitzky çalgısını bırakıp yanlarına geldi. “Keşke yıllardır şimdi çalıştığımız kadar çalışsaydık.”

“Ya Mandelbaum? O çalışma filan yapmamıştı, yanılıyor muyum?”

“Ben büyük sanatçılardan söz etmiyorum. Geri kalanlarımız ne olacak. Cehennemde kızaracağız.”

“Üçlü mü?” dedi Pappenheim. “Bana kalırsa o konuda alnınız açık. İkizler dersen onlar da son aylarda temiz iş çıkardılar.”

Bütün yiyecekler tüketilmişti. İşin tuhaf yanı, kimse acıkmıyordu. Tek istedikleri sigaraydı. Sigaraları olsa keyifleri yerine gelecekti. Ama sigarasızlık cehennem gibiydi. Ve bir mucize oldu, Sally bir paket sigara buldu. Herkes kendi gözleriyle görebilmek için etrafını sardı, Sally de hepsine birer tane dağıttı. Gecede gökyüzü açık ve duruydu. Üst kattan dalgalar halinde müzik sesi geliyordu. Herkes koltuklara oturup dumanı içine çekti.

Birisi, “Onlar sigara içmiyor mu?” diye sordu.

“Hayır. Eskiden içerlerdi ama Mandelbaum yasakladı.”

“Böylece sigarayı da yendiler, yani?”

Başgarson tertemiz bir takım elbise giymiş, misafirlerin arasına oturmuştu. Artık resmiyete gerek kalmamıştı. Şimdi misafirlerle oturup müziği dinlemesinde bir sakınca yoktu. Salo sigarasını tadına vara vara tüttürüyordu. Sigarasız iki gün geçip gitmişti işte, ama sigarasız bir hayat neydi ki?

“Bir paket sigara için harcırahımın tamamını verirdim,” dedi Salo.

“Ne demek istiyorsun?” diye bağırdı şef. “Bu bir servet eder.”

“Peki benim keyfim, sigara keyfim, bu sence çok mu önemsiz?”

“Kendini kontrol edemiyor musun?”

“Artık şirketin kölesi değilim. Kendi küçük zevklerim şirketten daha ağır basıyor. Yol harçlığı artık gözlerimi kamaştırmıyor! Küçük zevklerim

olmasa zengin olurdum ama kimse için onlardan vazgeçecek değilim. İsterlerse beni kovsunlar.”

“Kendinize gelin, beyefendi, kendinize gelin,” dedi şef sertçe.

Sally herkese açıklamada bulunuyordu: “Bütün dolaplara baktım, bir parfümeri dükkânı açacak kadar çok şişe vardı ama ortalıkta tek sigara görünmüyordu, sonra aniden bütün o şişelerin arasında baktım ki, bir paket dolusu sigara!”

Anlaşılanı Salo’nun içmek için çok fazla nedeni vardı. Şirkete ve onun bütün işlerine küfrediyor, kendi küçük zevkleri dışında kimseye ve hiçbir şeye asla yeniden köle olmayacağına yeminler ediyordu. Bunları dedikten sonra yelek cebinde ne kadar harcama fişi varsa çıkarıp yerlere saçtı. Şef “Adam gerçekten delirdi,” diye mırıldanarak eğildi, fişleri toplamaya koyuldu.

25

Neden dışarı çıkılmıyordu? Öfkeli kişiler olmasa, meydana kadar yürüyüp havadaki serinliğin tadını çıkarmak mümkün olabilirdi. Güneş hala parlıyordu ama öfkeli kişiler inatla eski kelimelere tutunuyor, onları, tedavülden kalkmış, eski aletleri saklar gibi saklıyorlardı. Eski kelimelerden ve korkudan sıyrılamadıkları için, caddelerde sinsice dolaşıyorlardı, öfkeli gölgeleri yere vuruyordu.

"Spor yapın diye vaaz ediyor. Spor!" diye mırıldandı Karl, Dr. Langmann'ı kastediyordu. Dr. Langmann'ın ağzından *spor* kelimesi çıkmamıştı ama anlaşılan Karl, Sağlık Dairesi'nin yanındaki avluda geçen tartışmaya takılıp kalmıştı. Öyle görünüyordu ki, nereye, hangi sürgün yerine giderse gitsin, bu düşmanlığı beraberinde götürecekti.

Eski tartışmalar, unutulmuş konuşmalar ve dil sürçmeleri -görünen o ki, hiçbir şey kaybolmamıştı. Hepsi hala oradaydı, ilk söylendikleri gün gibi açık. İnsanlar birbirlerinden düşman gibi kaçıyordu. Meydan boş ve viran kalmıştı.

Binbaşının erkek kardeşi ölü ağabeyinin üniformasını sırtına geçirip caddede yürüdü. Otelin kapısına gelince bağırdı: "Teftiş için dışarı çıkın! Ona kadar sayıyorum. Çavuş onları yürüyüş alanına al. İki saat eğitim, sonra da engelli parkur. Bu hafta bir komutanlık teftişi var."

Salo onunla dalga geçti: "Ama komutanım, askerler cephede."

"Hazır ola geç, seni küstah herif, hazır ola geç!"

"Komutanım," dedi Salo, "biz viziteye çıkıyoruz, bu sabahki içtimadan muafız."

"Sabah içtiması her şeyden önce gelir."

"Öyleyse muaf değiliz, yani? Bir dakika, gidip adamlara muaf olamadıklarını bildireyim."

"Ona kadar sayıyorum."

"Yavaş sayın, efendim."

Karl kendisini Lotte'nin gevşekçe tutan ellerinden kurtarmaya çalıştı. O ise yalvarıyordu: "Boş ver Karl, lütfen. Ciddi olmadığını görmüyor musun? Adam deli."

Bir akşam nizamiyeden nöbetçiler geldi ve binbaşının kardeşini tutukladılar. O bağırıp çağırdı, tehditler savurdu, ama eski unvanlar bir işe yaramıyordu şimdi. Nöbetçiler sertçe ittiler. Vücudunu bir asker gibi dimdik tutarak uzaklaştı.

Ağır, yoğun geceler Badenheim'ın üstüne çoktu. *Spor* kelimesi tabuydu. Karl kapı önlerinde durup kulak kesiliyordu. Dr. Langmann kendini odasına kapatmıştı, Karl'ın bakışlarından korkuyordu. Karl'ın bakışlarının çemberinde safirden bir alev yanıyordu.

Sert ışıklar, gökyüzünün yumuşak mavisinden yoksun ışıklar, pencerelerin ağır demirlerine tırmandı. Gövdesiz kelimeler lobide yüzüyordu.

"Geliyor musun?"

"Bir dakika içinde geliyorum."

"Ceketini al, ben dışarıda bekliyorum."

Kelimeler şimdiki zamana ait gibi görünmüyordu. Onlar boşlukta asılı, nasılsa bahardan artakalmış kelimelerdi. "Program? Festival programını aldın mı?" diye sordu bir kadın sesi, ama sesin sahibi, Karl'ın öfkeli bakışıyla karşılaşır karşılaşmaz telaşla geriledi ve sessizlik, insanları birbirlerinden uzakta tutan yoğun sessizlik, yeniden lobiye çoktu.

"Keşke öndeki veranda açılabilseydi... Öndeki verandayı açtıramaz mıyız?" Öndeki verandayı sarmaşıklar kaplamıştı. Sardunyalar yaban otları gibi çoğalmışlardı. Gündüz vaktinde veranda karanlıktı ve ses geçirmiyordu.

"Dışarı çıkalım," dedi Lotte.

"Ya balıklar ne olacak? Akvaryumdaki balıklar... Onları kaderlerine mi terk edeceğiz?"

"Hayır, Tanrı korusun," dedi Lotte.

"Bizler Junker[8] değiliz, Prusyalı da değiliz. Biz akvaryumdaki küçük balıklar için üzülürüz. Yaşadığımız sürece akvaryumdaki küçük balıklar için üzüntü duyacağız."

"Tabii ki duyacağız," dedi Lotte.

"Öyleyse, nasıl, dışarı çıkalım diyebilirsin?"

Müzisyenler de odalarından çıkmaya korkuyorlardı. Karl herkesi dehşete düşürüyordu. Ondan çekinmeyen sadece Lotte'ydi. Onunla

yumuşakça ve nazikçe konuşuyor ve akvaryumdaki balıklar için mutfaktaki kırıntıları topluyordu. Geceleri Karl suyu bir el feneriyle aydınlatıyordu.

Deliliği yatışan Trude biraz kendini toparlamıştı. Korkusu geçmişti. Uykusu huzurlu, sesi sakindi.

“Yakında Polonya’ya gideceğiz ve her şey yoluna girecek.”

“Helena da bize dönecek.”

”Tabii ki.”

Martin sanki karısı bir kahinmiş gibi ona Polonya’yı soruyordu. Eczane yağmalandığından beri dünyası yıkılmıştı. Odada oturuyor ve hiç dışarı çıkmıyordu. Trude bazen, “Neden dışarı çıkmıyorsun? Dış dünyaya ilgi duymaz mı oldun?” diyordu. Polonya’dan söz ederken gözleri açılıyor, üzüntü alnından siliniyordu. Yüzünde yeni, genç bir deri çıkıyordu sanki. Gülüyordu.

Martin bir sürü soru soruyordu. “Polonya’daki nehirler güzel mi?”

Trude de hiçbir detayı esirgemiyordu. Polonya kadar güzel bir ülke yoktu, Polonya’nın havası kadar temiz bir hava yoktu.

“Ya Yidce? Biliyorsun, ben Yidce bilmem.”

“Yidce öğrenmekten daha kolay bir şey yoktur. Basit, güzel bir dildir, Lehçe de güzel bir dil.”

Sesinde güç vardı, gözlerinde güç -Martin onun yanı başında halsizce dikiliyordu. Trude’nin hastalığını emmişti ama hastalık onun içinde henüz zayıftı, kök salmamıştı. Hüzün onu bir mengene gibi sıkıyordu. Trude azarlayarak, “Eğer bir parça inancın olsaydı mutlu olurdun,” dedi.

Akşam çöküp hava kararınca, Trude, Lodz’un kalabalık caddelerini çekip alarak odaya getiriyordu, annesini, erkek kardeşlerini, kız kardeşlerini de; kimi zaman Yidce, kimi zaman da Lehçe konuşuyordu. Martin oturup kalabalık sesleri dinliyordu. Ve Trude seslerden yorgun düşüp tükendiğinde sanki uyumak üzere olan insanlardan ayrılır gibi onlara iyi geceler diyordu.

26

Kasaba yabancılarla dolmuştu. Ormanın gölgeleri kasabaya geri gelip Kraliyet Meydanı'nın taşları üzerine uzanmışlardı. Sokaklarda dağ meltemleri esiyordu ve yosun kokusu vardı. Sally ve Gertie kapıları önünde durup yabancılara kaselerle çorba ikram ediyorlardı.

Birisi huzursuz bir rüyadan uyanır gibi, "Burası neresi?" diye sordu.

"Badenheim tatil merkezi, müzik festivali şehri."

"Konserler nerede yapılıyor?"

"Salonda."

Adam bu sözleri duyunca canlanır gibi oldu.

Akşamüzeri insanlar otel girişinin yanında toplanıyor ve Dr. Pappenheim onlara hitaben bir konuşma yapıyordu. Yüzü son birkaç ay içinde nasıl da değişmişti! Onlara Polonya'yı anlatıyordu. Gidecekleri harika dünyayı. "Burada hayat kalmadı," diyordu. "Artık burada her şey bomboş "

Sadece birkaç gün öncesinde sıcacık evlerinde oturuyor, gelişmekte olan işleriyle meşgul oluyorlardı. Şimdiyse başlarını sokacak bir kovuk bile yoktu. Ellerinde ne varsa alınmıştı; kabus gibiydi. Birisi ev edinme şartlarıyla ilgili detayları, iş imkânlarını, döviz havale işlemlerini sordu; yolda karısını kaybetmiş bir adam, o önden gidip çoktan Polonya'ya varmış olabilir mi diye sordu.

Çözünen karanlıkta birisi, "İkizleri dinleme şansımız olacak mı?" dedi.

Salo mutluydu. Buradaki konaklaması şirkete bir servete mal olacaktı. Her şey onların kasasındandı, Polonya yolculuğu bile. Müzisyenler ondan hoşlanmışlardı ve ona "temsilci" diyorlardı. İşi gereği etkileyici konuşmalar yapmaya alışkın olan Salo da bir koltuğa kurulup buyuruyordu: "İnsan ufkunu genişletmeli." Çocukluğundan beri seyahat etmeyi severdi. "Dr. Pappenheim'a Form 101'i imzalatmalısınız. Onda mutlaka vardır, her işverende bulunur. Her fırsatta seyahat edin ama benim gibi şirket kasasından."

"Form 101 mi, o da ne? Hiç duymamıştım," dedi müzisyenlerden biri.

“Ben yıllardır kullanırım, resmi bir form. Daha ilk günlerde keşfetmiştim. Diyebilirim ki, bana hatırı sayılır miktarda ek gelir sağladı.”

Yabancılardan biri zorla otele girdi ve otel sahibini öldürmekle tehdit etti.

“*Ostjuden*, suçlu sizlersiniz.”

“Benim hiçbir suçum yok.” Otel sahibi yabancının yanında bir mahkûm gibi duruyordu.

Adam bağırıyor, yumruklarını sallıyordu; cinnet geçiriyor olduğundan, insanlar ona yaklaşıp her şeyin göründüğü kadar kötü olmadığını açıklamaya çalıştılar. Temyiz mahkemesi onu mutlaka muaf tutardı.

Bilinen bir gerçekti ki, her mahkemenin bir temyiz mahkemesi vardı. Hiçbir mahkeme canının çektiği gibi davranamazdı. Sonuçta bu bir usul meselesiydi. Ve alt mahkemeler bir hata yaparsa bunu düzeltecek üst mahkemeler vardı. Moral bozmaya hiç gerek yoktu.

“Öyleyse, bu temyiz mahkemesi nerede bulunur?” diye sordu adam, biraz yatışmıştı.

“Muhtemelen, yakında bir duyuru yaparlar.”

“Anlamıyorum,” dedi adam. “Ben suçlu muyum ki evimden atılıyorum? Lütfen, söyleyin bana.”

“Bu bir suç meselesi değil, bir yanlış anlama meselesi. Bizler de bir yanlış anlamanın kurbanı sayılırız.”

Usul ve *temyiz* gibi kelimeler adamı tatmin etmişe benziyordu. Bir zamanlar hukuk okumuş olmalıydı. Biraz sakinleşti. Eski kelimelerle temas etmek ona akıl sağlığını kazandırmıştı. Otel sahibi eski kelimelerin yabancının acı çeken ruhu üzerinde iyi bir etki yarattığını gördüğünden onunla aynı tonda konuşmaya devam etti. Temyiz mahkemesi yakında şikayetleri görüşmeye başlardı. Bu aceleye gelmiş kararda birtakım usul hataları bulacakları kesindi. Birisi muhtemelen bir hata yapmıştı. Yukarıda boş yataklar vardı. Biraz dinlenebilirdi. Yarın muhtemelen daha çok bilgi sahibi olurlardı.

Adam sıkıldı, mahcup oldu. “Bilmiyordum,” dedi. “Üzgünüm. Birden her şey elimden alınıverdi. Buraya Yahudi’yim diye gönderdiler. *Ostjudeleri* kastetmiş olmalılar. Bense sizin gibi, Avusturyalıyım. Büyükbabalarım mı? Bilmiyorum. Belki *Ostjude’*ydiler, kim bilir? Büyükbabalarımın kim olduğunun ne önemi var?”

Sonra otel sahibine dönerek, yüksek sesle: “Lütfen özrümü kabul edin,” dedi. Öbürü, adam sanki şeref konuğuymuş gibi yardım etmeye koştu. Yukarı çıktılar.

“Yatıp uyuyun. Zor bir olay yaşadınız,” dedi otel sahibi. “İşte size pijama ve havlu.”

Pişman olan yabancı süveteriyle ayakkabılarını çıkardı ve -belki her zaman karısına söylemeye alıştığı şekilde- “Lütfen beni sabah erken uyandırın,” dedi.

27

Kül renkli günler kasabanın üstüne çöktü. Otelde yemek servisi yapılmaz oldu. Herkes öğlen yemeğini almak için sıraya giriyordu -arpa çorbası ve kuru ekmek. Müzisyenler bavullarını açtılar. Talaş ve uzun yol kokusu uzun koridorları yaladı.

Ansızın yaşlı haham caddede belirdi. Uzun yıllar önce, onu Doğudan Badenheim'a getirmişlerdi. Birkaç yıl boyunca kasabanın sinagogunda -daha doğrusu, yaşlılar evinde çalışmıştı. İhtiyarlar ölünce bina boş kalmıştı. Hahama felç inmişti. Kasabalılar onun öteki ihtiyarlarla birlikte öldüğünden emindiler.

Otel sahibi kapıda durup, sanki otelin sahibi değil de kapıcısıymış gibi, "İçeri buyurun, efendim," dedi. İki müzisyen tekerlekli sandalyeyi kaldırdı. Haham elini gözlerine siper etti ve beyaz alnında mavi bir damar attı.

"Yahudiler mi?" diye sordu haham.

"Yahudiler," dedi otel sahibi.

"Peki sizin hahamınız kim?"

"Siz, haham sizsiniz."

Hahamın yüzünde buruk bir şaşkınlık ifadesi oluştu. Yaşlı hafızası onunla dalga geçmediklerinden emin olmak istedi.

"Belki size içecek bir şey sunmamıza izin verirsiniz?"

Haham kaşlarını çattı. "Koşer mi?" diye sordu.

Otel sahibi bakışlarını indirdi ve cevaplamadı.

"Burada hepiniz Yahudi misiniz?" Yaşlı adam canlandı ve gözlerinde uzak, kurnaz bir kıvılcım çaktı.

"Hepimiz, sanırım."

"Peki ne yapıyorsunuz?"

Otel sahibi, "Hiçbir şey," deyip gülümsedi.

Samitzky yardıma koştu ve "Polonya'ya dönmeye hazırlanıyoruz," dedi.

"Ne?" dedi haham, duymaya çabalayarak.

"Polonya'ya dönmeye," diye tekrarladı Samitzky.

Ertesi gün sır biraz aydınlandı. Hahama bunca yıldır Hıristiyan bir kadın, iyi kalpli bir kadın bakmıştı ama o da birdenbire çekip gidivermişti.

Haham, birkaç gün boyunca, tekerlekli sandalyeyi hareket ettirmeye çalışmış, sonunda başarmıştı.

Haham birçok soru sordu, cevapladılar. Yıllar süren tecrit ona dilini unutturmuştu, Yidce ve İbranice karışımı bir dil kullanıyordu. Ellerinde bavullarıyla bir grup müzisyen kapıda göründü.

“Kim bunlar?” diye sordu haham.

“Müzisyenler.”

“Çalmaya mı hazırlanıyorlar?”

“Hayır. Eve dönmek istiyorlar ama yollar kapalı.”

“Bırakın kalsınlar da Sebt gününü[9] bizimle geçirsinler, bırakın kalsınlar Sebt gününü bizimle geçirsinler.”

Müzisyenler şaşırarak, “Ne diyor?” diye sordular.

Şimdi kasabaya kurşuni güz ışığı hükmediyordu. Otel sahibi çalışanlardan biri gibi mutfakta duruyor, çorbayı kaselere dolduruyordu. Yeni erzak gelmedi. Stoklar eriyordu. Yemek salonu bir hayır kuruntunun çorba mutfağına benzemişti. Ve akşamları uzun gölgeler masaların üzerine tırmanıyordu. Müzisyenlerin gözlerinden dilsiz bir beceriksizlik bakıyordu. Birkaç gün önce hala öfkeliydiler. Şimdiyse bütün arzuları sönmüş gibiydi. Anlamışlardı: Artık geriye dönüş yoktu. Dr. Pappenheim’ın iyimserliği bile söndü. Pastane sahibi yumruklarını otele, işin aslı, Pappenheim’a doğru salladı ve onu öldürmeye yemin etti.

“Haham ne diyor?” diye sordu Frau Zauberblit.

“Uyuyor,” diye fısıldadı otel sahibi.

Müzisyenler otel sahibine hiç acımıyor, porselen tabakları ve gümüş çatal bıçağı çantalarına tıkıyorlardı. Samitzky onları azarladı: “Ne yaptığınızı sanıyorsunuz? Polonya’da yemek porselen tabaklarda yenmez.”

İçlerinden biri, daha ilk işinde yakalanmış bir hırsız gibi, “Yanlış bir şey yapmıyoruz,” dedi. “Olur da bir gün buraya dönersek, geri vereceğiz.”

Azgın sarmaşıklar içeriye taşmış ve şimdi, kış öncesinde, son bir bereket patlamasıyla verandayı dolduruyorlardı. Terk edilmiş sandalyeler suskun suskun yerlerinde duruyordu. Yoğun gölge sardunya saksılarının üstüne düşüyordu ve çiçekler çürük pancarlar kadar kırmızıydı.

“Binbaşıya ne oldu?” diye sordu birisi.

“İntihar etti.”

Pastanenin kapalı panjurlarının yanında Bertha Shtumglantz dikiliyordu. Onu kasabaya dün getirmişlerdi. Anne babası yıllar önce ölmüş ve evleri belediye encümenine devredilmişti.

Sally, “Beni hatırlıyor musun?” diye sordu.

“Sanırım. Gymnasium’da[10] beraber okumadık mı?”

“Hayır, tatlım, okumadık. Benim adım Sally ve bu da Gertie.”

Bertha özür diler gibi, “Yanıldım öyleyse,” dedi.

“Benim adım Sally. Bu da Gertie.”

Bertha hatırlamıyordu. Belli ki hafızasını kaybetmişti. Gözleri amaçsızca dolanıyordu.

“Neden her taraf kapalı?”

“Kasaba taşınma hazırlığı içinde. Dr. Pappenheim herkesin Polonya’ya nakledileceğini söylüyor -bizim de.”

“Dr. Pappenheim mı?”

“Organizatör, onu hatırlamıyor musun?”

Nizamiyelerden tuhaf insanlar getiriyorlardı. Dr. Pappenheim, bir kapıcı gibi, otelin kapısında dikilmişti.

“Neden buraya geldiniz?” diye sordu birisi.

“Burada doğmuşlar ve buraya dönmek zorundalar.”

“Burası o kadar kötü değil,” diye araya girdi Pappenheim. “Mandelbaum bizimle, ikizler de.”

“İkizler mi? İkizler de kim?”

Haham, eski günlerde sordukları gibi, “Neredensiniz? Yahudi misiniz?” diye soruyordu. Gözlerini ezeli bir hüzün kaplamıştı.

Dr. Pappenheim “Bu bizim hahamımız,” diye övünüyordu. “Eski okuldan gerçek bir haham.”

Haham sürekli soru soruyordu. Otel sahibi bir takke giyip ona soğuk su ikram etti.

Her gün yeni birileri geliyordu, eski Badenheimlıların torunları. Kasabanın laneti yıllar yılı onları kovalamış ve işte sonunda yakalamıştı. Kasabanın felçli boşluğunda, kayıp ruhlar gibi dolanıyorlardı. Bütün bunların ortasında. Sağlık Dairesi’nden Dr. Pappenheim’a kayıtlı bütün sanatçılarını dairenin emrine vermesini isteyen bir mektup geldi. Pappenheim coştu: “Büyük bir konser turu bizi bekliyor!”

Güz gökleri karardı. Rüzgar boş caddelerde mırıldanıyordu. Mandelbaum, üçlüsüne acımasızca işkence ediyordu. Her bir notayı parlatıyordu. İkizler yeniden inzivaya çekildiler. Otele yine kasvetli bir hava yerleşti. Pappenheim parmak uçlarında yürüyüp fısıldıyordu: “Şşşş, müziği bozmayın.” Müzisyenler ekmeklerini sessizlik içinde yiyorlardı. “Prova yapmanın artık bize bir yararı olmaz. Gençliğinde ihmal ettiğin bir şeyi daha sonra telafi edemezsin.” Pappenheim onları teselli ediyordu: Gidecekleri yerde çok zamanları olacaktı, prova yapabilirlerdi. Kendisi de ciddi araştırmalara koyulmaya niyetliydi.

Dr. Pappenheim pastane sahibiyle iletişim kurmak için sürekli çaba harcıyordu. “Bize neden kızgınsın? Ne yaptık? Yanlış hiçbir şey yapmış değiliz. Hatamızı söyle bize. Polonya’da bundan daha büyük bir pastane açabilirsin. İnsan ufkunu genişletmeli.” Ama sözler yararsızdı. Pastane sahibi kapalı panjurların yanında dikilip küfrediyordu. Otel olmasa, ahlak düşkünlüğü olmasa yetkililer kasabayı kapatmazlardı. Hepsi Pappenheim yüzündendi. Tutuklanması gerekirdi. Pastane sahibi sadece geceleri susuyordu.

Mandelbaum daha memnun görünüyordu. Üçlü onu şevklendirmişti. Kendisi de kemandan yeni sesler çıkarıyordu.

Menajerine bazen söylediği ses tonuyla, Pappenheim’a “Ne zaman gidiyoruz?” diye sordu.

Gizli bir şeyler biliyormuş havasında, “Yakında,” dedi Dr. Pappenheim.

“İlerliyoruz, biliyor musunuz, ilerliyoruz.”

Cumartesi gecesi şiddetli bir sağanak indi. Haham yüksek sesle dua etti. İnsanlar gölgeler gibi duvarları kucakladılar. Otel sahibi şarapla mum getirdi, haham da dua etti.

Duadan hemen sonra müzisyenler eşyalarını toplamak üzere yukarı çıktılar. Bavulları kocaman ve şişkindi. Dr. Pappenheim bütün bu karmaşaya şaşırmıştı. “Ben olduğum gibi gidiyorum,” dedi, “hiçbir şey almadan. Beni istiyorlarsa olduğum gibi alırlar, böyle çırılçıplak.”

28

Badenheim’ın son günleri sönük, sarı bir ışıkla aydınlandı. Hiç sigara kalmamıştı, insanlar gizlice çaldıkları hapları kullanıyorlardı. Kimisi neşeliydi, kimisi depresyona gömülmüştü. Pencere kıyılarında dikiliyor ya da daha üst katlara çıkıyorlardı. Son yağmurlar Lüksemburg Bahçeleri’ndeki güz yapraklarına canlılık getirmişti. Harika bir manzaraydı. Ve otel hüngür hüngür ağlayabileceğiniz ya da sessiz kalabileceğiniz, kimsenin de nedenini sormayacağı bir tapınağa benziyordu.

Başgarson Yidce öğreniyordu. Samitzky defterine uzun kelime listeleri yazmış, oturmuş, çalışıyordu. Biraz kamburlaşarak ve boşluğa bakarak yürümeye başlamıştı. Avusturyalı aksanı kendisine bir sülük gibi yapışıyor ama o, bu engeli de aşmaya çalışıyordu. Salo onu avutuyor, Polonya’da daha kolay öğreneceğini söylüyordu. Orada herkes Yidce konuşurdu.

“Bu dili çok ilginç buluyorum,” dedi başgarson.

Martin üzüntüyle başını eğmişti. Eczane yağmacılar tarafından boşaltılmıştı. Yerlere saçılmış kozmetikler şiddetin kanıtıydı. Martin’in yalvarıp yakarması boşunaydı. Herkes ona sanki bir polismiş gibi sırt çeviriyordu.

Haham iyileşti. Solgun yüzünde aklının başında olduğunu gösteren soğuk bir bakış vardı. Pappenheim onun yanına oturup akıcı bir üslupla konuşuyordu: Herkes Polonya’ya gitmekten pekala hoşnuttu. Mutluydular, dört gözle bekliyorlardı.

“Peki orada ne yapacaksınız?”

“Ne demek istiyorsunuz?”

“Herkes dinin emirlerine uymaya niyetli mi?” Haham bu sorunun uygunsuz olduğunu hissetmiş gibi zekice gülümsedi.

“Başgarson sıkı çalışıyor, ben de Buber’in büyük kitabını okuyorum.”

“Buber. Bir zamanlar herkes ondan söz ederdi. Demek kitapları hala okunuyor.”

“Size *Ostjude* düşmanlığının geçmişte kaldığına dair söz verebilirim.” Dr. Pappenheim’ın sesinde, yolculuk öncesi, hahamın hayır dualarını almak ister gibi yakaran bir eda vardı. Ama haham taviz vermiyordu.

“Peki, hayatınızı nasıl kazanacaksınız?” diye sordu.

“Aramızda büyük sanatçılar var,” dedi Pappenheim, dili yeniden açılmıştı, “dünya çapında sanatçılar. Dr. Shutz bir matematik dehası. Dr. Fussholdt meşhur bir tarihçi.”

Coşku yine ağır bastı. Sally ve Gertie en güzel elbiselerini giydiler. Salo sürekli şaka yapıyordu. Perişan durumdaki Mitzi bile gülmekten kırılıyordu. Sanatçıların yapamadığını Martin’in hapları yapmıştı. Yalnız, Martin’in üzüntüsü sonsuzdu. Bütün ölüm haplarını Latince ve Almanca isimleriyle sayıp duruyordu. Ama sesi ıssızlığın ortasında bir mırıltıydı.

Haplar Karl üzerinde belli ki kötü bir etki yapmıştı. Öfkeliydi. Gözlerinde garip bir alev parlayıp sönüyordu. Lotte yanından ayrılmıyordu ama o kendisini kontrol edemiyordu ve bütün öfkesi Dr. Langmann’a yönelmişti. “Spor yaptırmak istiyormuş. Spor!”

“Haham ne diyor?” diye sordular.

Pappenheim gururla, “Harika bir adam,” dedi.

Müzisyenler şimdi berbat durumdaydılar. Oteli soymuşlar, çantalarını doldurmuşlar, ganimetlerini yığmışlar; şimdi de, geceleyin, yataklarında uzanıyor, çikolata çiğniyorlardı. Ama bu gizli şölenler onlara mutluluk vermiyordu. Kendi gözlerinde birer hırsızdılar ve korkuyorlardı, resmen korkuyorlardı. Samitzky çocukluğunda, Polonya’dayken duyduğu bir şarkıyı hatırladı, şarkının ezgisi bir ateş gibi diline dolandı. Şiddetle yayıldı. Gertie bir top gibi yerlerde yuvarlanıyor ve kimse buna şaşırmış görünmüyordu.

Haplar bitti ve herkes kendi içine, üzüntüsüne gömüldü. Şimdi umutsuzluk bütün duvarlardan bakıyordu. Mutfak karanlıktı, çay sehpaları terk edilmişti ve iki avize eğri duruyordu, çılgın bir partinin sabahıydı sanki. Ne yapılabilirdi? Neye çare bulunabilirdi? Keşke festivali canlandırabilselerdi! Festivali tekrar canlandırma şansı hiç yok muydu? Mandelbaum müzisyenlere terör estiriyor ve odasından çıkmayı reddediyordu. İkizler Polonya’ya vardıklarında Varşova’da sahne alacaklarını söylediler. Yanuka şımarık bir çocuk gibi davranıyordu. Sadece kutu kutu şekerleme karşılığında şarkı söylüyordu. Yanakları solmuştu. Kilo almıştı. Anlaşılan sesini de kaybetmişti. Müzik ve insanlara hayat üflemenin başka bir yolu kalmayınca sanatçılar kendi içlerine çekildiler.

Dr. Pappenheim otel kapılarında durup yabancılara ahkam kesiyordu. Birisi festival hakkında bilgi almak istedi. Pappenheim programdaki

karışıklık için özür diledi. Elinden gelen her şeyi yapmıştı ama bu yıl öteki konular ağır basmışsa ne yapabilirdi?

Keşke festivali canlandırabilselerdi! festivali canlandırmanın hiç yolu yok muydu? Şimdi herkes Dr. Pappenheim'ın peşinde, bir şey dayatmak için değil, bir şey rica etmek için dolaşıyordu. Yıllardır tiryakisi oldukları ilaç, şimdi her şeyden çok yanıp tutuştukları bu ilaçtı işte. Dr. Pappenheim büyük sanatçının kapısına gidip yalvardı: "Yalnızca bir tek konser, yalnızca bir tek, acıyın bize...

29

Sürprizler bitmek bilmiyordu: Helena dönmüştü. Kocasının evine geri yolladığı bir köylü gelin gibi, başında bir şal ve üstünde uzun bir elbiseyle dikiliyordu. Kasabaya girmiş ve nöbetçiler nereye gittiğini sormamışlardı. Cadde boyunca eski evine coşkusuz ve gönülsüzce dönen biri gibi yavaşça yürüyordu. Bir an için, yağmalanmış eczanenin dışında durdu, sonra içeri girdi.

“Helena,” dedi Trude, sanki Helana sadece okuldan eve gelmiş gibi, çok da şaşırmadan.

Helena bir sandalye çekip oturdu.

Önceki gece Trude koltukta otururken kendi kendine mırıldanmıştı: “Helena ne zaman dönecek? Yarın ya da ertesi gün. Çoktan yola çıktı bile, geliyor.” Martin artık onu sorgulamıyordu. Karısının hastalığı Martin’i tamamen sarmıştı. Trude sanki daha geçen hafta oradan ayrılmış gibi doğduğu kasabadan söz ediyordu ve hatta bir keresinde Samitzky’e yaklaşmış, onunla Lehçe konuşmuştu. Samitzky ana dilini duymaktan çok mutlu olmuştu ve ikisi coşkulu bir sohbete koyulmuşlardı. Frau Zauberblit bir kenarda durup onların ana dillerine duydukları sevgiyi hayranlıkla izlemişti.

Helena konuşmadan oturuyordu. Trude ne nasıl ne de niçin diye sormadı. Martin diz çöküp onun ellerini öperek ve mahcubiyet içinde “Annen ‘Helena yolda, Helena yolda’ diye sayıklayıp duruyor,” dedi.

“Baban heyecanlandı,” dedi Trude. “Bak, nasıl heyecanlandı.”

Martin Trude’nin söylediği her şeyin doğru olduğunu şimdi anladı. Ve günlerdir içinde taşıdığı üzüntü eriyip gözyaşına dönüştü.

“Nasıldı?” diye sordu Martin, bir gezi ya da bir sınavı sorar gibi. “Biraz endişelendik.”

“Ben endişelenmedim,” dedi Trude.

“Annen Polonya’ya, doğduğu kasabaya döneceği için çok mutlu.”

Ve akşama Martin onlara çay ve kurabiye verdi. Eski günlerdeki gibiydi. Helena başındaki köylü şalını çıkardı ve geniş alnında kuru bir hüzün yansıdı. Çayını karıştırıyor, sesler birbiri ardına sönüp gidiyordu.

“Gidiyoruz,” dedi Trude. “Baban çoktan işlerini ayarladı.”

Helena gözlerini kaldırdı ve onları uzun, sevecen bir bakışla süzdü.

“Kafir her zaman için kafirdir. Senin kafirin de bir kafir. Ben üzgün değilim,” dedi Trude.

Helena gözlerini eğdi.

“Haklıyım, değil mi?” dedi Trude. Bu, evde hiçbir zaman açıkça tartışılmayan çok eski bir konuydu.

30

Köpekler duvarlardan atlamaya çalıştılar ama güçleri yetmedi. Nöbetçiler onları içeri kovaladı. Bir deri bir kemik kalmış ve insanlara hırlamaya başlamışlardı. Başgarson onları hafifçe okşayarak, uslu durup söz dinlerlerse onları Polonya'ya götüreceğini söyledi. Her şey kendilerine bağlıydı. Köpekler neler olup bittiğini anlayamıyorlardı. Gözlerindeki öfkeli bakış parlatılmış metal gibi ışıyordu.

Ve geceleri sessizliği paramparça ediyorlardı. Herkes kabus görüyordu. Mitzi hayatı boyunca bu kadar kötü kabuslar görmediğini söyledi. Salo onun rüyalarını hayra yordu ve suçu köpeklere attı: köpekler olmasa herkes huzur içinde uyuyabilirdi, yumuşak güz havası uyku için birebirdi.

Dr. Langmann'ın öfkesi geçmişti. Bir koltuğa oturup insanları seyrediyor, tek tük lafa karışıyordu. Kimse onu rahatsız etmiyordu. Karl bile ona düşmanlık duymaz olmuştu. Ama Mandelbaum köpeklere çok kızıyordu. Sık sık odasından çıkıp gürlüyordu, "Susun, barbarlar! İtlaf etmeli bunları." Pastane sahibi odasına kapanmıştı. İhtiyar pasta ustası ütülü takımıyla kapıda dikilip gökyüzüne bakıyordu. Fırının başında geçen uzun yıllar, onda, kendine ait bir irade bırakmamıştı. Salo ona ekonomik ve sosyal şartları geliştirmek gerektiğini anlatıyordu. İşçiler sömürülüyordu. Polonya'da endüstrideki yeri için mücadele eden savaşçı bir işçi sınıfı vardı. Bu cesaret isterdi tabii ki, ama ilk korkuyu atar atmaz, geçmişte ne kadar aptalca davranmış olduğunuzu görebilirdiniz. Pastane sahibi bunlara kulak misafiri oldu ve ihtiyar ustaya palyaçoları ciddiye almamasını söyledi. Yapılması gereken tek şey *Ostjuden'i* doğuya postalamaktı. Son yıllarda hepsi Avusturya'ya akın ediyordu.

"Otel sahibine ne diyorsun?" dedi yaşlı adam.

"Otel sahibi Avusturyalı, doğru, ama güçlü duramadı ve kapısını o soytarı Dr. Pappenheim'a, *Ostjude*'nin azılısına, bütün dertlerimizin kaynağına açtı. Festivali icat eden Pappenheim değilse kim? Kasabayı çirkin sanatçılarla ve yoz tatilcilerle dolduran kim?"

"Peki ya ben?" dedi pasta ustası.

“Sen burada doğmuşsun; annen baban burada doğmuş. Sen Yahudi inancına bağlısın ama bir *Ostjude* değilsin.”

Pasta ustası mutlu oldu. Pastane sahibi daha önce kendisiyle konuşma zahmetine hiç girmemişti. Bunca yıl ona kaba davranmış ve yazları bir köle gibi çalıştırmıştı. Ama şimdi oturmuş, onunla bir insan gibi konuşuyordu.

“Peki Sally ve Gertie’yi buraya kim getirdi?” diye sordu pasta ustası.

“Kim getirdi demekle neyi kastediyorsun? Tabii ki Pappenheim! Hatırlasana, onları şarkıcı diye yutturmaya çalışmıştı. Ben ne olursa olsun onları eşiğimden içeri sokmadım.”

Başgarson köpeklere söz geçiremez olmuştu. İnsanlara düşmanlıkları gündüz saatlerinde daha da artıyordu. Lotte’ye saldırıp elbisesini yırttılar. Karl onları zehirleyeceğine yemin etti.

Başgarson onlara yalvarıyordu: “Sonuçta vahşi hayvanlar değilsiniz. Böyle davranmaya devam ederseniz sizi Polonya’ya götüremem. Bunca yıldır sizi besliyorum ve şimdi size verecek bir şeyim kalmayınca beni dinlemek istemiyorsunuz.”

Başgarson çaresizlik içinde dönüp, oradakilere, “Ne yapabilirim?” dedi.

“Pastane sahibi onlara bakar. O kalıyor, değil mi?”

“O köpeklerden nefret ediyor.”

Güz çiçekleri şimdiden havayı keskin kokularıyla dolduruyordu ve kurşuni güneş yavaşça tırmanıp gölgeleri emerek, yüksek pencerelerin üzerinde, sürekli parlıyordu. Tenis sahası sarı yapraklarla örtülmüştü ve terk edilmiş bir tarlayı andırıyordu.

“Ne yapabilirim? Onları artık kontrol edemiyorum,” diye mırıldandı başgarson, kendi kendine. “Keşke elimde bir parça taze et olsa, belki o zaman onları etkileyebilirdim. Köpek bunlar sonuçta.”

Ve güneş batıp gecenin ışığı caddeye vurduğunda pastane sahibi kafasını pencereden çıkarıp bağırdı: “Hepsi Dr. Pappenheim’in suçu. Ben olsam ta başından onu kasabaya sokmazdım. Doğuya gitsin -ona en uygun yer doğu. Biz kimseye bir zarar vermedik.” Sesinde inatçı bir ritim vardı ve otel lobisinde onu duyanlar birisi hoparlörden slogan atıyor sanırdı. Nihayet susup kafasını içeri çekti ve karanlıkla birlikte ağır bir sessizlik inerek lobinin köşelerinde öbekleşmiş insanları kuşattı.

31

Sürprizler bitmek bilmiyordu. Bir gece sanatoryumdan iki gardiyan Frau Zauberblit'i kuruma geri götürmek için çıkageldi. Onu uzun süredir arıyorlardı ve nihayet buldukları için sevinçliydiler. Frau Zauberblit şaşırmamıştı: Firari bir mahkûm gibi, her şeye hazırlıklıydı, bu acı ihtimale de.

İki yaşlı gardiyan üstlerinde sanatoryum üniformalarıyla sağlıklı ve zinde görünüyorlardı. Bir tanesi içinde bir arama emriyle idari tutuklama emri bulunan deri bir çanta taşıyordu.

Frau Zauberblit, "Bu Tanrı'nın uğramadığı delikte beni nasıl buldunuz?" diyerek güldü.

"Uzun zamandır arıyoruz," dediler kızmadan.

Son günlerde Frau Zauberblit'in öksürüğü kötülemişti, tükürüğünde daha çok kan vardı ve sırtındaki ağrılar iyice artmıştı. İlaçları bitmek üzereydi ve ölüm ona sanatoryumda göründüğü aynı kılıkta gelmişti.

Eski dostlarıyla konuşur gibi, "Neden oturmuyorsunuz? Birbirimizi görmeyeli o kadar uzun zaman oldu ki," dedi Frau Zauberblit.

"Sanatoryum da taşınıyor."

"Yahudi hastalar."

İlk hastaneye yatırıldığı günlerde gardiyanlar genceciktiler. Kadın hastalar onlarla flört ederlerdi. Onların köylü tarafını severlerdi. Yıllar geçmiş ve işte onlar da yaşlanmışlardı ama hala sağlıklı ve zindeydiler. Yüzleri sosis ve biradan kırmızıydı.

"Ben burada kaydoldum bile, saygıdeğer Sağlık Dairesi'ne yani?"

Nazik, babacan bir sesle. "Neden öteki herkesle birlikte gelmiyorsun?" dediler.

Dr. Pappenheim yardıma koştu ama Tanrı yolunda iki adama benzeyen yaşlı gardiyanlar, sakince, bütün Yahudi hastaların toplandığını, sadece Frau Zauberblit'in beklendiğini açıkladılar. Göç kafilesi onu almadan gidemezdi."

Frau Zauberblit, “Sadece ben mi kaldım?” diye bağırdı. “Gidelim öyleyse. Polonya’da havanın daha temiz olduğunu söylüyorlar. Temiz havaya ihtiyacım var.”

“Bizim doktorlar da öyle diyorlar.”

“Madem öyle, gidelim,” dedi Frau Zauberblit. “Sanatoryuma dönelim. Herkes geldiği yere dönmeli. Öyle bir söz var, yanılmıyorsam.”

“Bavulunuz yok mu?” diye sordu gardiyanlardan biri. “Akşam serinliği var.”

Dr. Pappenheim, “Ne bu acele?” diyerek ayrılığı geciktirmeye çalıştı. “Hepimiz aynı yere gidiyoruz.”

Gardiyanlardan biri nazikçe, “Sanatoryum hastaları tıbbi gözetim altında seyahat ediyorlar,” dedi.

“Öyleyse bizi bırakıyor musunuz?” Dr. Pappenheim’ın sesinde yalvaran bir ton vardı.

“Kısa bir süre için.”

Frau Zauberblit yazlık elbisesini giydi, “Ben hazırım,” dedi.

Adamlardan biri kaygılı, eski bir dost gibi yine, “O elbise biraz ince değil mi?” diye sordu.

“Ağır elbiselere katlanamıyorum. Bu yıl çok firar eden oldu mu?”

“Sadece beş kişi. Hepsini geri getirdik. Onlar da Polonya’ya gitmek zorundalar.”

Samitzky Lüksemburg Bahçeleri’nde uyuyordu. Gece boyu içki içip pasta ustasıyla atışmış, Karl’a küfretmiş, akvaryumu kırma tehditleri savurmuştu. Sabaha tükenmiş olarak parktaki bir bankın üstüne yığıldı. Onu uyandırmak için boşuna uğraştılar. Uykusu çok derindi.

“Gidelim öyleyse,” dedi Frau Zauberblit. “Burada boş boş beklemenin ne anlamı var?”

Yüzünde hastalıklı bir güzellik çiçeklendi. Onu kapıya kadar geçirdiler. Frau Zauberblit yanukayı yanağından öpüp, “Senden büyük şeyler bekliyorum,” dedi. Kapıda bekleyen bir fayton yoktu. İstasyona doğru yürüdüler. Güz ışığı, kurşuni ışık, tarlalara hükmediyordu. Kasabanın merasında yağmurun etkisi belli oluyordu. Orada burada bir at ya da bir inek otluyordu. Ve nehir gümüşten bir kurdele gibiydi. Frau Zauberblit gardiyanlara, “Güzel değil mi?” diye sordu.

Samitzky uyanıp haberi aldığında hiçbir şey demedi. Akşama arka kapının camını yere indirdi. Parçalar her tarafa saçıldı. Otel sahibi olay

yerine gelmek için acele etmedi. Herkes taşıyamayacağı kadar ağır olduğunun ve bir teselli bulunmadığının farkındaydı.

Pasta ustası pastane sahibinin boyunduruğundan kurtulmuştu. Geceleri, Lüksemburg Bahçeleri'nin arka kısmında ölenleri gömüyordu. Hareketlerinde sakin bir kayıtsızlık vardı, sanki hayatı boyunca mezar kazmıştı. Kasabaya her gün daha çok sayıda insan getiriliyordu. Yeni gelenler öyle zayıf ve içe kapanıktılar ki, gökyüzüyle teması kesilmiş kuşlara benziyorlardı. Sessizce, bağırıp çağırmadan ölüyorlardı. Eski pasta ustası onları mezara hazırlıyor, gece olunca da gömüyordu.

32

Son gün Gertie'nin kırkıncı yaşını kutladılar. Sally ve Gertie evlerini misafirleri onuruna süslediler. Eski bir kır eviydi, bakımlı ve gül fidanlarıyla süslü. İçeride kadınsı bir yumuşaklık hâkimdi. Burada kontlar, Graflar, sanayiciler ve her çeşit yorgun entelektüel bir gecelik yuva bulmuşlardı. Doğru, evin eski halinden eser kalmamıştı. Salona sevdikleri kadınsı yumuşaklığı vermek için ellerinden geleni yapmışlardı. Ama boşuna. Ev şimdi yol üstündeki döküntü bir otele benziyordu. Lambalardan gri bir ışık dökülüyordu. Ağır halı lime lime olmuştu.

İlk gelen Dr. Pappenheim oldu. Gertie'yi yanaklarından öpüp, neşeli bir tonda, "Buraya gelmeyeli epey olmuş," dedi.

Sanki gelen şu bildik Dr. Pappenheim değil de uzaktan bir misafirmiş gibi sevindiler. Pappenheim, "Bugün size önemli haberler getirdim," diye ekledi. "Göç talimatları ilan tahtalarına asıldı bile."

"Demeyin!" dedi Gertie.

Arkadan Dr. Shutz ve okullu kız geldiler. Okullu kız, ortamın şerefine, uzun mavi bir elbise giymişti. Shutz'tan bir karış uzundu. Duruşunda oldukça otoriter bir hava vardı. Shutz'un çektiği sandalyeye oturdu. Sally ve Gertie bir yabancı gelmiş gibi hafifçe geri çekildiler.

Sehpanın üstüne nakışlı bir örtü sermişlerdi. Köşesinde, kurumuş çiçekleriyle bir vazo duruyordu. Havada kadın parfümlerinden hafif bir koku hâkimdi.

"Duydunuz mu?" dedi Gertie, "Göç talimatlarını ilan tahtalarına asmışlar."

Dr. Langmann arka kapıdan eğilerek girdi. Karl'ın dik bakışları sürekli onu takip ediyordu. Belki burada onlardan kurtulabilirdi. Büyük bir şişe likör bulmuş ve partiye getirmişti. Gertie'nin elini öperek, "Burası ne kadar hoş. Karl akvaryumun başından ayrılmayı reddediyor. Ne istiyor balıklardan? Kime ne zarar vermişler?"

"Sularını değiştiriyor, ekmek kırıntıları veriyor," dedi okullu kız, sakin, ciddi bir sesle.

Dr. Langmann ona kuşkuyla baktı.

Dr. Pappenheim Mandelbaum’u partiye gelmeye ikna için elinden geleni yapmış ama başaramamıştı. Sanatçı bütün gücüyle çalışıyor diye açıkladı. Ama ikizler gelmeye razı olmuşlardı. Yanukaya yeni bir takım giydirmişlerdi, koltukta bir yetişkin gibi oturuyordu.

Gertie mahcubiyet içinde, durup durup “Kusura bakmayın,” diyordu. İki yaş büyük olan Sally şimdi, nedense, Gertie’nin teyzesi gibi görünüyordu. Sally’nin bacakları şişmiş ve varisten harap olmuştu.

Salo da geldi. Karl’ın balıkları da beraberinde götürmeyi planladığını söyledi. Akvaryuma dalıp dalıp çıkıyormuş. Kimse gülmedi. Gertie’nin mahcubiyeti misafirleri de mahcup etmeye devam ediyordu ki Dr. Pappenheim ayağa kalkıp toplantının şerefine kadeh kaldırma zamanının geldiğini söyledi.

Salo Dr. Langmann’a yaklaşıp fısıltıyla, “Çaresi yok, herkes gitmek zorunda,” dedi.

Dr. Langmann cevap vermedi.

“Korkacak bir şey yok. Polonya’da pek çok Yahudi var. Bilirsiniz, Yahudiler birbirlerine yardım eder.”

Dr. Langmann onun fısıltılarına bu sefer de kulak vermedi ama Salo pes etmiyordu. “Ben oralıyım,” diye aynı şekilde fısıldamayı sürdürdü. “Çocukluğum ve gençliğim Polonya’da geçti. Onları iyi tanırım. Aralarında bir iki yıl geçirin, her şeyi unutursunuz. Sabah kalkıp sinagoga gidersiniz. Fena mı? Dua edersiniz. Fena mı? Dua etmek günah mı? Ve kasaba merkezinde bir dükkân açacak kadar şanslıysanız iyi bir geçiminiz de olur. Orada seyyar satıcıların bile karnı doyar. Babam seyyar satıcıydı ve annemin pazarda bir tezgâhı vardı. Evde bir sürü velettik. Bir sürü. Ben yedinciydim. Beni dinliyor musunuz?”

“Hayır,” dedi Dr. Langmann nefretle.

“Havalara girmeyin. Benim doğum yerime, anayurduma gidiyorsunuz. Ben sadece size biraz bilgi vermek istiyorum. Size bu kibirli tavırları bir kenara bırakmanızı tavsiye ederim. Polonya’da insanlar birbirlerine saygılı davranırlar.”

Sally ikizlere yanaşıp, “Sanatçıların gönlünü nasıl hoşnut kılabiliriz?” dedi. İkizler şimdi keşişlere benziyorlardı. Saçları çılgınca uzamıştı. Bir köşede oturuyor, ağızlarını açmıyorlardı. Mitzi güldü. Söylenen her kelime onu güldürüyordu. “Neden gülüyorsun?” diye sordu Sally.

“Sebebi yok. İnsanlara bakınca gülesim geliyor.”

Ama likör ortamı şenlendirmedi. Herkes koltuğuna daha bir gömüldü. Lambaların ışığı yere kırık bir tüpten dökülür gibi yağıyordu. Kopya tablolarla süslü, renkli duvar canlanıyor gibiydi: İçindeki uyuyan damarlar atmaya başlamıştı sanki. Gece gölgeleri sinsice pencerelere yaklaştı ve tombul bir sinek tahta kafese çarptı. Ortada hala birkaç kelime kalmış olsa Salo’nunkiler olurdu. Ama Salo konuşmuyordu. Alnında bir tur gülümseme çatlayıp açılmıştı. Zehirli boyayla çizilmiş şeytani bir gülümseme.

Işık köreldi ve odayı dışarıdan gelen incecik sesler işgal etti. Sanki kır evinin salonu şimdiden kendine ait, insansız bir hayatı yaşamaya başlamıştı.

“Göç talimatları çok etkili görünüyor -gerçekten çok etkili, diyebilirim,” dedi Dr. Pappenheim.

“Öyleyse, beklentilerimiz boşuna değilmiş,” dedi Dr. Shutz.

“Çok etkili gerçekten,” diye tekrarladı Pappenheim.

Salo, Dr. Shutz’a, “Siz matematik bölümünde ders verebilirsiniz,” dedi, “Polonya kültürlü bir ülkedir.”

Dr. Shutz, “Viyana üniversitesine mi bağlılar?” diye sordu.

“Öyle olduğunu sanıyorum,” dedi Salo. “Bütün kültür merkezleri Viyana’ya ya da Berlin’e bağlıdır.”

Bir içki daha içtiler. Likör fazla tatlıydı ve itici, kötü bir tadı vardı. Eski kelimeler süzülerek yüzeye vurdular, eski yüzler de. “Mavikuş” mesela ve avluda durup avazının çıktığı kadar “Hala vakit varken ruhlarınızı kurtarın!” diye bağıran o şarlatan.

Sally, bir zamanlar muhtemelen kontlara işlerinin nasıl gittiğini sorduğu şekilde, yapmacık bir ilgiyle, “Söyleyin Dr. Pappenheim,” dedi, “nasıl sona erdi, o garip mesele?”

“Ne demek istiyorsun?” dedi Dr. Pappenheim. “Profesör Fussholdt’tan benim adıma tanıklık yapmasını rica ettim. O da harika bir konuşma yaptı.”

“Ne kadar ilginç,” dedi Gertie aynı yapmacıklı tonda. “Böylece siz de berat ettiniz tabii.”

“Doğrusu, onu ta başından beri gözüm tutmamıştı,” dedi Sally.

“Cazibeli bir serseri, bir peygamber ve bir çapkın, hepsi bir arada!” dedi Dr. Pappenheim.

Başgarson bir köşeye oturdu, üstünde siyah takımıyla çok şıktı. Bu siyah takımı özel durumlar için saklıyor, nadiren giyiyordu. Nedense, içinde hayat ateşi sönmüş bir adama benziyordu. Huzursuz görünüyor ve arada

sırada geniş, kırmızı alnını katlanmış bir mendille siliyordu. Sohbeti dinliyor, onun için fazla ağır konulardan bahsediliyormuş gibi, söze hiç karışmıyordu.

Gertie mutfak kapısında durup özür diledi. “Öyle utanıyorum ki. Size ikram edecek bir şeyimiz yok.”

“Önemli değil,” dedi Pappenheim. “Varşova’da vereceğiniz parti için birer bedava bilet alırız, dört başı mamur bir parti için.”

“Söz,” dedi Gertie.

Pappenheim likörden bir yudum aldı ve konusuna döndü. “Polonya’da festivalimizi çeşitlendirebiliriz. Orada zengin bir folklor var, otantik folklor.”

“Tabii ki,” diye araya girdi Salo, “şahsen, bir keresinde, Yidce sahnelenen harika bir oyun izlemiştim, adı *Sessiz Bont*ze’ydi sanırım. Babam götürmüştü.”

“Ne dersiniz Dr. Langman? Doğu ve Batı birleşecek!” dedi Dr. Pappenheim.

Dr. Langmann boş piposunu ağzından çekti ve tükürür gibi, “Ucuz romantizm!” dedi.

Oturup sohbet ettiler. Sesleri birbirine karıştı. Esas konuşmacı Salo’ydu ve tek amacı Dr. Langmann’ı rahatsız etmekti ama Dr. Langmann onun sataşmalarına kayıtsız görünüyordu.

Geç olmuştu. Dr. Pappenheim ayağa kalkıp, “Hoşça kal ev, *au revoir,* ev. Sen burada kalıyorsun ve bizler yolculuklarımıza çıkıyoruz. *Au revoir,* kızlar, yarın sabah tam saat yedide otelin merdivenlerinde görüşmek üzere,” dedi.

Nemli gece havası yüzlerine çarptı. Mandelbaum’un penceresinde ışık yoktu. Müzik susmuştu. Karl akvaryuma gözünü dikmiş bakıyor, sanki yeşil sudaki her titreşimi kaydetmeye çalışıyordu. Lotte koltuğa oturmuş onu izliyordu. İnsanlar caddede yavaşça yürüyordu. Kaldırım taşlarında çiğ vardı ve hava güz ormanlarının yosunlu kokusuyla ağırlaşmıştı. Kimse Frau Milbaum’un adını anmıyordu. İki haftadan beri lobide görünmemişti. Odasında tahtına kurulmuş oturuyor olduğu düşüncesi -ruhsuz bir beden- bu düşünce ifade edilemeyecek kadar korkunçtu.

Yağmalanmış eczane karanlık, esneyen bir mağaraya benziyordu. Kanalda yatan parçalanmış kepenk, ezik büzük olmuş, pürüzlü yüzünü metallere has zalim ifadesiyle caddeye doğru dönmüştü. Trude bir koltukta

dergileri karıştırıyordu. Helena'nın eve dönüşü ona eski alışkanlıklarını geri getirmişti. Aldığı ilaçlardan dolayı uyuşuk ve ifadesiz bir mutluluk içindeydi.

"Müzisyenler, benim müzisyenlerim oteli yağmaladılar," dedi ve bu hatırlamayla birlikte kahkahalara boğuldu.

Pastanenin her yanını sarmaşık kaplamıştı. Sokak lambası çalıları ve yerdeki yaprakları aydınlatıyordu. Evin kendisi mutlak bir karanlığa gömülmüştü.

"Çilekli turta ve bir fincan kahveye ne dersiniz?" dedi Mitzi.

Salo, "Bunun için dünyayı verirdim," dedi.

Lüksemburg Bahçeleri'ne doğru yürüdüler. Köpekler sokak lambasının yanında duruyorlardı. Hiç kıpırdamadan duruyorlardı. Sessiz bakışlarında belirsiz bir arzu vardı. İnsanlardan daha çok zayıflamışlardı. Başgarson onlar için suya bayat ekmek ufalamış ama köpekler bunu sindirememişlerdi. Kaç kez kasabadan kaçmaya çalışmışlar ama her defasında nöbetçiler onları durdurmuştu. İkisi vurulmuştu ve hayatta kalan öteki ikisi kaderlerinin arkadaşlarınınkinden farklı olmayacağını anlamış gibiydiler. Ölmek istedikleri belliydi ama ölüm onları henüz istemiyor gibiydi. Arkadaşlarının ölümünden beri yalvarmayı ve yaltaklanmayı bırakmışlardı; çalıların arasına çekilip Ölüm'ü beklemişler, ama Ölüm gelmeyince meydana çıkıp ışığın altında beklemeye başlamışlardı.

Başgarson çalılara yaklaştı. Bir an için onlarla göz göze gelince de bağırdı: "Kim benimle Polonya'ya gelmek istiyor?" Köpekler kımıldamadı.

Başgarson ince ama net bir sesle, "Size bir şans daha veriyorum," dedi. "Kim benimle Polonya'ya gelmek istiyor?

"Öyleyse, anlıyorum ki burada kalmayı tercih ediyorsunuz," dedi ve sırtını döndü.

"Nankörler," dedi Pappenheim, "sonuçta, köpek işte."

"Onlara kızmıyorum," dedi başgarson. "Yas tutuyorlar."

Lüksemburg Bahçeleri rüzgârlıydı ve incecik gölgeler, orman gölgeleri, tarihi kaldırım taşlarını örtüyordu. Parkın arkasında, alacakaranlıkta bir sürü şekil iç içeydi. Yanlarında dans eden gölgeler kadar hayalî görünüyorlardı. "Biraz uyumalıyız," dedi Dr. Pappenheim. "Polonya'ya kadar uzun bir yolculuk olacak." Karl'ın bakışlarıyla karşılaşmamak için otele arka kapıdan girdiler. Karl bir koltukta Lotte'yle beraber oturuyordu, akvaryuma yakın bir koltukta.

Sally ve Gertie misafirlerinin uzaklaşmalarını izlediler. Evlerinde yalnız kalmaya korkuyorlardı. Yatak odalarında her şey her yerdeydi.

Kendini tükenmiş hisseden Gertie, “Bence her şeyi olduğu gibi bırakalım. Neyimiz var ki zaten? Bir sürü parti elbisesi ve gecelik,” dedi.

Sally iş bitirici bir ses tonu takınmaya çalışarak, “Önce bir bakalım,” dedi.

“Bu evden temelli soğudum. Okullu kız gece boyunca tek kelime etmedi, farkında mısın? Bizden nefret ediyor.”

“Hamile kadınlar her zaman yukarıdan bakarlar.”

“Zavallı Shutz onun yanında ne kadar da ezik duruyor. Ne kadar ezildiğini hayal edemezsin. Oysa eskiden nasıl neşeli bir gençti.”

“Evet, fark ettim. Kız onu elinde demir sopayla yönetiyor.”

Çantalar hazır değildi. Oda yeniden ağır kadın parfümüyle doldu. Gertie sofaya gömülüp uyuyakaldı ve Sally onun üstüne yünlü bir battaniye örttü. Sally dağınık odada tek başına yatmaya korkuyordu. Katlanır yatağı açıp sofaya kadar çekti. Gertie’nin uykusu derin ve dış dünyadan tamamen kopuktu. “Her şey bitti,” dedi Sally ve elini Gertie’nin serin alnında gezdirdi.

33

Ertesi gün hava berrak ve soğuktu. Mandelbaum erken kalkıp üçlüsüyle birlikte otelin düz merdivenlerinde dikildi. Beyaz takımı ona kaygısız, spor bir hava katıyordu ama odasına kapanıp geçirdiği haftaların izi belliydi. Yüzünden kanı çekilmiş gibiydi. Gözlerinde önemli bir gösteri öncesinde sahne korkusuna kapılmış gibi sert, sinirli bir bakış vardı. Yine beyazlar giymiş üçlü yanında sessizce duruyordu. Mandelbaum'la geçirdikleri yıllar içinde hareket özgürlüklerini kaybetmişlerdi. Dikildikleri yerde manzarayı seyrediyorlardı. Güzel bir sabahtı ve ışıktan tüyler çatı kiremitlerini kaplıyordu. Hava serin ve temizdi.

Mandelbaum aniden, "Fayton nerede?" diye bağırdı.

Sanatçıların her kaprisine cevap vermeye alışkın olan Dr. Pappenheim hemen ortaya çıkıp, "Görünen o ki göç hazırlıkları henüz tamam değil," dedi.

"Öyleyse, burada zaman öldürmek zorundayız," dedi Mandelbaum. Sesi hiç kızgın değildi. Durumdan hoşnut görünüyordu. Üçlü mümkün olanı, hatta imkânsızı başarmıştı. "Ya pastane, pastaneye ne oldu?"

Dr. Pappenheim, "Göç hazırlıkları nedeniyle her şey kapatıldı," diye açıkladı.

Mandelbaum, "Öyleyse, kahve içmek için Varşova'ya kadar beklemek zorundayız," dedi ve tekrar üçlüsüne döndü.

"Maestro Varşova'da sahne aldı mı?" diye sordu Dr. Pappenheim.

"Birkaç kez. Coşkulu ve duyarlı bir seyirci, Avusturyalılardan daha çok, diyebilirim."

Dr. Pappenheim, "Bunu duyduğuma sevindim," dedi.

Onlar konuşurken Dr. Shutz'la okullu kız göründüler. Okullu kızın üstünde bir gece önce giydiği uzun elbise vardı. Duruşu baştan ayağa gurur ifade ediyordu, kaderini kendi eline almış ve hiç pişmanlık duymayan bir kadının gururunu. Shutz onun yanında zayıf ve halsiz görünüyordu. Yüzünden gençliğin son tomurcukları kaybolmuştu. Şakaklarını kırışıklar ağ gibi sarmıştı. Hala inceydi ama hafifçe eğilerek yürümeye başlamıştı. Üzerinde ağır bir kışlık palto vardı.

“Dr. Shutz’u tanıştırmama izin verin,” dedi Dr. Pappenheim.

“Onur duydum,” dedi Mandelbaum ve kolunda örme bir sepet taşıyan Shutz elini beceriksizce uzattı.”

“Bu benim karım,” dedi utanarak.

Okullu kız yüzünde öfkeli, azarlayan bir ifadeyle başını çevirdi.

Bir an için hafif faytonlar, muhteşem opera arabaları ortaya çıkıverecek gibi oldu. O ne şaşaalı bir an olmuştu hep! Tüy benzeri kırağı evlerin çatılarında son bir görkemle ışıldıyordu. Alçak evler bir parça yatık duruyorlardı, sanki birisi üstlerine eski bir halik ağı atmıştı. Kapılarda dikilen yoktu ve Sally’yle Gertie’nin evinde bir pencere açık duruyordu.

Karl sabaha kadar akvaryumu yerinden sökmeye çalıştı ama lanet vidalar paslanmıştı. Sonunda, eski testere de onu yolda bırakınca, balıkları çıkarıp bir şişeye koydu. Kolay bir iş değildi. Lotte ona yardım etti. Şimdi Karl da düz merdivenlerde dikiliyor, yeşil bir süvetere sarılı şişeyi elinde tutuyordu. Onu uyuyan bir bebek gibi kollarında sallıyordu. Lotte onu neşelendirmeye hazır bir şekilde, yanında yerini aldı. “Yedek bir şişe su getirsen iyi olur,” dedi Karl Belli ki Lotte onun deliliğine tamamen teslim olmuştu. Lotte tekrar içeri girdi ve Karl süveteri açıp balıkları inceledi.

Mandelbaum, “Dr. Pappenheim, demek her zamanki gibi geç kaldık,” dedi. *Geç* kelimesi daima dudağının ucundaydı. Bazen geç kalan kendisi olurdu ve bazen de onu almaya gelen araba. Bu sefer yola çıkışlarının organizatöre bağlı olmadığını biliyor olmasına rağmen, kelimeler Mandelbaum’ın ağzından alışkanlıkla kaçıvermişti.

Mitzi yeşil çiçekli bir elbise giyiyordu. Bütün geceyi makyaj yaparak geçirmişti. Mevsimin hayal kırıklıkları yüzünden bir parça silinmiş, yerini yeni beklentiler almıştı. Kocası, Dr. Fussholdt hala kitabının düzeltmelerini toparlamakla meşguldü. Dr. Pappenheim onu Mandelbaum’a takdim etti. Mandelbaum çok şaşırarak, “Profesör Fussholdt!” dedi, “demek Profesör Fussholdt da aramızda!”

“Profesör Fussholdt bu mevsim son kitabını gözden geçirmekle meşguldü,” dedi Dr. Pappenheim, “hacimli bir çalışma.”

Mandelbaum hayıflanarak, “Haberim olmaması ne ayıp,” dedi.

Mitzi suskundu. Kocasının adının Mandelbaum tarafından, hem de saygıyla anılmasından özel bir haz almamıştı. Sonra, “Kocam birazdan iner. Kağıtlarını toparlamakla meşgul,” dedi.

Otel sahibi kapıda duruyordu. Etkileyici görünümünden geriye sadece gümüş rengi saçları kalmıştı ve o da çok göz alıcıydı şimdi. Yeşil gözlerinde sessiz bir hüzün vardı. Müzisyenler aşağıdaki kapıdan girdiler. Ağır çantalarını, ganimetlerini sürüklüyorlardı. Dr. Pappenheim onlarla uzun uzun konuşmuştu ama adamların açgözlülüğü iradelerine baskın geliyordu. Şef onlarla ilişkisini kesmişti. Ama otel sahibi kızgın değildi. Kapıda duruyordu ve gözleri tevekkülle doluydu.

Başgarson yanında bir köpekle geldi. O gece üçüncü köpek ölmüştü ve sabahleyin hayatta kalan tek köpek başgarsonun davetine nihayet kanmıştı. Büyük miktarda yiyecek stoklamış olan müzisyenler ona bir kutu sardalye verdiler. Açlıktan karnı sırtına yapışmış olan köpek yemek istemedi, sadece su içti. Ve başgarson bir bavul hazırladı. İlkin yola hafif çıkmayı planlamıştı fakat köpeğin aniden gelişi fikrini değiştirmesine neden oldu. Orta boy bir bavul yapmaya karar verdi. Köpeği yıkayıp taramayı da başardı, köpek şimdi belki zayıf ama temiz görünüyordu.

“Bakıyorum köpek sonunda gelmeye razı olmuş,” dedi Mitzi.

“Yapayalnız kalmıştı.”

“Ama dün gece iki köpek vardı, değil mi?”

“Evet, ama birini vurdular.”

“Yapmayın! Bunun adı ne?”

“Lutzi.”

“Onları asla ayırt edemezdim. Lutzi mi demiştiniz?”

“Her birinin kendine has bir kişiliği vardı. Lutzi içlerinde hep en sakinleriydi. Tabiri caizse, çok kompleksli bir köpek. Haklı mıyım Lutzi?”

Köpek tepki vermedi.

“Demek Lutzi Polonya’ya gelmeye razı oldu. Garip. Öyleyse buna bu sabah mı karar verdi?”

“Bana kalsa hepsini almaya hazırdım ama sanırım yolculuğu kaldıramazlardı.”

“Ne yazık,” dedi Mitzi, samimiyetsizce.

Salo da sabahlamıştı. Üstünde eski takımı, kolunda şirketin logosu olan pazarlamacı elbisesi vardı. Kasketinde de metalden yapılmış bir “W”. Bir zamanlar bu üniforması içinde çok genç görünürdü ama şimdi yıpranmış ve kambur duruyordu. “Ne zaman gidiyoruz?” diye sordu ama cevap veren olmadı. Bavulunu bir kenara bıraktı. Bu, üzerine son zamanlarda “W” damgası ve bir seri numarası basılmış eski püskü bir bavuldu. Salo gün

ışığına maruz kalmış bir güve gibi sağa sola koşturup duruyordu. Sonunda gidip en alt katın girişinde, müzisyenlerin yanında durdu. Müzisyenler şişkin bavullarına yaslanmış, oturuyorlardı.

Sally ve Gertie yanukayı giydirdiler. Otel sahibi depolardan ona kışlık bir takım bulmuştu. Tam ona göre. Bir şapka bile buldular, tüylü bir şapka. “Vay, bir prens oldun, periler prensi!” dedi Gertie. Badenheim’da geçirdiği süre çocuğu değiştirmişti. Gözlerinde yanıp sönen korku kaybolmuştu. Kilo almış, yanakları pembeleşmiş ve Almanca’yı anlamaya başlamıştı. Görünüşe bakılırsa sesini de tamamen kaybetmişti ve eviyle ilgili hatırladığı birkaç şey, anne babası, Viyana’daki yetimhane, nerdeyse hafızasından silinmişti. Şimdiden Avusturyalı aksanıyla konuşuyor ve şımarık bir çocuk gibi davranıyordu. Sally bir ayakkabı boyası bulup onun ayakkabılarını parlattı. Yanuka teşekkür etmedi, gülmedi de. Çikolataları mideye indirmekten etrafa bakacak hali yoktu. Şekerlemelerin tadını keşfettiğinden beri sürekli tıkınıyordu. Herkes onu avutmak için hediyeler getiriyordu, o da bu hediyeleri hakkı olarak görmeye başlamıştı. Önceki masumiyetinden eser yoktu. Sally ve Gertie’nin hiç üniversite okumadığını, okullu kızın Dr. Shutz’un bebeğini taşıdığını ve ama karısı olmadığını anlamıştı. Salo’yu görünce seslendi: “Salo, elbiseme ne diyorsun? Sally ve Gertie periler prensine benzediğimi söylüyorlar.”

“Haksız sayılmazlar.”

“Öyleyse,” dedi yanuka, “prens sana cebinden taştığını gördüğü şekerleme paketini vermeni emrediyor.”

“O bir şekerleme paketi değil, canım,” dedi Salo şaşırarak, sadece bir çift çorap, kadın çorabı -ben tanınmış bir şirketin temsilcisiyim.”

O anda hahamın sesi duyuldu.

“Beni burada mı bırakıyorsunuz?”

Kendisini Mandelbaum’la koyu bir sohbete kaptırmış olan Dr. Pappenheim yine de kapıya koşarak, “Daha herkes burada, hepimiz buradayız, dışarısı soğuk,” dedi.

Dr. Pappenheim’ın mazeretlerini dikkate almadan, “Lütfen bir iyilik yapın da beni buradan çıkarın,” dedi haham. Yaşlı adamın yüreğinde gizli bir kuşku vardı. Tetikteydi, artık acısını hissetmez olmuş hasta bir adamın tetikte olduğu gibi. Dr. Pappenheim tekerlekli arabanın kulplarından tuttu ve onu girişe doğru sürdü.

Güneş ağaçlar arasından çıkarak Lüksemburg Bahçeleri’nin kaldırım taşları üzerinde yayıldı. Epeydir akmayan fıskiyelerden birdenbire su fışkırmaya başladı. Güneşte ışıyan su göğe fışkırıp gürültüyle yere duştu. Okullu kız başını, daha doğrusu burnunu sağa, havuza doğru, su kokusu almış gibi çevirdiğine göre, havuzun tıpaları da açılmış olabilirdi.

Başgarson Lutzi’yi okşayıp ona kuru bisküvi yedirmek istedi ama köpeğin hiç iştahı yoktu. Karl başgarsona yaklaştı, süveteri şişenin üstünden aldı ve tavsiye istedi. Başgarson seyahat çok uzun sürmese balıkları kurtarmanın mümkün olabileceğini söyledi. “Yedekte bir şişe suyum daha var,” dedi Karl. Ve hepsi konuşmakla meşgulken otel sahibi merdivenlerden inip pastaneye doğru yürüdü. İnik kepengin yanında durup seslendi: “Peter bizimle gelmiyor musun?”

Herkes yerinde dondu kaldı. Kimse otel sahibinden böyle bir jest beklemiyordu. Evden cevap gelmedi. Otel sahibi öncekinden daha yüksek sesle tekrarladı: “Peter bir belediye emrine karşı geliyorsun. Üzerine ağır bir sorumluluk alıyorsun.”

Bir anlık sessizlikten sonra pastane sahibinin sesi duyuldu. “Gelmiyorum. Hele Pappenheim’la, asla.”

Otel sahibi olabildiğince sakin, “Sen zeki bir adamsın,” diye tekrar seslendi. “Böylesine ağır bir sorumluluğu nasıl üzerine alırsın?”

“Ben burada kalıyorum.”

Otel sahibi yumuşakça, “Beni dinlersen,” dedi “bize katıl derim. Sadece iyiliğini istediğimi pekâlâ biliyorsun. Aramızda bir haham var. O da geliyor. O bize katılmaya razı olduysa sen neden olmuyorsun?”

“Ben dindar değilim,” dedi içerden gelen ses.

Sessizlik oldu. Otel sahibi dönüp, merdivenlere yürüdü.

“Neden sürekli üstüme geliyor? Ben ona ne yaptım ki? Hiçbir zararım dokunmadı,” diye mırıldandı Dr. Pappenheim.

“Kızmış,” dedi Mandelbaum. Besbelli aklı başka yerdeydi. Gövdesi yeniden müzikle dolmuştu. Ayakları, sanki kendiliğinden, merdivenin basamaklarında hafifçe tempo tutuyordu. Üçlü de ayaklarını sessizce vuruyordu. Galiba, aynı müzik onların kafasında da çalmaya başlamıştı.

“Benden ne istiyor?” diye tekrarladı Dr. Pappenheim, ama sesi o kadar az çıktı ki kimse duymadı.

Saat sekize gelmişti bile ama kapılarda hiçbir hareket gözlenmiyordu. Boş evler etrafa sessizlik yayıyor ve ışık alan bölgelerden sabah çiği

buharlaşıyordu. Bir sürü gölge vardı ve evlerin köşelerinde toplanıyor, çömelip oturuyorlardı. Fıskiyelerden fışkıran sular yükseklere çıkıyordu. Kimse Badenheim'da sabah saatlerini görmüş değildi, en azından bu mevsimde. Hepsi uyuyor olurdu.

Salo Pappenheim'a, "Yanınıza hiç eşya almıyor musunuz?" diye sordu.

Saat sekize gelmişti bile ama hiçbir şey olmuyordu. Bu Salo'ya askerliği hatırlattı. Siperlerde, her defasında saatler boyu yatar, beklerdin. Büyükbaşlar kasabadaki partilere giderdi ve küçük rütbeli subaylar karargâhta kalıp bira içerlerdi. Astsubaylar yapacak bir şey olmamasından fazlasıyla mutlu olur, askerler ise siperlerde yatardı.

"Birinci Dünya Savaşı'nda da böyle miydi?"

"Evet, tamamen. Ve bana öyle geliyor ki şimdi de aynısı olacak. Yeni hayat tarzına alışmamız gerekecek."

34

Nihayet işaret verildi. Mandelbaum, merdivenlerden bir atlet gibi sekti ve en başa geçip durdu. Hayret, haftalar süren katı inziva üzerinde iz bırakmadan uçup gitmişti. Üçlü onun yanına konuşlandı, bitkin ve uysalca. Onları ikizler takip ediyordu ve aralarında yanukayla birlikte Sally'le Gertie. Dr. Langmann bir sırada tek başına dikiliyordu. Biçimsiz balyalarını yüklenmiş ağır müzisyenler, ön sıralarda olmaktan korkarak geride durmuşlardı. Şef onları görmeze geliyordu. Kendini tamamen yarı Yahudi garson kızla sohbete kaptırmıştı. Garson kız bir değneğe yaslanarak yürüyor, vücudunu dik tutuyordu.

"Güzel bir manzara değil mi?" dedi şef. Hep az sözlü bir adam olmuştu ve şimdi aradığı kelimeler sanki ondan inadına kaçıyordu.

Islak, yeşil tarlalar etraflarında uzanıyordu. İnce bir sabah sisi ağır ağır yükseliyordu. Geçiş ne kadar yumuşaktı – nerdeyse hiç fark edilmiyordu. Otel sahibi hahamın tekerlekli sandalyesini sanki bu iş için doğmuş gibi itiyordu. Kimse yardım teklif etmiyordu.

Son günlerin sıkıcı karmaşasında garson kızla şef arasında garip bir ilişki boy vermişti. Kız hastayken şef onu ziyaret etmiş ve biraz laflamışlardı. O günden beri birbirlerini düşünmeden edemez olmuşlardı. Önceki gece, herkes Sally ve Gertie'nin evinde kutlamadayken, onlar Lüksemburg Bahçeleri'nde baş başa oturuyorlardı. Şef bir çocuk gibi utanıyor, kız ise gülüyordu. Şef kendisine kalan mirastan, tasarruflarından ve sistematik beyninde biriken bütün gizli detaylardan söz etti.

"Demek zengin bir adamsın," dedi kız.

Kendi dünyasında yaşayarak, müzisyenlerini azarlayıp ufak hesaplarının kaydını tutarak geçen onca yıl sonra, şef, ilk defa, ellerindeki zincirlerden kurtulduğunu hissediyordu. Kız önlerindeki yolculuktan, yeni hayat tarzından söz etti. Avusturyalı babasını, sanki bir adam değil de bir canavarmış gibi tiksinerek anlattı.

Şimdi hep beraber yürüyorlardı. Tarlalar uzayıp gidiyordu. Adımların hışırtısı dışında ortalık tamamen sessizdi. Polisler biraz arkadan geliyor, onları sıkıştırmıyordu. Profesör Fussholdt sevinçliydi. Yeni kitabının

düzeltmelerini bitirmişti. Sayfalar bir sicimle balya yapılmıştı. Mandelbaum onun yanı sıra yürüyor, sorular soruyordu. Profesör, konuşmalarıyla Mesih'i yanlarına getirdiklerini hayal eden Yahudi din adamlarının retoriğini taklit ediyordu. Yahudi kültürü, Yahudi sanatı diye bilinen her şeye karşı duyduğu düşmanlık azalmıştı. Burukluk ve alay kitabının içine gömülmüştü. Mitzi onun arkasından bir yabancı gibi yürüyordu. Profesör, yürüyüş uzadıkça belagat sanatını daha bir konuşturuyor, dâhice cinaslar bulup nükteler, kelime oyunları yapıyordu. Aylardır tek bir kimseyle konuşmamıştı, şimdiyse kelimeler ağzından kendiliğinden taşıyordu.

Haham tekerlekli sandalyesinde uyukluyordu. Yürüyüş kolu kır evlerine yaklaştı. Sabah sütü ve gübre kokusu havada birbirine karışıyordu. Bir zamanlar tabiat severler meşe ağacının dibinde durup kuş seslerini dinlerlerdi. "Mavikuş" da bir zamanlar burada durmuş, ilham veren konuşmalarını burada yapmıştı.

Salo onca alışkın olduğu yollarda kendini rahat hissetmiyordu. Yıllar boyu elinde orta boy valiziyle bu tarlaları kat etmişti. Doğrusunu söylemek gerekirse, çiftçiler ondan hoşlanmazlardı. Hep taksitle alır ve borçlarını ödemezlerdi. Salo, birden, kayıtsız halinden sıyrılıp müzisyenlerin arasına katıldı. Müzisyenler ona kucak açtılar.

"Şef bizden nefret ediyor. Biz ona ne yaptık ki?" dedi müzisyen Zimbelman.

"Onu ciddiye almayın," dedi Salo.

"Otel sahibi bile bizden nefret etmiyor."

"Yola gelecek. Başka alternatifi yok. Sizler, sonuçta, onun müzisyenlerisiniz ve sizden başka adamı da yok. Ha, bu arada, Pappenheim'a Form 101'i imzalattınız mı?"

"Hayır," dedi Zimbelman, "unuttuk."

"Yazık. Form 101 iyi bir formdur, size birçok kazanım sağlar."

"Dr. Pappenheim bize hep iyi davrandı. Hatta bizi terfi bile ettirdi. Sormaya cesaret edemedik."

"Bu çok önemli," dedi Salo. "Sonuçta, maaş ölçekleri her yerde aynı. Sizi terfi ettirdi, müzisyen yaptı, on birinci dereceden, değil mi? Çok iyi bir derece."

"Bana kalsa," dedi Zimbelman, "daha az saat çalışmak isterdim. Davullar beni deli ediyor. Bir iki yıl izin alsam fena olmazdı. İnan bana, buna ihtiyacım var."

“Sana inanıyorum. Ama emekliliğin eşiğindeki yıllar kritiktir. Haklarını muhafaza etmek en iyisi. Bana sorarsanız, elimde olsa ben de erken emekli olurdum, ama şirket çok katı, çalışanların kanını emiyor. Ben şu ana kadar tam yirmi yıldır, tek gün bile kaçırmadan, çalıştım. Önümde bir ay süreli yıllık izin var. Karıma Mayorka’da bir tatil söz verdim. İnanın bana, bunu hak ediyorum.”

“Mayorka mı?” dedi Zimbelman “hiç duymadım.”

“Sıcak, nefis bir ada. Kanma borcumu böyle ödeyeceğim. Çocukları o yetiştirdi. Harika çocuklar.”

“Sence Polonya’da bir şeyler biriktirebilir miyiz?” diye sordu Zimbelman.

“Tabu ki. Oradaki her şey çok daha ucuz ve maaşlarımızı Avusturya parasıyla almaya devam edersek kenara epey para koyabiliriz.”

Yürüdükçe daha yeşil tarlalardan geçiyorlardı. Mera karelere bölünmüştü; her birini cetvelle ölçmüşlerdi sanki. Tarlada bir at otluyor, çiftçinin karısı evinin kapısı önünde dikiliyordu. Hep böyle olmuştu ve şimdi de böyleydi.

“Ne kadar garip,” dedi garson kız ve gözleri doldu.

“Ne demek istiyorsun?” dedi şef. “Bu sadece bir geçiş süreci. Yakında Polonya’ya varacağız. Yeni yerler, yeni insanlar. İnsan ufkunu genişletmeli, değil mi?”

“Bense öyle kötü, öyle tamamen farklı hissediyorum ki.”

“Sadece bir geçiş bu, sadece bir geçiş. Birazdan istasyona, büfeye varırız. Limonatasına bayılırım şahsen, yerel bir marka, çok lezzetli.” Yıllardır içinde gömülüp kalmış olan kelimeler ansızın çiçek açtı. Kızın üzerine kelimeler yağdırmak istedi. Ama dağarındaki kelimeler nedense anlamlı cümlelere dönüşemedi.

Haham uykusundan uyanıp bağırdı, “Ne istiyorlar? Bunca yıldır Tevrat’a hiç kulak asmadılar. Beni bir huzur evine kapadılar. Benimle ilgileri olsun istemediler. Şimdiyse Polonya’ya gitmek istiyorlar. Tövbe etmeden bağışlanmak olmaz.”

Hahamın sesi yürüyüş kolunu şaşırttı. İbranice ve Yidce karışımı bir dilde konuşuyordu. Söylediklerinin tek kelimesini bile anlamıyorlardı ama öfkeli olduğu belliydi. Otel sahibi tekerlekli sandalyeyi ittirmeye devam etti. Bu işi yıllardır yapıyormuş gibiydi.

Mitzi kendi dünyasına yürüyüp giden Dr. Langmann’a yaklaştı ve önceki gece çok canlı bir rüya gördüğünü söyledi. Boş muhabbeti sevmeyen Dr. Langmann uzun, kel kafasını çevirip kendisinin de köpekler yüzünden uyuyamadığını belirtti. Mitzi ona, henüz beş ya da altı yaşında, küçük bir kızken babasının onu nasıl Viyana’ya, Prater’e götürdüğünü anlattı: Nefis bir sonbahar günüydü ama daima meşgul, telaşlı bir adam olan babasının niyeti, sadece, bademciklerini aldırmak için hastaneye götürmeden önce onu biraz yormaktı. Hastaneye vardıklarında yaklaşan felaketi sezmiş ve kaçmaya çalışmıştı. Bütün hastane personeli peşinden koşturmuştu. Operasyon yapılmıştı. “Ve ben dün akşam bütün olayı, baştan sona bütün ayrıntılarıyla gördüm.”

Bir kadın sesi, “İstasyon, istasyon!” diye bağırdı. İstasyondaki polisler gruba eşlik eden polislere el salladılar.

Mitzi, “Vardık, nihayet vardık!” diye çığlık attı.

35

İstasyondan Badenheim'ı hala görebiliyorlardı: külah biçiminde kesilmiş bir tepecik, evlerin katlanmış kartona benzeyen çatıları. Sadece otel ve çan kulesi gerçek görünüyordu. Büfe sahibi bu kadar insanı, onların -etraflarında hayatın devam ettiğinin kanıtı olan- limonata, gazeteler, dergiler karşısında açılan gözlerini görünce sevindi. Dr. Langmann haftalık finans gazetesini aldı ve onu yıllar süren ayrılıktan sonra sevdiği şehre dönen biri gibi inceledi. Gözüne komik bir şey ilişti ve kahkahayla güldü. Sally ve Gertie kendilerine iki büyük paket aldılar; birisi sigara, ötekisi şekerleme paketi. Yanuka elbisesini kirletti, onlar da onu temizlemekle meşgul oldular.

Şüpheci alaycılık hahamın dudaklarına yapışıp kalmıştı. Bu hayallere hiç inanmıyordu. Yaşadığı onca şeyden içinde kalan tek şey şüpheydi ve bu geçiş sürecinde de şüpheler azalmıyor, aksine yoğunlaşıyordu. Başgarson sosis aldı. Köpekler sosis severdi. Başgarsonun sevinci sınırsızdı.

Müzisyenler gölge bir köşeye sıkıştılar. Tabaklardan bazıları yolda kırılmış, bavullarını boşaltıp yeniden yerleştirmek zorunda kalmışlardı. Öfkeye ve karşılıklı suçlamalara neden olan bu rahatsız edici mecburiyet coşkulu havayı biraz bozmuştu. İşin ilginç yanı, Mandelbaum onları aşağılamamıştı. Hal hatır sormuş, nerelerde çaldıklarını öğrenmek istemişti. Soruları gerginliği biraz azaltmıştı.

Samitzky'i unutmadılar ve ona birkaç şişe votka aldılar. Samitzky tek kelime etmeden bir bankta oturuyordu. Bir kadın sesi, "Ne zaman gidiyoruz?" diye sordu. Bir başka kadın, kapalı olan bilet gişesinin yanında dikilip makyaj yapmaya koyuldu. Salo yine o eski ifadesini takındı, pazarlamacı ifadesini. Her an orta boy bavulunu açıp numunelerini satışa sunabilirdi. Faytonlar yolcuları buradan alıyordu ve havada hep aynı koku vardı, kasabadan taşraya, istasyondan büyülü Badenheim'a geçiş kokusu. Şimdi hiç fayton yoktu ama koku hala havada asılıydı, sarhoş edici rutubetle karışıyordu.

Ve birdenbire, bulutlar açıldı, gökyüzünden ışık yağdı. Bütün görkemiyle vadi ve etrafa serpilmiş olan tepeler ışıdı, istasyonun ucunda

zavallı bir şekilde dikilen, titreşen çıplak ağaçlar sanki derin bir nefes aldı.

Dr. Pappenheim kollarını, gövdesini küçücük bırakacak şekilde kocaman açarak, “Ne demiştim size?” diye bağırdı. Gözleri sevinç yaşlarıyla doldu. Hapislik günlerinin bütün sıkıntısı ansızın içinde patladı.

Sally ve Gertie yanukayı sıkıca sardılar. Karl şişenin üstünden süveteri aldı: iki küçük balık çoktan ölmüştü, geri kalanlar da gevşek ve neşesizce sallanıyorlardı. Karl çaresizlik içinde, “Bana yardım edecek yok mu?” diye bağırdı.

Işık alçak tepelerden doğruca istasyon platformunun üstüne döküldü. Saklanacak hiçbir yer yoktu. Yapmacıklı sesiyle, “Herkes şuraya baksın!” diye ansızın bağırdı Mitzi. Biraz uzakta, sanki ışıklandırılmış bir tepsi üzerinde, iki silahlı polisin önünde bir adam yürüyordu. Işığa binmiş geliyor gibiydiler.

Otel sahibi rahatlamış bir sesle, “Peter, Peter!” diye bağırdı.

Peter.

Ama şaşkınlıkları kısa sürdü. Bir lokomotif, dört kirli yük vagonuna koşulmuş bir lokomotif, tepelerin arkasından çıkıp gelerek istasyonda durdu. Ortaya çıkışı sanki yerdeki bir çukurdan fırlamış kadar ani olmuştu. “Atlayın!” diye bağırdı görünmez sesler. Ve insanlar emildi. Hatta ellerinde limonata şişeleriyle, çikolata çubuklarıyla dikilenler, köpeğiyle dikilen başgarson bile -hepsi bir huniye dökülen buğday taneleri kadar kolayca emildiler. Yine de Dr. Pappenheim şu yorumu yapmaya vakit buldu: “Vagonlar çok kirli, demek ki, fazla uzağa gitmeyeceğiz.”

...

Notlar

[←1]

Yahudilerden arındırılmış” anlamına gelir. Zorunlu göç yoluyla Yahudilerden temizlenmiş bölge, (ç.n.)

[←2]

Yanuka: Dahi çocuk, alim çocuk anlamına gelen, Arami dilinde bir sözcük, (ç. n.)

[←3]

Ostjuden: Doğu Avrupa ülkelerinden göç eden, genellikle yoksul, kirli, kaba saba ve çağdışı insanlar olarak algılanıp aşağılanan Yahudi grubu. Bu grup Batı'daki ırkdaşları tarafından bile aynı tepkiyle karşılanmış, Hitler Yahudi düşmanlığının ilk aşamasında sadece onları hedefliyor görünüp yerleşik Yahudilerin desteğini almış, hatta Yahudilerden oluşan bir birlik kurmuştur, (ç. n.)

[←4]

Graf: Eskiden Almanya'da, İngiltere'deki "Kont" karşılığı olarak kullanılan bir soyluluk unvanı, (ç. n.)

[←5]

Kifır: İngilizce metindeki “goy” kelimesine karşılık olarak kullandık. “Goy” özellikle Museviler arasında kullanılan ve Musevi olmayan anlamına gelen bir kelime, (ç n.)

[←6]

Koşer Musevi şeriatına göre temiz sayılan (et), dini kurallara göre hazırlanmış, helal gıda. (ç. n.)

[←7]

Kantor: Sinagog ayinlerinde teganni edenlerin lideri, (ç. n.)

[←8]

Junker: Elbe nehrinin doğusunda geniş ama genellikle çorak arazilere sahip, bu nedenle de ordunun subay ihtiyacını büyük ölçüde karşılayan sınıf, (ç. n.)

[←9]

Sebt günü: Musevilerle cumartesileri, Hıristiyanlarca pazarları uygulanan kutsal dinlenme günü. (ç. n.)

[←10]

Gymnasium: Çoğu Avrupa ülkesinde bulunan bir ortaöğretim okulu, (ç. n.)